1 Economie en brede welvaart 4
1.1 Kerngegevens MEV2020 4
1.2 Brede welvaart 5
1.3 Koopkracht 9
2 Overheidsfinanciën 11
3 Uitgaven 17
3.1 CW 3.1 17
3.2 Compensatie coronakosten JenV 18
3.3 Situatie brand Moria 19
3.4 Onderwijs 21
3.5 Lerarentekort 22
3.6 Intensiveringen kabinet MN2021 23
3.7 Totale intensiveringen Rutte III 26
3.8 Defensie 27
3.9 Extra uitgaven aan decentrale overheden a.g.v. corona 29
3.10 Ontwikkelingssamenwerking en Covid-19 33
3.11 Operatie Inzicht in Kwaliteit 36
3.12 Aanpak van ondermijning 38
3.13 Ontwikkeling zorguitgaven 39
3.14 Beschikbaarheidsvergoeding OV 43
3.15 Salarissen publieke sectoren 44
3.16 Zorgbonus 47
3.17 Salaris zorgpersoneel 48
3.18 Stikstof 50
3.19 Versnellen investeringen 51
3.20 Woningmarktpakket augustus 52
4 Inkomsten 54
4.1 Overzicht lastenontwikkeling 54
4.2 Maatregelen Belastingplanpakket 2021 59
4.3 Aanpak belastingontwijking 64
4.4 Fiscale behandeling eigen en vreemd vermogen 68
4.5 Vestigingsklimaat en vpb 70
4.5.a Algemeen 70

4.5.b Fiscaal beleid kabinet incl. augustus..... 71
4.5.c Grondslagverbredende maatregelen..... 72
4.5.d Tarief vennootschapsbelasting..... 73
4.5.e Tarief innovatiebox van 7% naar 9%..... 73
4.5.f Liquidatie- en stakingsverliesregeling..... 74
4.5.g Beperking van de verliesverrekening..... 75
4.5.h "Sofina": beperking verrekening van dividendbelasting en kansspelbelasting (voorheffingen)..... 76
4.5.i "Vertrekboete" multinationals (initiatiefvoorstel GroenLinks)..... 78
4.6 Baangerelateerde investeringskorting (BIK)..... 80
4.7 Marginale druk..... 98
4.8 Maatregel zelfstandigen..... 100
4.9 Aanpassing box 3..... 102
4.10 Auto's: Autonome vergroening..... 103
4.11 CO2-heffing industrie..... 106
Algemeen..... 106
Q en A..... 107
4.12 Q en A Fossiele subsidies..... 111
4.13 Wetsvoorstel ODE Tarieven 2021 en 2022..... 114
4.14 Vliegbelasting..... 117
4.15 Fiscale maatregelen steunpakket..... 120
4.16 Werk aan Uitvoering (WaU)..... 123
4.17 Belastingdienst zomerbrief..... 125
4.18 Q en A Uitvoerbaarheid Belastingplan-pakket..... 129
4.19 Dicta wetsvoorstel differentiatie overdrachtsbelasting, wetsvoorstel aanpassing box 3 en wetsvoorstel huurverlaging..... 130
4.20 Verhuurderheffing..... 134
4.21 Differentiatie overdrachtsbelasting..... 136
4.22 Factsheet hersteloperatie toeslagen (UHT) financieel..... 139
4.23 Wetsvoorstel Wet verbetering uitvoerbaarheid toeslagen..... 141
4.24 Toekomst van het toeslagenstelsel..... 144
4.25 Fiscale aspecten uit de Climate Target Plan mededeling..... 147
5 Groeifonds..... 149
6 Begroting FIN..... 160

a. Motie Harbersbrieven 160
b. Investeringen Fin-1 2020 164
7 Internationaal/EU 167
7.1 Recovery & Resilience Facility 167
7.2 Brexit 169
7.3 Brexit: Douane 171
7.4 Europese steunmaatregelen 175
8 Overig 177
8.1 Tegenbegroting PvdA, SP, GL 177
8.2 Investeringsplan PvdA 185
8.3 Overzicht budgettaire/FIN-moties APB 188
8.4 Mediabeeld APB 2020 190

1 Economie en brede welvaart

1.1 Kerngegevens MEV2020

Tabel 1.1 Kerngegevens voor Nederland, 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	mutaties per jaar in %					
Internationale economie						
Relevant wereldhandelsvolume goederen en diensten	3,7	5,4	3,3	3,3	-9,3	6,8
Concurrentenprijs (a)	-2,7	1,1	-0,8	3,0	0,2	0,0
Olieprijs (dollars per vat)	43,8	54,3	70,9	64,3	41,7	45,1
Eurokoers (dollar per euro)	1,11	1,13	1,18	1,12	1,12	1,14
Lange rente Nederland (niveau in %)	0,3	0,5	0,6	-0,1	-0,3	-0,3
Volume bbp en bestedingen						
Bruto binnenlands product (bbp, economische groei)	2,2	2,9	2,4	1,7	-5,0	3,5
Consumptie huishoudens	1,1	2,1	2,2	1,5	-5,8	4,4
Consumptie overheid	1,3	0,9	1,7	1,6	3,9	1,9
Investeringen (inclusief voorraden)	-6,7	4,2	3,9	3,6	-8,2	6,9
Uitvoer van goederen en diensten	1,7	6,5	4,3	2,7	-5,2	4,7
Invoer van goederen en diensten	-2,0	6,2	4,7	3,2	-3,6	5,8
Prijzen, lonen en koopkracht						
Prijs bruto binnenlands product	0,5	1,3	2,4	3,0	1,7	1,5
Uitvoerprijs goederen en diensten, exclusief energie	-1,3	1,3	0,9	1,0	0,6	1,1
Prijs goedereninvoer	-4,5	3,6	2,2	-1,1	-3,9	0,9
Inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp)	0,1	1,3	1,6	2,7	1,4	1,4
Loonvoet bedrijven (per uur) (d)	0,7	0,9	1,9	2,4	4,0	0,3
Cao-loon bedrijven (c)	1,5	1,5	2,0	2,4	2,5	1,4
Koopkracht, statisch, mediaan alle huishoudens	2,5	0,2	0,0	1,0	2,2	0,8
Arbeidsmarkt						
Beroepsbevolking	0,4	0,8	1,2	1,6	-0,1	0,6
Werkzame beroepsbevolking	1,3	2,1	2,3	2,0	-1,0	-1,0
Werkloze beroepsbevolking (in duizend personen)	538	438	350	314	395	545
Werkloze beroepsbevolking (niveau in %	6,0	4,9	3,8	3,4	4,3	5,9
Werkgelegenheid (in uren)	2,4	2,4	2,6	2,2	-3,6	1,2
Overig						
Arbeidsinkomensquote (niveau in %)	73,9	73,3	73,4	74,0	73,0	74,0
Arbeidsproductiviteit bedrijven (per uur)	-0,2	0,6	-0,1	-0,5	-1,4	2,8
Individuele spaarquote (in % beschikbaar inkomen) (b)	3,9	3,0	3,2	3,1	9,2	7,1
Saldo lopende rekening (niveau in % bbp)	8,1	10,8	10,8	9,9	8,3	7,6

1.2 Brede welvaart

Corona en Brede Welvaart

- Het kabinetsbeleid van de afgelopen periode onderstreept dat het kabinet verder kijkt dan alleen economische groei.
- Een hoge brede welvaart geeft ons de middelen om de coronacrisis goed te doorstaan: bijv. een hoge materiële welvaart, vertrouwen in elkaar en in instituties, kennis van experts en een uitstekend zorgstelsel, fijne woningen met toegang tot internet zodat we kunnen thuiswerken en bij kinderen thuis onderwijs kunnen bieden.
- Het beleid van het kabinet is erop gericht om de volksgezondheid te beschermen en de druk op de zorg beheersbaar te houden. Daarnaast is het van belang dat de nadelige financiële en economische effecten zo beperkt mogelijk zijn, zodat bedrijven en burgers hun rekeningen kunnen blijven betalen.
- Het beleid dat het kabinet de afgelopen jaren heeft ingezet is gericht om de economie te verduurzamen en de brede welvaart te verhogen, zoals middels het klimaatbeleid, het Schone Lucht Akkoord en de groeistrategie.

Brede welvaart en beleid

- Ieder jaar brengt het CBS op Verantwoordingsdag de Monitor Brede Welvaart uit. Vanuit de Kamer is er de nadrukkelijke wens om brede welvaart op meer momenten in de beleidscyclus terug te laten komen.

- In de motie Van Raan is het kabinet gevraagd om een bespiegeling te geven over de ontwikkelingen op het gebied van brede welvaart in de Miljoenennota. Er is hier zowel in de lopende tekst als in een apart kader aandacht aan besteed.
- De Raad van State heeft in zijn advies over de Miljoenennota opgeroepen om ook een meer cijfermatige onderbouwing te geven van brede welvaart.
- In reactie op dit advies is aangegeven dat de planbureaus op het moment **nog niet in staat zijn om met een cijfermatige onderbouwing** te komen van de effecten van beleid op brede welvaart.
- Bovendien zal het op de meeste terreinen **lastig blijven om goed vooruit te kijken** naar de toekomstige ontwikkeling van indicatoren. Ook blijft de Miljoenennota in de kern een begrotingsstuk.
- Wel komen de **planbureaus** het einde van het jaar met een **plan van aanpak** met betrekking tot de mogelijke integratie van brede welvaart in de begrotings- en verantwoordingssystematiek. Naar aanleiding hiervan kan worden bezien welke nieuwe stappen genomen kunnen worden.

Q: Hoe en wanneer geeft het kabinet verdere invulling aan de wens om brede welvaart en de SDG's te gebruiken in de beleidscyclus?

A:

- Om brede welvaart en de SDG's verder te kunnen integreren in beleid is **meer inzicht nodig in de relaties tussen verschillende indicatoren.** Dat bleek ook uit de Kamerbrief die in december over dit onderwerp naar de kamer is gestuurd door ministers Hoekstra en Wiebes.
- De Monitor geeft vooral een statisch beeld: het is een nuttig instrument om de huidige stand van zaken te zien en te ontdekken welke trends er zijn over de tijd.
- Voor het maken van beleid en het nemen van besluiten zijn methoden en instrumenten beschikbaar, zoals maatschappelijke kosten-batenanalyses en het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK). Het kabinet ziet de Monitor als een aanvulling op deze instrumenten, niet als vervanging.
- Bij de doorrekening van het klimaatakkoord zijn de effecten van maatregelen doorgerekend op o.a. indicatoren voor de economie, de CO2-uitstoot en de verdeling van de kosten. Een dergelijke brede exercitie kan in de toekomst mogelijk vaker plaatsvinden.
- De integratie van brede welvaart in het beleid vraagt namelijk om inzicht in de **afruilen tussen verschillende welvaartsaspecten**. De planbureaus zijn met dit thema aan

de slag en komen voor het einde van het jaar met een afgestemd plan van aanpak. Het kabinet onderzoekt, onder andere met behulp van dit plan van aanpak, welke stappen gezet kunnen worden om brede welvaart te integreren in de beleidscyclus.

1.3 Koopkracht

- De koopkrachtontwikkeling is in deze periode lastig te interpreteren. In de koopkrachtberekeningen wordt namelijk aangenomen dat er niets verandert in de persoonlijke omstandigheden van mensen, zoals het hebben van werk. Er moet in deze crisisperiode dus zeer voorzichtig worden omgegaan met het trekken van conclusies uit de koopkrachtcijfers.
- Om onze welvaart op peil te houden is de allerbelangrijkste opgave van het kabinet nu om de gevolgen van de Coronacrisis te bestrijden.
- Het kabinet wil daarom werkgelegenheid en bedrijvigheid beschermen. Het mogelijke verlies van werk en de inkomensachteruitgang die daarbij hoort heeft immers een veel grotere financiële impact op huishoudens dan wat we met het reguliere koopkrachtinstrumentarium zoals het verlagen van belastingtarieven kunnen opvangen. Daarom heeft het kabinet omvangrijke noodpakketten gelanceerd.
- Hoewel de prioriteit van het kabinet ligt bij het bestrijden van de Coronacrisis, heeft het kabinet ook maatregelen genomen om de koopkracht voor een aantal groepen bij te sturen.
- Het tarief in de nieuwe eerste belastingschijf, waarin het overgrote deel van de mensen belasting betaalt, gaat met 0,25%-punt omlaag [tot 37,10% in 2021]. Werkenden gaan daar bovenop minder belasting betalen doordat de arbeidskorting stijgt, afhankelijk van het inkomen met maximaal € 324.
- Om lage inkomens extra te ondersteunen gaat de algemene heffingskorting volgend jaar met € 82 omhoog. Daarnaast gaat het

kindgebonden budget voor grote gezinnen fors omhoog. Vanaf het derde kind komt er meer dan € 500 per kind bij. Het risico op armoede voor grote gezinnen wordt hierdoor flink gereduceerd.

- Het kabinet gaat tevens woningcorporaties verplichten tot een huurverlaging voor huurders met een laag inkomen en hoge huur.
- Specifiek voor ouderen geldt dat de ouderenkorting verhoogd wordt. Zij profiteren daarnaast ook van de verlaging van het tarief van de eerste belastingschijf, de verhoging van de algemene heffingskorting en mogelijk een lagere huur.
- Tot slot heeft het kabinet ook toegezegd om richting de formatie via een nieuwe commissie te kijken naar draagkracht in het stelsel. Hierbij wordt er bijvoorbeeld gekeken naar de positie van een- en tweeverdieners.
- De ramingen geven aan dat de inflatie volgend jaar hoger ligt dat de gemiddelde loonstijging. Het koopkrachtbeeld komt echter toch licht positief uit als gevolg van het beleid van het kabinet. De voorspelde mediane koopkrachtstijging bedraagt 0,9%, waarbij voor de helft van de huishoudens de koopkracht naar verwachting met tussen 0,3% en 1,4% toeneemt.
- Kantekening bij deze cijfers is dat dit een raming van de statische koopkracht is, waarbij ervan wordt uitgegaan dat iemands persoonlijke situatie niet verandert. Iemand die bijvoorbeeld zijn of haar baan verliest als gevolg van de Corona-crisis zal zich dus niet in deze koopkrachtcijfers herkennen.

2 Overheidsfinanciën

Kern

- De coronacrisis leidt tot een historisch groot begrotingstekort en een sterke stijging van de schuld. Voor 2021 wordt een tekort van 5,5 procent bbp verwacht en een schuld van boven de 60 procent. In het voorjaar (bij CEP) werd nog uitgegaan van een klein overschot en een schuld van rond de 45 procent.
- Deze verslechtering van de overheidsfinanciën is het gevolg van zowel de noodmaatregelen (discretionair) als van de lagere belastinginkomsten en hogere uitgaven aan WW en bijstand (automatische stabilisatie).
- Door het afbouwen van de schuld in eerdere jaren kan de begroting deze klap opvangen. De schuld stijgt niet direct tot een gevaarlijk niveau en de Europese regels bieden ruimte voor deze uitzonderlijke situatie.
- Na 2021 verbeteren de begrotingscijfers naar verwachting weer, maar dit is erg onzeker en afhankelijk van het economisch herstel en de ontwikkeling van het virus. Het dieperdalscenario van het CPB laat zien dat de overheidsfinanciën verder kunnen verslechteren in het geval van een tweede golf.
- Op de lange termijn is sprake van een houdbaarheidstekort van 3 procent bbp. Het is onder de huidige omstandigheden niet verstandig om te bezuinigen. Het houdbaarheidstekort betekent wel dat het op termijn nodig zal zijn om de lasten te verhogen of de uitgaven te

verlagen om te voorkomen dat de schuld blijft oplopen. Om voorbereid te zijn op een volgende crisis is het daarnaast belangrijk op termijn weer een buffer op te bouwen.

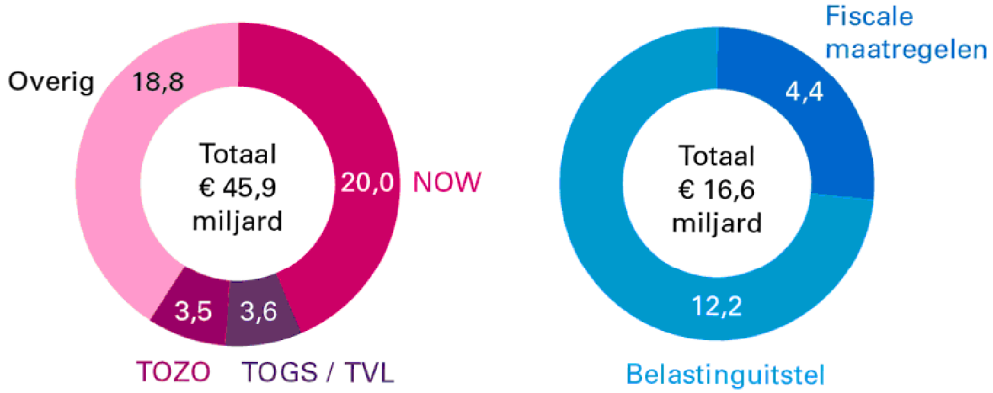
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo	-7,2%	-5,5%	-3,7%	-2,5%	-2,2%	-1,9%
Schuld	59,1%	61,1%	62,7%	64,0%	64,9%	65,3%

Noodmaatregelen

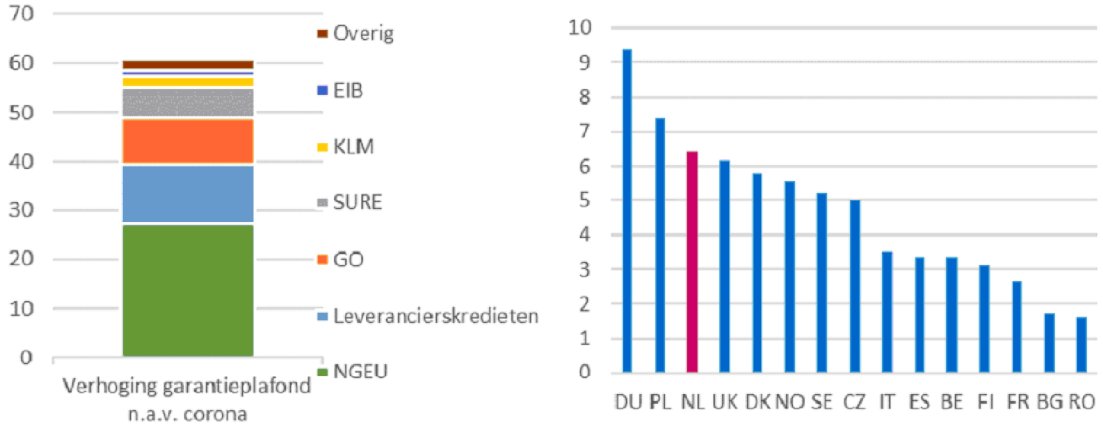
- De totale cumulatieve kosten van de noodmaatregelen komen uit op ruim 62 miljard euro. Dit geld wordt extra geleend.
- Het effect op het EMU-saldo is kleiner en bedraagt bijna 45 miljard. Dit komt doordat bepaalde maatregelen, zoals leningen en belastinguitstel niet meetellen in de EMU-saldodefinitie.
- Doordat het uitgavenplafond wordt gecorrigeerd voor de noodmaatregelen gaan deze niet ten koste van de reguliere uitgaven aan bijvoorbeeld zorg, onderwijs en veiligheid.
- Naast noodmaatregelen aan de uitgaven- en inkomstenkant van de begroting is het rijk voor bijna 61 miljard aan coronagerelateerde garanties aangegaan.
- In historisch en internationaal perspectief zijn de Nederlandse noodpakketten groot.
- Naast de noodmaatregelen draagt automatische stabilisatie via lagere belastinginkomsten en hogere WW-

en bijstandsuitgaven bij aan ondersteuning van de economie. Dit gaat om een bedrag van 18,8 miljard in 2020 sinds de vorige Miljoenennota.

Totale cumulatieve noodmaatregelen aan de uitgaven- en inkomstenkant (in miljarden)

Coronagerelateerde garanties (in miljarden) en noodpakketten in internationaal perspectief (%bbp)

Q&A's overheidsfinanciën

Q: Er is een groot tekort. Betekent dit dat er bezuinigingen aankomen?

A:

- Het stabiliseren van de economie is in deze fase van de crisis verstandig. Te hard op de rem trappen op het verkeerde moment kan herstel in de weg staan. Het beperken van de economische schade, terwijl we ook doen wat nodig is om het virus onder controle te houden, is voor het kabinet de belangrijkste prioriteit.
- De overheid stabiliseert de economie op twee manieren. Enerzijds gebeurd dit automatisch doordat de belastinginkomsten en uitgaven aan WW en bijstand mogen mee ademen met de economie. Lagere belastinginkomsten als gevolg van de crisis leiden hierdoor tot een groter tekort. Daarnaast zorgen de noodpakketten ervoor dat er minder mensen werkloos worden en minder bedrijven failliet gaan.
- We kunnen deze kosten dragen doordat we de schuld in de afgelopen jaren hebben afgebouwd. Deze buffer zetten we nu in. Op termijn zullen we deze buffers weer geleidelijk op moeten bouwen, zodat we ook voorbereid zijn op de volgende crisis.

Q: De minister heeft het steeds over diepe zakken, maar hoe diep zijn deze? Hoe ver mag de schuld oplopen?

A:

- De overheidsfinanciën stonden er de afgelopen jaren goed voor. Daardoor hebben we een buffer en kunnen we de klap opvangen. Tegelijkertijd kunnen we natuurlijk niet

oneindig blijven lenen en moeten schulden op den duur weer worden terugbetaald.

- Economen zijn het erover eens dat er niet zoiets bestaat als een optimaal schuldniveau. Belangrijker dan het exacte niveau is de houdbaarheid van de schuld. Dat betekent dat een land een schuld en bijbehorende rente op termijn kan terugbetalen en daarmee het vertrouwen van de financiële markten behoud.
- Juist doordat we de afgelopen jaren een buffer hebben opgebouwd stijgt de schuld nu niet direct naar een gevaarlijk niveau. Dat blijkt ook uit het feit dat Nederland nog steeds tegen een negatieve rente leent. Het CPB bevestigt dit.

Q: Bent u het eens met de RvS dat het kabinet niet transparant is over de kosten van de corona-uitgaven en hoe deze moeten worden terugbetaald?

A:

- Laat ik vooropstellen dat ik het volledig eens ben met de RvS dat we solide overheidsfinanciën op de lange termijn niet uit het oog moeten verliezen.
- Ook is het belangrijk dat de extra uitgaven vanwege corona voldoende inzichtelijk zijn. In de bijlage van de Miljoenennota is een dergelijk totaaloverzicht van alle steunmaatregelen opgenomen.
- Dit gaat om uitzonderlijke maatregelen in een uitzonderlijke situatie, waarbij we een uitzondering maken op de begrotingsregels. Nu bezuinigen op andere uitgaven om de steunmaatregelen te doen is economisch niet

verstandig. Dankzij de goede uitgangspositie kan Nederland deze oploop van de schuld aan.

- De crisis laat zien dat schokken zich uit onverwachte hoek kunnen voordoen en kunnen leiden tot hoge kosten voor de overheid op korte termijn.
- Het is dus belangrijk om ervoor te zorgen dat de we in de toekomst ook een dergelijke schok kunnen weerstaan.
- Het kabinet heeft aan de Studiegroep Begrotingsruimte gevraagd advies uit te brengen over de begrotingsdoelstelling voor het volgende kabinet.

Q: Bent u bereid om het scenario van een tweede golf uit te werken?

A:

- De MEV-raming van het CPB bevat ook een alternatief scenario uit waarin zich een tweede golf voordoet. Hieruit blijkt dat de economie en de overheidsfinanciën zich dan aanzienlijk negatiever kunnen ontwikkelen dan voorzien in het basisscenario.
- Dit moet gezien de onzekerheden rondom een eventuele tweede golf gezien worden als illustratie. Het moeilijk om deze effecten op robuuste wijze te kwantificeren.
- Om de risico's rondom de overheidsfinanciën verder in kaart te brengen heeft het CPB ook een schokproef overheidsfinanciën uitgewerkt, waarin de gevolgen van verschillende schokken (zoals een mondiale economische crisis) zijn uitgewerkt.
- Indien nodig kunnen de noodmaatregelen worden opgeschaald of verlengd, al naar gelang de situatie vereist.

In die zin houdt het kabinet met zijn noodmaatregelen rekening met het scenario van een tweede golf.

3 Uitgaven

3.1 CW 3.1

Pilot CW3.1

- Van 1 juni tot eind 2020 loopt een Rijksbrede pilot waarbij Kamerbrieven over voorstellen met (kans op) significante financiële gevolgen in de meeste gevallen voorzien zullen worden van een bijlage 'Onderbouwing en evaluatie van het voorstel'. In deze bijlage wordt de vereiste toelichting voor elk CW3.1-element én de evaluatieparagraaf apart opgenomen. Met het beter vindbaar maken van de vereiste toelichting wordt beoogd de dialoog in de Kamer over de onderbouwing en evaluatie van voorstellen te faciliteren en de daarnaast de naleving te verbeteren. Op basis van inzicht in de gerealiseerde naleving van CW3.1 in 2020 (focusonderwerp bij de Verantwoording over 2020 op verzoek van de vaste commissie voor Financien) en een externe evaluatie van de pilot waarin de ervaringen en het gebruik van de pilot-bijlagen in de Kamer centraal staat zal worden bezien of en in welke vorm de pilot kan worden voortgezet.

Naleving CW 3.1 bij Corona-gerelateerde maatregelen in 2020

- 2020 is een uitzonderlijk jaar waarbij met imperfecte informatie en onzekerheid in zeer korte tijd ingrijpende maatregelen genomen zijn in het kader van de Corona crisis. Hierdoor zal de vereiste toelichting bij Kamerbrieven over crisismaatregelen niet altijd aanwezig zijn of een compleet beeld geven. Wel wordt er gewerkt aan een speciaal evaluatietraject voor deze maatregelen, om lessen te kunnen trekken voor de toekomst.

3.2 Compensatie coronakosten JenV

- JenV is bij augustusbrief generaal gecompenseerd voor coronagerelateerde kosten in 2020 (60mln.) en 2021 (40mln.)

2020:

- De coronagerelateerde kosten bij JenV zijn onder te verdelen in 4 categorieën:
- De kosten voor personele bescherming en om de primaire processen coronaproof te maken (ca. 17mln.):
- De kosten om achterstanden binnen de strafrechtketen weg te werken (ca. 18mln.);
- Lagere ontvangsten voorzien bij de griffierechten en de administratiekosten CJIB (ca. 32 mln.);
- Overige kosten zoals uitgaven voor communicatie vanuit het nationaal crisiscentrum (NCC) en het onderzoek van de OVV (ca. 14mln.)
- De beschikbare middelen zijn overgemaakt naar artikel 92 (Nog onverdeeld) en worden bij tweede suppletoire begroting 2020 over de betrokken beleidsartikelen verdeeld. Met JenV is afgesproken dat wordt gemonitord of de gelden daadwerkelijk aan Corona worden besteed en dat onderbesteding ten goede komt aan het generale beeld.

2021:

- De 40 mln. voor 2021 vloeit voort uit de bestuurlijke noodzaak om voor de uitbreiding van de capaciteit voor DJI een commitment aan te gaan voor 2021, evenals voor

het werven van personeel voor de rechtspraak en overige organisaties. In het voorjaar 2021 zal nadere besluitvorming plaatsvinden over het geactualiseerde beeld. Hierbij worden de per saldo meevallers op de JenV-begroting betrokken.

3.3 Situatie brand Moria

- Door verschillende branden tussen 8 en 10 september is het opvangkamp Moria op Lesbos verwoest. Daardoor zijn circa
- 13.000 migranten zonder onderdak komen te zitten en is een humanitaire noodsituatie ontstaan.
- In reactie op deze uitzonderlijke situatie heeft MBHOS 1 mln non- ODA ter beschikking gesteld en heeft het kabinet aangeboden 50 alleenstaande minderjarige vreemdelingen en 50 personen in gezinsverband met minderjarige kinderen te herplaatsen.
- Daarmee sluit NL aan bij circa 10 Europese lidstaten die een vergelijkbaar aanbod hebben gedaan mbt het herplaatsen van Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (AMV's).

Toelichting: Inzet NL

- MBHOS heeft 1 mln. toegezegd uit humanitaire non-ODA middelen om de meest acute noden (opvang, onderdak, voedsel, medische zorg, psychosociale steun) te lenigen. De concrete inzet wordt in overleg met humanitaire organisaties en de Griekse autoriteiten nog bepaald.
- NL heeft toegezegd dat als er een Grieks verzoek tot herplaatsing komt, bereid te zijn 50 amv en 50 personen

in gezinsverband met minderjarige kinderen te herplaatsen.

- Er wordt gekozen voor kansrijke asielzoekers, om te voorkomen dat herplaatste migranten in NL na de asielprocedure alsnog worden afgewezen. Dit aanbod wordt in mindering gebracht van het meerjarig hervestigingsquotum. Daarnaast zal het gaan om het herplaatsen van amv jonger dan 14 jaar.
- Tevens stelt NL de opvanglocaties die in het kader van het Grieks- Nederlandse samenwerkingsverband zullen worden geopend, beschikbaar voor opvang van amv's die vanaf Lesbos naar het vasteland zijn verplaatst naar tijdelijke opvang. Verwacht wordt dat de eerste locatie eind deze maand in bedrijf kan worden genomen.

3.4 Onderwijs

- Het kabinet investeert in 2021 per saldo 1,9 miljard euro in onderwijs en onderzoek.
- Daarnaast trekt het kabinet extra geld uit voor de hogere aantallen leerlingen en studenten: circa 450 miljoen structureel. OCW dekt daarnaast circa 60 miljoen structureel op de niet- lumpsumbudgetten.
- Voor de aanpak van het lerarentekort trekt het kabinet aanvullend structureel 32 miljoen uit.
- Ook heeft het kabinet ruim 500 miljoen beschikbaar gesteld om de door Corona ontstane leerachterstanden, kansenongelijkheid en studievertraging tegen te gaan:
    - Compensatie voor laatstejaarsstudenten in MBO en HO (200 mln.);
    - Extra onderwijstijd in PO, VO en MBO (242 mln.);
    - Behoud van stages en leerwerkbanen in MBO (30 mln.)
    - Aanvullende bekostiging nieuwkomers PO en VO (21 mln.)
    - Aanpak jeugdwerkloosheid (24 mln.)
    - Tel mee met Taal (6 mln.)
    - Daarnaast heeft het kabinet 350 mln. gereserveerd ter voorkoming van jeugdwerkloosheid van kwetsbare leerlingen en studenten en voor bekostiging van (vso- en mbo-)scholen omdat deze leerlingen en studenten door de nazorg en begeleiding mogelijk langer doorleren.

3.5 Lerarentekort

- In totaal heeft dit kabinet structureel ruim 800 miljoen geïnvesteerd in de aanpak van het lerarentekort: onder andere voor extra salaris in het po (€ 270 miljoen) en aanpak van werkdruk (€ 430 miljoen).
- Incidenteel is een bedrag van circa 360 miljoen beschikbaar gesteld Hiervan is € 300 miljoen ingezet voor arbeidsvoorwaarden in het po en meer ontwikkeltijd in het vo.
- Het kabinet zet ook dit jaar extra in op het terugdringen van het lerarentekort. Daarvoor stelt het kabinet 32 mln. struc. beschikbaar vanaf 2021. Hiermee zet het kabinet in op:
    - i) het versterken van de lerarenopleidingen. Daarbij zijn drie doelen voorzien: het verder flexibiliseren van de lerarenopleidingen, het uitbouwen van samen opleiden en professionaliseren en het verder bevorderen van zij-instroom.
    - ii) een maatwerkaanpak in de vijf grootste gemeenten, omdat deze steden het hardst geraakt worden door het tekort. Zo zijn er convenanten gesloten met Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag en Almere, waarin schoolbesturen in samenwerking met de gemeente en OCW de handen ineen slaan om gezamenlijk tot een maatwerkoplossing te komen voor het lerarentekort.
- Uiteraard blijft het kabinet daarnaast ook bezig met het verder aanpakken van het lerarentekort en de werkdruk in het onderwijs, bijvoorbeeld door professionalisering van onderwijspersoneel, strategisch personeelsbeleid en een verstevigde positie van schoolleiders te betrekken bij de sectorakkoorden met het po en vo.

3.6 Intensiveringen kabinet MN2021

- Het kabinet stelt in 2021 236 miljoen euro beschikbaar voor CO2- reducerende maatregelen naar aanleiding van het Urgenda-vonnis.
- Het kabinet komt met een aanvullend maatregelenpakket dat de stikstofneerslag verder beperkt en de natuur herstelt. In 2021 is hiervoor 733 miljoen euro beschikbaar. Voor de periode tot en met 2030 is een bedrag van ruim 5 miljard euro gereserveerd.
- Voor woningbouw komt er in 2021 in totaal 295 miljoen beschikbaar. Dit bedrag bestaat deels uit een eenmalige intensivering van 95 miljoen euro. Ook wordt er tot en met 2030 een reeks van 100 miljoen per jaar gereserveerd voor bronmaatregelen om een drempelwaarde voor de bouw in te kunnen voeren als onderdeel van de stikstofwet.
- Er komt 150 miljoen euro structureel beschikbaar om ondermijnende criminaliteit te bestrijden. Hiervan komt 87 miljoen euro structureel uit de generale middelen. Het andere deel wordt gedekt door JenV.
- Het kabinet stelt extra middelen beschikbaar voor knelpunten in de uitvoering in de asielketen en voor een grotere capaciteitsbehoefte binnen de justitiële keten. Voor 2021 gaat het in totaal om 316 miljoen euro en structureel om 356 miljoen euro.
- Voor de aanpak van het lerarentekort wordt structureel 32 miljoen euro beschikbaar gesteld.
- Het kabinet stelt middelen beschikbaar om de schade van een onredelijk hard toeslagenstelsel zo veel mogelijk te repareren. Dit betreft 390 miljoen euro voor de compensatie van ouders en 110 miljoen euro voor de

bijbehorende uitvoeringskosten. Voor 2021 gaat het om 235 miljoen euro. Daarnaast worden er structureel middelen

- toegekend om de uitvoering te verbeteren en voor de ontvlechting van Douane en Toeslagen van de Belastingdienst.
- Het kabinet intensiveert het kindgebonden budget per 2021 met 150 miljoen euro per jaar. Hiervoor wordt het bedrag dat ouders ontvangen vanaf het derde kind verhoogd. De kans op armoede onder kinderen in grote gezinnen wordt hierdoor verlaagd.
- Het kabinet kiest ervoor om in dit jaar 500 miljoen extra beschikbaar te stellen voor de coronabestrijding in de meest kwetsbare landen.
- Het kabinet trekt 130 miljoen euro structureel uit om werken in de zorg aantrekkelijker te maken. Dit gebeurt door het verminderen van werkdruk en administratieve lasten, door meer zij-instromers, door meer loopbaanperspectief te bieden, door contracten te verbeteren en door de zeggenschap van professionals te vergroten.
- Het kabinet stelt eenmalig aanvullend 300 miljoen euro beschikbaar in 2022 aan gemeenten voor jeugdzorg. Dit komt bovenop de tegemoetkoming die het kabinet eerder al voor de periode tot en met 2021 beschikbaar heeft gesteld.
- Er komt in 2021 388 miljoen euro beschikbaar voor bedrijven. De middelen zijn bedoeld voor het inrichten van een nationale scale-up faciliteit en het leveren van cofinanciering aan bedrijven en universiteiten zodat zij kunnen deelnemen aan Europese programma's. Ook levert het kabinet een bijdrage aan gemeenten die

bedrijventerreinen willen ondersteunen in herstructureringstrajecten.

- Het aantal leerlingen en studenten valt hoger uit dan eerder verwerkt in de OCW-begroting. De voornaamste oorzaak van de tegenvaller is de nieuwe bevolkingsprognose van het CBS. Het kabinet verhoogt de OCW-begroting in 2021 met 234 miljoen euro en met circa 450 miljoen structureel. Daarnaast is structureel circa 60 miljoen gedekt op de OCW-begroting.

3.7 Totale intensiveringen Rutte III

Leeswijzer:

- Voor de bedragen uit het RA is uitgegaan van het totaal aan ombuigingen en intensiveringen in de financiële bijlage bij het Regeerakkoord Rutte III. Het betreft de oorspronkelijke ramingen.
- Voor de bedragen voor de uitgavenbesluitvorming gedurende de kabinetsperiode is uitgegaan van de hoofdpunten van de uitgavenbesluitvorming zoals deze ook vermeld zijn in de hoofdteksten van de respectievelijke miljoenennota's. Het betreft dus niet een uitputtende optelsom van alle beleidsmatige mutaties gedurende deze kabinetsperiode.
- Voor de bedragen voor de steunmaatregelen vanwege de coronacrisis zijn de bedragen overgenomen uit de coronabijlage bij Miljoenennota 2021. Het betreft de som van de plafondrelevante uitgaven en niet-plafondrelevante uitgaven.

In mld. euro	2020	2021	Struc.
Uitgavenmaatregelen in regeerakkoord Rutte III	8,6	7,9	9,1
Uitgavenbesluitvorming gedurende kabinetsperiode:			
Miljoenennota 2018	0,1	0,1	0,1
Miljoenennota 2019	0,5	0,5	0,3
Miljoenennota 2020	1,4	2,3	1,0
Miljoenennota 2021	0,9	4,4	2,3
Steunmaatregelen vanwege coronacrisis	33,0	12,4	0,0
Totaal	**44,5**	**27,7**	**12,8**

3.8 Defensie

- Terugblik: Bij VJN 2019 zijn extra investeringen opgenomen om een deel van het nationale plan voor de NAVO uit te voeren. Het nationale plan is onderdeel van de stapsgewijze groei om de capaciteitendoelstellingen van de NAVO te realiseren. De extra investeringen bedragen een structurele reeks van € 162 miljoen, waarbij er in de eerste jaren een piek is; oplopend tot € 461 miljoen in 2024. De komende vijftien jaar (vanaf 2020) komt er (inclusief incidentele middelen) € 3.785 miljoen beschikbaar. Er wordt onder andere geïnvesteerd in 9 extra F-35's en extra investeringen in de ondersteuning en inzetbaarheid van de special forces.
- Huidige situatie en vooruitblik: Met de intensiveringen uit de Voorjaarsnota 2019, de intensivering uit het Regeerakkoord en die van het vorige kabinet was het bbp-percentage in 2019 gestegen naar 1,33%. In 2020 wordt een een stijging naar 1,52% verwacht. De verwachting voor 2021 is dat het bbp-percentage op 1,48% uitkomt.

Defensiebegroting (stand september 2020)	2020	2021	2022	2023	2024
Bruto uitgaven Defensie (x 1000)	11.764.900	11.788.793	12.217.622	11.956.348	**11.985.615**
Extra uitgaven BZ-begroting (x 1000)	46.210	27.210	27.210	27.210	**27.210**
Bruto (incl. BZ-begroting) (x1000)	11.811.110	11.816.003	12.244.832	11.983.558	**12.012.825**
BBP (in mld.)	768,9	793,5	805,4	817,5	**829,**

					7
Defensie-uitgaven als % BBP	**1,53 %**	**1,49 %**	**1,52 %**	**1,46 %**	**1,44 %**

- Bij de NAVO-top in Wales is afgesproken de defensie-uitgaven richting de 2% te bewegen. Nederland streeft naar een groei in de richting van 2% bbp in de komende jaren tot 2024. . Een goed toegeruste krijgsmacht is in het belang van Nederland en kan een fair share leveren aan de NAVO-doelstellingen.
- Defensie is gestart met een omvangrijk investeringsprogramma, waarbij een groot deel inmiddels in gang is gezet met de extra investeringen uit het regeerakkoord. Dit blijkt onder andere uit een forse stijging van de investeringsquote (doelstelling Defensie >20%). In 2021 stijgt de vijfjaars-gemiddelde investeringsquote naar verwachting verder tot 22% (was 16,3% over 2014-2018; 18,2% over 2015-2019, raming 21% over 2016-2020).
- In 2020 is het wetsvoorstel aangenomen om het Defensiematerieelbegrotingsfonds (DMF) in te stellen. Het DMF is een belangrijke stap naar een voorspelbare en schokbestendige defensiematerieelbegroting en zal als separate begroting vanaf 2021 zichtbaar zijn, en wordt dus dit jaar voor het eerst aangeboden.

3.9 Extra uitgaven aan decentrale overheden a.g.v. corona

- Dit kabinet heeft decentrale overheden voor ruim € 1,5 miljard gecompenseerd voor extra kosten/gederfde inkomsten door corona:
    - Tot 28 mei is € 742 mln. coronacompensatie toegekend aan decentrale overheden.
    - Aanvullend hierop is in het augustuspakket nog € 777 mln. beschikbaar gesteld.
- Er worden dit jaar ook middelen ter beschikking gesteld om gemeenten te ondersteunen op SZW-terrein. Zo komt er € 40 mln. beschikbaar voor dienstverlening aan bijstandsgerechtigden door gemeenten en € 15 mln. voor gemeentelijk schuldenbeleid.
- De OV-beschikbaarheidsvergoeding is verlengd tot 1 juli 2021. Hier is € 740 mln. voor geraamd. Het uiteindelijke bedrag hangt af van de ontwikkeling van reizigersopbrengsten. Ook regionale vervoerders kunnen hier aanspraak op maken.
- Daarnaast wordt € 150 mln. beschikbaar gesteld voor de lokale culturele infrastructuur.
- Tenslotte is in het licht van corona de opschalingskorting voor gemeenten voor 2020 en 2021 bevroren.
- Ook is afgesproken dat reële uitgaven en gederfde inkomsten vergoed zullen worden. Er wordt verwacht dat alle overheden hun verantwoordelijkheid nemen om hun inkomsten en uitgaven zoveel mogelijk beheersbaar te houden in de nieuwe situatie. Ook is afgesproken dat overheden samen verantwoordelijkheid nemen over hoe ze in de nieuwe situatie, met inachtneming van de steun van het Rijk, hun financiële positie op orde kunnen houden

en een bijdrage leveren aan de oplossing van de financiële uitdagingen.

- Los van corona worden gemeenten ook ondersteund op andere terreinen, zo is er in 2022 300 mln. extra beschikbaar voor jeugdzorg.

- ***Tabel 1: Middelen voor gemeenten***

(in mln.)	2020	2021	2022
Deel 1. Reeds ontvangen/toegezegd			
Voor 28 mei jl.			
Lokale media tot 1 juni	11		
Sport tot 1 juni	90		
Eigen bijdrage Wmo	18		
Peuter, SMI, VE	8		
Brief 28 mei jl.			
Parkeer- en toeristenbelasting tot 1 juni	225		
Jeugd en Wmo voorschot	144		
Noodopvang kinderen	23		
Sw-bedrijven tot 1 juni	90		
Lokale culturele voorzieningen tot 1 juni	60		
Lokale media heel 2020	24		
Cultuur gemeenten matchingsgeld OCW	49		
Totaal reeds ontvangen	**742**		
Deel 2. Pakket fase 3 voor gemeenten			
Uitwerking BOFv			
Verkiezingen	30*		
Buurt- en dorpshuizen	17		
Toezicht en handhaving	50		
Inkomstenderving tot 1 juni	20		
Cultuur "schade" gemeenten en provincies	68		
Inkomstenderving na 1 juni (indicatief)	100		
Vrijwilligersorganisaties (scouting, speeltuin)	7		
SW bedrijven	50		
VWS pakket COVID-19			
Meerkosten GGD's	350		
Vergoeding Veiligheidsregio's	15		
SZW Flankerend beleid (bedragen nog onduidelijk. In bovenstaande factsheet zijn bedragen opgenomen die al wel bekend zijn)			
Opschalingskorting	70	160	
Totaal pakket fase 3 voor gemeenten	**777+PM**		
Totaalstand gemeenten bij aanvullingen	**1.449+PM**		
Pakket fase 3 investeringen die via gemeenten lopen			
Cultuur	150		
Totaal pakket fase 3 voor gemeenten	**150**	**160+PM**	
Totaalbedrag	**1.669+PM**	**160+PM**	

- * Waarvan 1 mln. specifiek door BZK.

Q: Waarom doet het kabinet niets aan de structurele financiële problemen bij gemeenten?

A:

- Dit kabinet heeft veel geïnvesteerd gemeenten:
- Gemeenten hebben in 2020 ruim € 5 mld. meer middelen ten opzichte van 2017;
- Dit kabinet heeft bij VJN 2019 € 1.020 mln. uitgetrokken voor de Jeugdwet en gemeenten ex ante gecompenseerd voor de door het CPB geraamde meerkosten van de invoering van het abonnementstarief WMO.
- Voor coronacompensatie voor decentrale overheden heeft dit kabinet ruim € 1,5 miljard beschikbaar gesteld. Volgens onderzoeksbureau AEF is dit in lijn met de werkelijke kosten die gemeenten gemaakt hebben (AEF, Financiële bijwerkingen van corona, 15 juli 2020).
- In deze miljoenennota stellen we in 2022 nogmaals 300 mln. beschikbaar voor jeugdzorg. Er wordt nu onderzoek gedaan naar of gemeenten structureel extra middelen nodig hebben voor de uitvoering van de Jeugdwet. De resultaten van dit onderzoek worden eind dit jaar verwacht en dienen als input voor de formatie.
- Tenslotte is in het licht van corona de opschalingskorting voor gemeenten voor 2020 en 2021 bevroren.
- Toelichting:
- Het exploitatietekort 2019 bij gemeenten is met 768 mln. 2,5% van de inkomsten uit het Gemeentefonds. Het is onduidelijk waar het exploitatietekort precies door veroorzaakt wordt. Gemeenten geven aan dat er geen liquiditeitsprobleem is. Gemeenten hebben zelf ook mogelijkheden om het exploitatietekort te dempen. In dit

licht is er geen noodzaak om gemeenten aanvullend tegemoet te komen.

Q: Waarom wordt de opschalingskorting niet helemaal afgeschaft?

A:

- De VNG en het kabinet hebben in het interbestuurlijk programma diverse afspraken gemaakt, waaronder over passende financiële verhoudingen, en daarover geconcludeerd dat de ambities en financiële middelen in balans zijn.
- Vanwege corona heeft dit kabinet besloten om de opschalingskorting voor 2020 en 2021 te bevriezen. Dit geeft gemeenten ruimte.
- Het besluit over het al dan niet voortzetten van de opschalingskorting na 2021 is aan een nieuw kabinet.

Q: Waarom is nog onduidelijk welk deel van het SZW flankerend beleid richting gemeenten gaat?

A:

- Tijdens de augustusbesluitvorming is geld vrijgemaakt voor onder andere dienstverlening bijstand, van-werk-naar-werk trajecten, leven lang ontwikkelen, en armoede- en schuldenproblematiek. Dit bedrag staat op de begroting van SZW en op de aanvullende post van Financiën.
- Op dit moment worden de plannen uitgewerkt en wordt onderzocht wat de optimale verdeling is tussen centraal en decentraal beleid.
- Zodra hier meer over bekend is, zal mijn collega van SZW uw Kamer hierover informeren.

3.10 Ontwikkelingssamenwerking en Covid-19

Intensiveringen in reactie op AIV-advies

- Bij julibrief heeft het kabinet besloten om eenmalig 500 mln. generaal beschikbaar te stellen in reactie op een advies van de Adviesraad voor Internationale Vraagstukken (AIV).
- De AIV adviseerde het kabinet om het huidige budget voor ontwikkelingssamenwerking op peil te houden, ondanks forse krimp van het Bruto Nationaal Inkomen (waaraan het ODA-budget gekoppeld is). Hiertoe is een kasschuif toegepast en vindt eenmalig compensatie van 350 miljoen uit de generale middelen plaats. Tegelijkertijd ontkomt BHOS niet aan bezuinigingen in latere jaren.
- Ook adviseerde de AIV om extra middelen ter beschikking te stellen voor het lenigen van de acute noden in de armste landen en voor de armste groepen. Hiertoe is een additioneel bedrag van 150 miljoen beschikbaar gesteld vanuit de generale middelen.
- Het kabinet heeft ook breder dan de BHOS-begroting middelen beschikbaar gesteld ter bestrijding van de gevolgen van de pandemie voor Ontwikkelingslanden. Voorbeelden zijn uitbreiding van de garanties van het IMF (Poverty Reduction and Growth Trust, PGRT) en de extra inspanningen via de EU-begroting.
- Met deze set aan maatregelen, in aanvulling op de ruim 100 mln. die binnen de begroting van BHOS al in het voorjaar was vrijgemaakt, ligt er een pakket waarmee het kabinet én extra hulp biedt én de reguliere programmering van BHOS zoveel mogelijk ontziet.
- Over de kabinetsreactie op het AIV-advies heeft minister Kaag in het AO van 3 september uitvoerig met de Kamer gesproken.

- Vanuit de SGP kwam de vraag of het mogelijk is om een deel van de onderuitputting op het pakket aan (nationale) noodmaatregelen te gebruiken om negatieve gevolgen van de kasschuif voor het ODA- budget in latere jaren te verzachten.
- Er is echter geen sprake van onderuitputting, maar van neerwaartse bijstelling van sommige (bewust) ruim geraamde maatregelen. Deze bijstelling leidt niet tot ruimte, want de noodmaatregelen vallen buiten het uitgavenplafond.
- Het kabinet staat voor zijn pakket t.a.v. OS en ziet vooralsnog geen aanleiding dat aan te vullen. Een eventuele verhoging van het ODA- budget moet worden ingepast onder het uitgavenplafond en zal dus ten koste gaan van andere uitgaven.
- In de tegenbegroting van GroenLinks, PvdA en SP is een verhoging van het ODA-budget van 500 mln opgenomen.

- In de stand Voorjaarsnota waren de gevolgen van de krimp van het BNI (en daarmee de krimp van het ODA-budget) nog niet verwerkt.
- Deze krimp kwam uiteindelijk (na verwerking van kMEV, cMEV en MEV) uit op ruim 300 mln. structureel.
- Door de intensiveringen en kasschuiven komt het budget in 2020 mln. hoger uit. Vanaf 2021 daalt het budget ten opzicht van de Voorjaarsnota.
- Er resteert een ODA-budget dat in absolute zin na 2021 een stijgend verloop kent.
- Het ODA-budget als percentage van het BNI is in 2020 kent een dalend verloop, maar is ten opzichte van de vorige Miljoenennota in de eerste jaren hoger.

Bijlage: tabel

Ontwikkeling ODA budget MN 2020 - 2021	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Omvang ODA-budget (stand Miljoenennota 2020)	4.486	4.664	4.780	4.956	5.111	5.318
In percentage BNI	0,53	0,54	0,54	0,54	0,54	0,54
BNI-ontwikkeling a.g.v. CPB-raming CEP (voorjaar)	26	61	95	113	128	139
Overige mutaties voorjaar (w.o. eindejaarmarge)	-4	-33	-35	-10	-9	-9
Omvang ODA-budget (stand Voorjaarsnota, vóór effect Corona)	4.508	4.692	4.840	5.059	5.230	5.448
BNI-krimp a.g.v. CPB-raming (kMEV, cMEV, MEV)	-378	-309	-314	-330	-352	-367
ODA-budget na krimp	4.130	4.383	4.526	4.729	4.878	5.081
ODA-intensivering mitigeren krimp	350					
Kasschuif ODA	40	272	152	-46	-164	-254
Vooruitbetaling Wereldbank	115	-115				
ODA intensivering o.b.v. AIV-advies	150					
Totale aanpassing ODA-budget sinds MN 2020	299	-124	-102	-273	-397	-491
Actuele stand ODA-budget (MN 2021)	4.785	4.540	4.678	4.683	4.714	4.827
In percentage BNI	0,61	0,55	0,55	0,53	0,52	0,52

3.11 Operatie Inzicht in Kwaliteit

Toelichting

- De operatie Inzicht in Kwaliteit heeft als doel om inzicht in de maatschappelijke toegevoegde waarde van beleid ter vergroten en dit inzicht meer te benutten. In dit kader zijn er drie veranderopgaven gedefinieerd:

1. Strategisch evalueren: Meer dan nu inzicht krijgen gedurende de héle beleidscyclus, met speciale aandacht voor de start.
2. Continu verbeteren: Meer dan nu inzicht ten volle benutten voor bijsturing of verbetering, met voortschrijdend inzicht als vanzelfsprekendheid.
3. Samen leren: Meer dan nu inzicht krijgen en benutten in samenwerking, met 'de ander' als een kans om te leren.

- Aan deze veranderopgaven wordt gewerkt door kritisch te kijken naar het evaluatiestelsel, het aanjagen en ondersteunen van (gedrags)verandering en departementale initiatieven.
- In de vorige voortgangsrapportage is de Strategische Evaluatie Agenda (SEA) gelanceerd die departementen waar naartoe een eerste verbeterslag zichtbaar is geworden bij de begrotingen voor 2021. Daarnaast is een pilot met een aparte bijlage voor de vereiste toelichting conform CW 3.1 gelanceerd die nu loopt. Ten slotte is de oplevering van een toolbox beleidsevaluatie en een opleidingsprogramma aangekondigd.

Stand van zaken uitvoering

- De verbeterslag richting SEA is zichtbaar bij de begroting voor 2021 als onderdeel van de beleidsagenda en uitgebreider als bijlage bij de begroting.
- De eerste bijlagen voor de CW 3.1 toelichting zijn inmiddels aan de Kamer verzonden.
- De eerste twee pilots met de publieke waarde scan zijn afgerond en de inhoudelijke rapporten over de VOG en Circulaire Economie zullen binnenkort naar de Kamer worden gezonden. De lessen die de pilots opleveren voor het evaluatiestelsel worden opgenomen in de voortgangsrapportage.
- De toolbox zal dit najaar worden gelanceerd en het opleidingsprogramma is inmiddels gestart.
- Hiermee zijn de belangrijkste gewenste veranderingen inmiddels in gang gezet. Uiterlijk januari 2021 zal de laatste integrale voortgangsrapportage voor Inzicht in Kwaliteit aan de Kamer worden toegezonden waarin wordt stilgestaan bij de opgedane lessen binnen de operatie, een overzicht wordt gegeven van de gemaakte en in gang gezette veranderingen, en de laatste ontwerpvragen voor het evaluatiestelsel worden behandeld.

Boodschap aan Kamer over ontwikkelingen

- De Kamer zal door middel van de volgende voortgangsrapportage (planning december 2020 / januari 2021) nader worden geïnformeerd over de ontwikkelingen met betrekking tot Inzicht in Kwaliteit.
- Daarnaast wordt de Kamer van harte uitgenodigd met een constructief kritische blik te kijken naar de eerste verbeterslag richting de SEA bij de begroting, de bijlages met CW 3.1 toelichting en de rapporten die voortkomen

uit de pilots met de Publieke Waarde Scan methodologie op de terreinen Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) en Circulaire Economie.

3.12 Aanpak van ondermijning

- Bij Voorjaarsnota 2020 is 150 mln. struc beschikbaar gekomen voor de aanpak van ondermijning. De reeks bouwt als volgt op: 88 mln. in 2020, 141 mln. in 2021 en 150 mln. vanaf 2022.
- Van de 150 mln. is 87 mln. generaal gedekt. De overige 63 mln. dekt JenV grotendeels uit de loon- en prijsbijstelling.
- De belangrijkste twee elementen in de aanpak zijn:
- De oprichting van het Multidisciplinair Interventieteam (MIT, 93 mln. struc.): De doelstelling van het MIT is het duurzaam verstoren van ondermijnende criminele bedrijfsprocessen in binnen- en buitenland, door criminele netwerken op te rollen en crimineel vermogen af te pakken. Het MIT is een samenwerking van bestaande diensten, zoals de politie, het OM, de Belastingdienst, FIOD en Douane.
- Versterken van bewaken en beveiligen (55 mln. struc): na de moord op advocaat Wiersum zijn maatregelen genomen om meer personen binnen de justitiële keten (strenger) te beveiligen.
- Daarnaast bestaat de aanpak van ondermijning uit preventieve en lokale maatregelen, gefinancierd met incidentele middelen (15 mln. in 2020 en 2021, 10 mln. in 2022). Hiermee worden o.a. projecten ontwikkeld bij een specifiek aantal gemeentes die erop gericht zijn om te voorkomen dat jongeren afglijden in het criminele circuit.
- Met deze intensivering krijgt de aanpak van ondermijnende criminaliteit een stevige impuls waarvan we concrete resultaten verwachten. JenV ontwikkelt momenteel een monitor om de effecten van de aanpak te kunnen meten.

3.13 Ontwikkeling zorguitgaven

Omvang Uitgavenplafond Zorg 2021

- De zorguitgaven bedragen in 2021 naar verwachting **75,3 mld.** (netto plafond zorg). Naast deze definitie van de zorguitgaven is er ook de definitie van 86,7 mld. in 2021 die we hanteren in de Miljoenennota poster (incl. zorgtoeslag en begroting gefinancierde deel) en de door VWS geïntroduceerde definitie van 92,7 mld. in 2021 waarin ook de eigen bijdragen, eigen risico, WMO en jeugd meelopen.

- Dit is een toename van 1,8 mld. t.o.v. 2020 en bestaat uit een toename van 1,9 mld. bij de Wlz, een toename van 0,3 mld. bij de Zvw en een afname van 0,4 mld. bij de begroting gefinancierde zorguitgaven. De ontwikkeling van Zvw-uitgaven is vertekend door de technische correctieboeking van de schadelastdip ggz van 1,2 mld. vanwege wijziging van de bekostigingssystematiek in 2021. Deze leidt tot een neerwaartse bijstelling in 2021 en een opwaartse bijstelling in 2022.

- De reële groei van de netto zorguitgaven in 2021 (dus exclusief loon- en prijsontwikkeling) is 3,1%. De reële groei van de netto Zvw- uitgaven in 2021 is 2,0%. De reële groei van de netto Wlz-uitgaven in 2021 is 7,2%. De relatief hoge groei bij de Wlz komt onder meer door de relatief sterke opwaartse invloed van demografie. De vergrijzing verhoogt de vraag naar zorg het meest bij de langdurige zorg. Daarnaast is de groei hoger dan gemiddeld door het kwaliteitskader verpleeghuiszorg.

In miljarden	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1 Zvw	45,5	47,4	47,7	50,0	51,6	53,5
2 Wlz	21,9	23,7	25,6	27,0	28,3	29,6
3 Begrotingsgefinancierd	2,3	2,5	2,1	2,1	2,0	2,0
4 Netto plafond zorg (1 t/m 3)	**69,7**	**73,5**	**75,3**	**79,2**	**81,9**	**85,1**
5 Zorgtoeslag	5,6	5,4	5,6	5,8	6,1	6,3
6 Netto VWS begroting	3,4	8,2	5,8	3,6	3,5	3,4
7 Totaal Miljoenennota (4 t/m 6)	**78,7**	**87,1**	**86,7**	**88,6**	**91,5**	**94,8**
8 Eigen bijdrage Wlz en Eigen risico)	5,0	5,1	5,3	5,4	5,5	5,6
9 Wmo en Jeugd*	6,1	6,0	6,1	5,7	5,7	5,7
10 Bruto VWS begroting	3,5	8,4	6,0	3,7	3,6	3,6
11 Totaal VWS definitie (4+8+9+10)**	**84,3**	**93,1**	**92,7**	**94,0**	**96,8**	**100,**

* Het Wmo en jeugd budget is afgelopen jaar grotendeels toegevoegd aan de algemene uitkering in het Gemeentefonds. De gemeenten hebben zelf de keuze waar dit geld aan wordt uitgegeven, het geld is dus niet geoormerkt voor de zorg. In de startnota is dit budget overgeheveld naar het Gemeentefonds.

** VWS hanteert deze definitie omdat zij vindt dat voor deze uitgaven de bewindspersonen van VWS ter verantwoording kunnen worden geroepen door de Kamer.

Onderschrijdingen Uitgavenplafond Zorg 2021

- De zorguitgaven komen deze kabinetsperiode lager uit dan waar bij de start van dit kabinet rekening mee werd gehouden.
- Dit is het gevolg van het lagere niveau van de zorguitgaven in zowel 2020 als 2021 binnen de Zvw. Het betreft onder andere de geneeskundige ggz, de wijkverpleging en de genees- en hulpmiddelen.

Onderschrijdingen Uitgavenplafond Zorg 2017-2021 (bedragen x 1 miljard)						
	2017	2018	2019	2020	2021	
Jaarverslag 2017	-2,6					Definitief
Jaarverslag 2018		-1,9				Definitief
Jaarverslag 2019			-1,4			Definitief
Ontwerpbegroting 2021				-1,2		Stand OW 2021
Ontwerpbegroting 2021					-1,1	Stand OW 2021
(- = onderschrijding)	**-2,6**	**-1,9**	**-1,4**	**-1,2**	**-1,1**	

Betaalbaarheid in de toekomst

- Om de zorg in de toekomst ook betaalbaar te houden zijn de volgende trajecten gestart:

1. In deze kabinetsperiode hebben we met de Hoofdlijnenakkoorden de uitgaven in de Zvw beperkt. De bijbehorende transformatie heeft als doel dat (duurdere) zorg wordt voorkomen en dat zorg wordt verplaatst naar zorg dichter bij mensen thuis, dan wel verder weg als het omwille van de kwaliteit en doelmatigheid moet.
2. Bij de Brede Maatschappelijke Heroverwegingen was 'een toekomstbestendig zorgstelsel' een van de onderwerpen.
3. De WRR en SER zijn gevraagd onderzoek te doen naar de stijgende zorgkosten.

4. Bij het traject Zorgkeuzes in Kaart hebben politieke partijen de gelegenheid gekregen om maatregelen door te laten rekenen door het CPB.

5. VWS zal dit jaar een contourennota opstellen. De nota zal ingaan op wat er bestuurlijk nodig is om de organiseerbaarheid en betaalbaarheid van de (voor)zorg en ondersteuning te verbeteren. Hierbij wordt gekeken hoe het zorgstelsel de (toekomstige) zorgvraag in de regio kan opvangen.

6. De commissie Toekomst zorg thuiswonende ouderen (Commissie Bos) heeft deze zomer haar definieve advies uitgebracht over wat nodig is om de zorg voor thuiswonende ouderen ook in de toekomst op peil te houden.

3.14 Beschikbaarheidsvergoeding OV

- Om het openbaar vervoer ondanks teruggelopen inkomsten beschikbaar te houden voor reizigers heeft het kabinet besloten tot een beschikbaarheidsvergoeding.
- Met de vergoeding wordt 93% van de ongedekte kosten van openbaar vervoer onder concessie vergoed. Van de vervoerders zelf wordt ook een aandeel verondersteld.
- Momenteel werkt de staatssecretaris van IenW aan de uitwerking van de vergoeding. De verwachting is dat zij op korte termijn een staatssteunmelding zal doen en de regeling na toestemming van de Europese Commissie zal vaststellen.
- De inschatting van het kabinet is dat de vergoeding ook in 2021 nog nodig is. De beschikbaarheidsvergoeding die gold tot en met 31 december 2020 is daarom verlengd tot 1 juli 2021.
- Voor de periode van 1 juli tot en met 31 december 2021 heeft het kabinet perspectief geboden op een aanvullende verlenging. Daarbij is aangekondigd dat er sprake zal zijn van een versobering. Verlenging geschiedt verder onder de voorwaarde dat door de sector uiterlijk 1 april 2021 een transitieplan wordt opgesteld dat richting geeft aan de benodigde optimalisatie, kostenbesparingen, en aanpassingen aan dienstregeling en/of concessie.
- Voor de beschikbaarheidsvergoeding is voor 2020 1,4 miljard beschikbaar gesteld. Voor de verlenging tot 1 juli 2021 is 740 miljoen geraamd. Dit bedrag staat op de Aanvullende Post.

3.15 Salarissen publieke sectoren

- De lonen in de publieke sectoren worden jaarlijks bijgesteld via de referentiesystematiek. Hiermee vergoedt het kabinet de overheidswerkgevers conform de contractloonstijging en sociale lastenontwikkelingen in de markt.
- De ontwikkelingen in de markt en daarmee in de publieke sector waren de afgelopen jaren fors. In 2021 zal de loonontwikkeling in de markt naar verwachting minder zijn en zal dus ook voor de publieke sector minder loonruimte beschikbaar zijn dan afgelopen jaren.
- **[Zorg]** De afgelopen drie jaar is bijna 5 miljard extra beschikbaar gesteld voor de salarissen in de zorg. De sociale partners hebben dit vertaald in cao-afspraken waardoor salarissen met jaarlijks 3% zijn gegroeid.
- **[Zorg]** Omdat zorgprofessionals de afgelopen periode een uitzonderlijke prestatie hebben geleverd krijgen zij daarbovenop een eenmalige uitkering van netto 1.000 euro in 2020 en 500 euro in 2021. Ook in internationaal perspectief scoort Nederland goed op arbeidsvoorwaarden in de zorg. Verpleegkundigen bijvoorbeeld hebben een hoog (start)salaris, we laten ons omringende landen (België, Duitsland, Frankrijk, VK) achter ons in dat opzicht.
- **[Onderwijs]** Het kabinet heeft deze regeerperiode reeds substantieel en fors geïnvesteerd in het onderwijs. Zo investeert het kabinet in 2021 1,9 miljard euro onderwijs en wetenschap, onder meer in het salaris van leraren, maar ook om het lerarentekort aan te pakken en de werkdruk te verlagen. Daardoor zijn de salarissen voor leraren in met name het primair onderwijs in deze kabinetsperiode fors gestegen: het salaris van een leraar in het primair onderwijs, inclusief het (voortgezet) speciaal onderwijs, is met 14% gestegen (exclusief

- incidentele bonussen). Een leraar in het (voortgezet) onderwijs is er 8% op vooruit gegaan, conform loonontwikkelingen in de markt.

Sector	**2018**	*Cao-loonstijging* **2019**	**2020**	**2021**	*Eenmalige uitkering* **2018**	**2019**	**2020**
Rijk	3,00%	2,00%	2,00%	-	-	€ 450	-
Defensie	-	3,15%	3,15%	-	-	€ 300	€ 300
Politie	3,00%	2,00%	2,70%	-	€ 400	€ 400	-
Rechterlijke Macht	3,00%	2,00%	2,00%	-	-	€ 450	-
Gemeenten	-	3,25%	3,00%	-	-	€ 750	-
PO	-	-	4,50%	-	-	-	€ 875
WO	-	-	3,00%	-	-	-	€ 750
HBO	-	-	2,75%	-	-	€ 400	€ 750
MBO	-	-	3,35%	-	-	-	€ 825
VO	-	-	2,75%	-	-	-	€ 750
Ziekenhuizen	-	-	5,00%	3,00%	-	-	€ 1.200*
Verpleeghuizen/thuiszorg	-	-	3,50%	3,00%	-	-	-

- **Q: is er ruimte voor salarisverhoging in de publieke sector?**

- Er is naar verwachting beperkte ruimte. In 2021 zal de loonontwikkeling in de markt naar verwachting minder zijn vanwege de economische krimp, en zal dus ook voor de publieke sector minder loonruimte beschikbaar zijn dan afgelopen jaren.
- De waardering voor werknemers in de publieke sector is groot. In deze moeilijke tijden heeft het land kunnen

vertrouwen op de flexibiliteit en tomeloze inzet van alle werknemers in deze publieke sector.

- Al is er komend jaar misschien wat minder ruimte voor loonstijging, de arbeidsvoorwaarden in de publieke sector zijn en blijven goed.
- Bovendien geldt voor medewerkers in de publieke sector over het algemeen een grotere baanzekerheid dan in de markt, dat is in deze onzekere tijden heel veel waard.

Q: Wat merken werknemers in de publieke sector van de stijging van de pensioenpremie?

- Pensioenfondsen moeten met een lagere rekenfactor (discontovoet) rekenen als gevolg van o.a. de dalende rente waardoor de pensioenpremie bij veel pensioenfondsen de komende jaren toeneemt.
- Bij het ABP neemt de pensioenpremie in 2021 met ruim 2%-punt toe.
- Dat betekent dat werkgevers meer geld kwijt zijn aan de arbeidsvoorwaarde pensioen (zo'n 1%-punt) en de werknemers in de overheids- en onderwijssectoren netto minder loon overhouden. In 2021 gaat het, afhankelijk van het inkomen, om circa 0,5-1,0% van het nettoloon.
- In de zorgsector neemt de pensioenpremie naar verwachting met ongeveer 2,5%-punt toe. Ook werknemers in de zorg zien deze stijging in negatieve zin terug op hun loonstrookje.

3.16 Zorgbonus

- Het kabinet heeft eerder besloten tot een eenmalige bonus van netto 1.000 euro voor de zorgprofessionals die de afgelopen periode een uitzonderlijke prestatie hebben geleverd. De subsidieregeling ter uitvoering van de bonus, wordt op korte termijn gepubliceerd.
- Zorgaanbieders kunnen op grond van deze regeling als werkgever van werknemers of als opdrachtgever van zelfstandigen en uitzendkrachten voor deze zorgprofessionals een bonus aanvragen. Vanaf 1 oktober kunnen zorgorganisaties hiervoor een aanvraag doen. De regeling zal één dezer dagen worden gepubliceerd in de Staatscourant. Tevens zal de regeling vergezeld van een handreiking op de website van de uitvoeringsorganisatie DUS-I worden gepubliceerd.
- Ook de komende periode zal in het teken zal blijven staan van COVID-19. Dit zal veel extra blijven vragen van de zorgprofessionals. Daarom heeft het kabinet besloten om ook voor 2021 extra budget vrij te maken, zodat in 2021 een bonus van netto 500 euro kan worden toegekend aan de zorgprofessionals van wie ook in de komende periode een bijzondere inspanning wordt gevraagd vanwege de COVID-19 uitbraak. De zorgbonus voor 2021 kent dezelfde uitwerking als de bonus voor 2020.

3.17 Salaris zorgpersoneel

- Natuurlijk staat buiten kijf dat zorgprofessionals een goed salaris moeten ontvangen voor het belangrijke werk dat zij dag- en nacht verzetten.
- Om een concurrerende salarisontwikkeling mogelijk te maken, stelt het kabinet jaarlijks de overheidsbijdrage in de arbeidskostenontwikkeling beschikbaar. Over 2018-2020 is deze overheidsbijdrage met ongeveer structureel € 5 mld. toegenomen.
- De beschikbare arbeidsvoorwaardenruimte vertaalt zich uiteindelijk in de cao's die in de sector worden afgesloten. In de afgelopen periode afgesloten cao's betekende dit serieuze loonstijgingen dit jaar. In meerjarig perspectief zie je ook dat de loonontwikkeling in de zorg de trend van de markt volgt en daar veelal zelfs net iets boven uitkomt.
- Een extra stijging van het loon van zorgmedewerkers – bovenop deze jaarlijkse loonsverhogingen – kost al snel vele miljarden. Zo kost 1% loonsverhoging € 560 mln. structureel.
- Dat betekent dat er bezuinigd moet worden op iets anders, of dat de premie of de belastingen omhoog moet.
- Dit neemt uiteraard niet weg dat in de afgelopen periode een uitzonderlijke inspanning is gevraagd van onze zorgprofessionals. Dit waarderen we enorm. Om deze waardering niet alleen in woord maar ook in daad uit te dragen, komt het kabinet met een bonus van netto
- € 1.000 in 2020 en een bonus van netto € 500 in 2021 en werkt zij op dit moment de regeling daartoe uit.
- Een verzoek tot een structurele verhoging van de lonen voor medewerkers in de zorg moet in de context van de economische ontwikkelingen en onzekerheden worden gezien.

- In de meest recente raming van het CPB is terug te zien dat het CPB uitgaat van een economische krimp van 5,1% in 2020 en een sterk oplopende werkloosheid tot 2022.
- In deze context ziet het kabinet op dit moment geen ruimte voor een structurele verhoging van de lonen voor medewerkers in de zorg bovenop de ruimte die reeds beschikbaar is gesteld.
- Om werken in de sector zorg en welzijn aantrekkelijk te houden stelt het kabinet de komende jaren aanvullende middelen beschikbaar. Het kabinet zet daarmee de reeds ingezette brede aanpak voort, gericht op 1) meer mogelijkheden voor loopbaanontwikkeling, 2) meer ruimte en tijd voor de zorgprofessional en 3) meer regie en zeggenschap.

Ad1. Breed pakket gericht op werken in de zorg	**2021**	**2022**	**2023/struc.**
1) Meer mogelijkheden voor loopbaanontwikkeling	5	61	111
2) Meer ruimte en tijd voor de zorgprofessional	14	18	18
3) Meer regie en zeggenschap	1	1	1
Totaal	**20**	**80**	**130**

3.18 Stikstof

- Op 24 april dit jaar heeft het kabinet de structurele aanpak voor de stikstofproblematiek gepresenteerd aan de Kamer. Het omvangrijke maatregelenpakket moet zorgen voor natuurbehoud en natuurherstel, en reductie van stikstofdepositie. De aanpak beoogt ruimte te creëren voor belangrijke maatschappelijke opgaven zoals woningbouw. Ten behoeve van dit pakket heeft het kabinet in totaal 5.1 miljard gereserveerd in de periode 2020 tot en met 2030.
- In 2021 is 733 miljoen beschikbaar voor de uitvoering van de aanpak. Deze middelen worden onder andere besteed aan natuurherstel, beëindiging van veehouderijen en verschillende bronmaatregelen in de landbouwsector en mobiliteitssector.
- Het kabinet heeft daarnaast bij de Miljoenennota tot en met 2030 een additionele reeks van 100 miljoen per jaar gereserveerd voor extra bronmaatregelen om zo een partiële vrijstelling voor de bouw in te kunnen voeren. Specifiek betekent dit dat tijdelijke stikstofemissies tijdens de bouwfase worden vrijgesteld van vergunningsplicht, wat onder andere de snelheid van woningbouw ten goede komt. In totaal is hiervoor 1 miljard beschikbaar.
- Deze vrijstelling zal onderdeel zijn van de stikstofwet, die de minister van Landbouw dit najaar aan de Kamer aanbiedt. Deze wet verankert de structurele aanpak stikstof en stelt een resultaatsverplichting voor 2030.

3.19 Versnellen investeringen

- Het herstel- en steunpakket richt zich naast de steun- en herstelmaatregelen ook op het versnellen van publieke investeringen.
- Daarmee kiest het kabinet er nadrukkelijk voor het herstel van de economie te bespoedigen. Investeringen zorgen ervoor dat we niet alleen nu werkgelegenheid behouden of creëren, maar juist ook dat we straks welvaart en het aantal banen zien groeien.
- De komende jaren wordt ter waarde van 1,5 miljard euro aan investeringen naar voren gehaald op het terrein van bouw en leefomgeving. De middelen worden met name naar de jaren 2021 tot en met 2023 geschoven.
- Het betreft versnellingen van de volgende investeringen:
  - onderhoud aan spoorwegen ProRail (705 mln.)
  - onderhoud aan (water)wegen Rijkswaterstaat (432 mln.)
  - verbetering van de verkeersveiligheid (100 mln.)
  - versnellen van de woningbouwimpuls (100 mln.)
  - Smart Mobility en verduurzaming (186 mln.)
- Deze versnellingen helpen op korte termijn faillissementen en ontslagen te voorkomen en verkleinen daarmee het risico dat de recessie langer aanhoudt. Daarnaast dragen ze bij aan beleidsdoelen voor de lange termijn, zoals duurzaamheid en bereikbaarheid.
- In de Miljoenennota is de Kamer hier nader over geïnformeerd.

3.20 Woningmarktpakket augustus

- Het kabinet neemt maatregelen om meer betaalbare woningen te realiseren.
- Om de realisatie van nieuwe woningen op peil te houden zet het kabinet in op meer regie vanuit het Rijk. Onder meer door het wegnemen van belemmeringen en het versnellen van de besluitvorming rond grootschalige woningbouwlocaties.
- Het kabinet heeft i**n totaal 295 mln. middelen in 2021** beschikbaar gesteld voor de woningmarkt. Het gaat om de volgende maatregelen:
    - De middelen voor de woningbouwimpuls zijn naar voren geschoven (100 mln.) en verhoogd (50 mln.). Er wordt 20 mln. ingezet voor flexibele inzet van capaciteit voor gemeenten en 20 mln. voor een transformatiefaciliteit voor binnenstedelijke woningbouw.
    - Er zijn extra middelen gereserveerd op een Aanvullende Post (10 x 100 mln t/m 2030) voor bronmaatregelen om een partiële vrijstelling voor de bouw te kunnen realiseren als onderdeel van het stikstofpakket in aanvulling op de ruim 5,1 miljard euro die dit voorjaar beschikbaar is gesteld voor de stikstofaanpak.
- Daarnaast zal het kabinet een doorbouwgarantie verder uitwerken, waarbij ook de financiële risico's en budgettaire impact in kaart worden gebracht. Enkel indien de situatie op de woningmarkt daarom vraagt, zal besluitvorming plaatsvinden of en hoe een dergelijke garantieregeling kan worden ingevoerd.

- Daarna zal het kabinet besluiten of en hoe een dergelijke garantie kan worden ingevoerd
- Het rijk zal de versterking van het bestuurlijk instrumentarium verkennen en de mogelijkheden en risico's onderzoeken van actief

- grondbeleid door het rijk, inclusief een verkenning naar het inrichten van een mogelijk Rijksontwikkelbedrijf.
- Naast deze inzet van extra middelen wordt de overdrachtsbelasting gedifferentieerd, om koopstarters meer kans te geven. Door deze maatregel worden starters vrijgesteld van deze belasting, terwijl het tarief voor beleggers wordt verhoogd naar 8 procent.
- Met een verplichte en gerichte huurverlaging voor mensen met lage inkomens en een hoge huren (zg. dure scheefwoners) wordt invulling gegeven aan de motie Kox.
- (Zie ook de separate factsheet Huurverlaging)
- Woningcorporaties krijgen een verlaging van de verhuurderheffing (138 mln.) als tegemoetkoming voor het eenmalig verlagen van de huren voor de mensen met lage inkomens en hoge huren.

4 Inkomsten

4.1 Overzicht lastenontwikkeling

Kern

- In totaal dalen de beleidsmatige lasten (inclusief het basispad) in 2020 en 2021 met bijna vijf miljard euro (waarvan €4,4 mld in 2020 en €0,4 mld in 2021). Deze lastenverlichting zit volledig bij burgers.
- Ten opzichte van de Miljoenennota van vorig jaar is de lastenverlichting in 2020 (€1,2 mld) hoger en in 2021 (€1,0 mld) lager. Dit heeft vooral te maken met de fiscale coronamaatregelen, waarbij het kabinet additionele incidentele lastenverlichting in 2020 heeft gegeven om de gevolgen van Corona te verzachten.
- Over de gehele kabinetsperiode stijgen de lasten licht, met €0,3 mld. Er is in deze kabinetsperiode sprake van een schuif tussen de lasten van burgers en bedrijven: voor burgers dalen de lasten over de gehele kabinetsperiode met circa €5 mld, voor bedrijven stijgen deze juist met circa €5 mld.

Beleidsmatige lastenontwikkeling (in €mld, in mutaties)	2018	2019	2020	2021	cum 2018-2021
Totaal	**1,4**	**3,7**	**-4,4**	**-0,4**	**0,3**
w.v. burgers	*0,5*	*0,2*	*-3,9*	*-1,5*	*-4,8*
w.v. bedrijven	*1,0*	*3,5*	*-0,6*	*1,1*	*5,1*
w.v. buitenland	*0,0*	*0,0*	*0,1*	*0,0*	*0,1*

Hoe heeft de blo zich ontwikkeld sinds de start van het kabinet?

- Onderstaande tabel laat de ontwikkeling van de blo zien ten opzichte van het zogeheten basispad.
- In het basispad zouden de beleidsmatige lasten deze kabinetsperiode met €10,5 mld stijgen. Dit basispad bestaat uit oude maatregelen die doorlopen in deze kabinetsperiode en hogere zorgpremies door de stijgende zorgkosten en de doorwerking van het Regeerakkoord op de zorgpremies en de compensatie hiervan.
- Bij het Regeerakkoord heeft het kabinet de lasten met €7 miljard verlaagd ten opzichte van het basispad, met name voor burgers.
- Gedurende de kabintsperiode zijn de lasten additioneel met €3 miljard verlicht over de kabinetsperiode.
- Per saldo zijn ten opzichte van het basispad de lasten met €10 mld verlicht, waardoor de lasten over de kabinetsperiode slechts met €0,3 mld stijgen. Deze lastenverlichting ten opzichte van het basispad zit volledig bij burgers.

In €mld, in mutaties, - is beleidsmatige lastenverlichting	2018	2019	2020	2021	cum 2018-2021
Basispad (inclusief zorgpremies RA en compensatie)	2,4	4,2	2,7	1,2	10,5
Regeerakkoord	-0,2	0,0	-3,9	-2,9	-7,0
Na regeerakkoord t/m MN2021	-0,8	-0,5	-3,1	1,3	-3,1
Totaal beleidsmatige lasten	**1,4**	**3,7**	**-4,4**	**-0,4**	**0,3**

Toelichting nieuwe definitie blo

- Het kabinet heeft samen met het CPB een nieuwe gezamenlijke definitie van de beleidsmatige lasten ontwikkeld. Hierdoor is er nauwelijks verschil tussen de beleidsmatige lastenontwikkeling zoals gepresenteerd door het CPB en het kabinet. Dit zou de uitlegbaarheid moeten vergroten.
- Alleen in 2021 is er sprake van een licht verschil. Het CPB gaat uit van een lastenverlichting van €0,6 mld in 2021, het kabinet van €0,4 mld. Het verschil wordt met name veroorzaakt doordat het CPB licht lagere zorgpremies raamt dan het kabinet.
- Deze nieuwe gezamenlijke definitie wijkt af van de oude definitie op basis van het inkomstenkader. Het inkomstenkader wordt in het vervolg gebruikt voor de budgettaire beheersbaarheid, de nieuwe definitie blo om een beeld te geven van de lastenontwikkeling die relevant is voor burgers en bedrijven.
- In (bijlage 3) Miljoenennota en in een gezamenlijk met het CPB geschreven achtergronddocument wordt de nieuwe definitie van de beleidsmatige lasten verder toegelicht.

Wat zijn de belangrijkste fiscale maatregelen uit de augustusbesluitvorming?

- Het lage Vpb tarief gaat in 2021 naar 15%, het hoge tarief blijft op 25%. Tegelijkertijd wordt de eerste schijf in de vpb verlengt naar €195.000 structureel
- Het kabinet neemt maatregelen in de Vpb in lijn met de Commissie Ter Haar om de belastingheffing voor multinationals eerlijker te maken en bij te dragen aan een gezondere financieringsverhouding door de aftrek van vreemd vermogen te beperken en eigen vermogen te stimuleren.
- Het kabinet voert een Baangerelateerde Investeringskorting (BIK) in. De BIK heeft een budgettair belang van 2 miljard euro per jaar en wordt voor twee jaar ingevoerd. De BIK laat ondernemers een percentage van de gedane investeringen in mindering brengen op de loonheffing.
- In lijn met de aanbevelingen van de Commissie Borstlap zal het kabinet de zelfstandigenaftrek sneller afbouwen. Zelfstandigen worden hiervoor gecompenseerd door verhoging van de arbeidskorting en verlaging van het tarief eerste schijf.
- Op de woningmarkt krijgen starters vrijstelling van de overdrachtsbelasting. Voor overige natuurlijke personen blijft

het tarief van 2% gelden. Het hoge tarief in de overdrachtsbelasting wordt verhoogd naar 8% voor onder meer beleggers.

- Het kabinet neemt maatregelen om de betaalbaarheid van huren te verbeteren door verlaging van de verhuurderheffing. Tevens worden woningcorporaties verplicht de huren van lage inkomens met hoge huren te verlagen
- Het heffingsvrije vermogen in Box 3 wordt verhoogd naar 50.000 euro en 100.000 euro voor partners. Dit wordt deel gefinancierd uit een verhoging van het box 3-tarief.

4.2 Marginale druk

- Een hoge marginale druk is vanzelfsprekend onwenselijk. Werken en meer werken moet namelijk lonen. Om die reden heeft dit kabinet de afgelopen jaren diverse maatregelen genomen om de marginale druk te verlagen.
- Het gaat hierbij onder meer om een extra opbouwtraject in de arbeidskorting, de invoering van het tweeschijvenstelsel en het wegnemen van de harde inkomensgrens in de huurtoeslag.
- Dankzij deze maatregelen zijn sinds dit jaar de zeer onwenselijke pieken in marginale druk boven 100% weggenomen.
- In 2021 zijn de wijzigingen ten opzichte van 2020 beperkt. De belangrijkste wijziging is een steilere opbouw van de arbeidskorting tussen 20.000 en 35.000, die zorgt voor een lagere marginale druk. Voor deze groep is dat extra belangrijk, omdat meer werken voor hen soms nog te weinig lonend is door de afbouw van toeslagen.
- Dit betekent niet dat er nu voor niemand meer sprake is van een hoge marginale druk. Het verlagen van de marginale druk is echter niet gemakkelijk. De hoogte van de marginale druk hangt namelijk samen met de wens om te komen tot een evenwichtige inkomensverdeling en gezonde overheidsfinanciën.

- Het verlagen van de marginale druk heeft daardoor of negatieve inkomenseffecten voor lage inkomensgroepen of kost extra budgettaire middelen.

4.3 Maatregelen Belastingplanpakket 2021

Het pakket Belastingplan 2021

Het pakket Belastingplan 2021 bestaat uit de volgende acht wetsvoorstellen:

1. Wetsvoorstel Belastingplan 2021;
2. Wetsvoorstel Overige fiscale maatregelen 2021;
3. Wetsvoorstel Wet CO_2-heffing industrie;
4. Wetsvoorstel Wet verbetering uitvoerbaarheid toeslagen;
5. Wetsvoorstel Wet ODE-tarieven voor 2021 en 2022;
6. Wetsvoorstel Wet aanpassing box 3;
7. Wetsvoorstel Wet differentiatie overdrachtsbelasting; en
8. Wetsvoorstel Wet verplichte huurverlaging toegelaten instellingen.

Hieronder een selectie van de belangrijkste maatregelen per wetsvoorstel.

1. Wetsvoorstel Belastingplan 2021

- Inkomensbeleid (naast de omvangrijke steun- en herstelpakketten i.v.m. COVID-19 ligt de focus vooral op verbeteren koopkracht ouderen en alleenstaande bijstandsgerechtigden en AOW-ers);
- Verlagen zelfstandigenaftrek;
- Lagere bijtelling voor elektrische auto met zonnepanelen;
- Vrijstelling voor de TOGS en de Subsidie vaste lasten (COVID-19);
- Vrijstelling Subsidieregeling bonus zorgpersoneel COVID-19 voor niet-werknemers;
- Vrijstelling Tijdelijke overbruggingsregeling voor flexibele arbeidskrachten (COVID-19);
- Verruimen gerichte vrijstelling scholingskosten;

- Verhogen vrije ruimte werkkostenregeling (COVID-19);
- Invoeren van een fiscale coronareserve (COVID-19);
- Voorkomen van vrijstelling door specifieke renteaftrekbeperking;
- Aanpassing tarieftabel van de vennootschapsbelasting
    - Hoge Vpb tarief blijft per 2021 op 25%, lage Vpb tarief gaat per 2021 van 16,5% naar 15%;
    - Eerste tariefschijf (waarover 15% Vpb verschuldigd is) wordt verlengd naar € 245.000 in 2021 en naar € 395.000 in 2022;
- Verhogen van het effectieve tarief van de innovatiebox naar negen procent;
- Aanpassing minimumkapitaalregel en bankenbelasting;
- Vervroegen belastbaar feit in de autobelastingen;
- Aanscherpen van de CO_2-schijfgrenzen en de schijftarieven in de bpm en dieseltoeslag;
- Vervangen postcoderoosregeling door een subsidieregeling;
- Verlengen verlaagd tarief openbare laadpalen;
- Verlaagd tarief voor walstroominstallaties;

2. Wetsvoorstel Overige fiscale maatregelen 2021

- Aanpassen overgangsrecht levensloopregeling;
- Verduidelijken berekeningswijze kleinschaligheidsinvesteringsaftrek;
- Verduidelijken afdrachtvermindering S&O met betrekking tot publieke kennisinstellingen;
- Verduidelijken samenloop ATAD2 en earningsstrippingmaatregel;
- Aanpassen overgangsrecht Natuurschoonwet 1928;
- Uitzondering voor het leggen van elektronisch derdenbeslag door de Belastingdienst

3. Wetsvoorstel Wet CO_2-heffing industrie

- Het kabinet wil met het wetsvoorstel Wet CO_2-heffing industrie zeker stellen dat de ambitieuze klimaatdoelstellingen uit het Klimaatakkoord ook daadwerkelijk behaald worden.
- Het tarief is zodanig dat deze voldoende prikkel geeft om de investeringen te doen die nodig zijn voor deze doelstellingen.
- Tegelijk wordt het tarief ook zo vormgegeven dat een gelijk speelveld met omringende landen blijft bestaan. De kans op weglek van werkgelegenheid en CO_2-uitstoot naar het buitenland wordt zo geminimaliseerd.

4. Wetsvoorstel Wet verbetering uitvoerbaarheid toeslagen

- Dit wetsvoorstel bestaat uit een drieslag:
- 1. Versterken van de menselijke maat (proportioneel vaststellen van de toeslag, beleidsvrijheid bij terugvorderen en kwijtschelden van toeslagschulden).
- 2. Verbeteren praktische rechtsbescherming (meer checks and balances voor medewerkers Belastingdienst/Toeslagen een toeslag terugvorderen of boete opleggen).
- 3. Voorkomen schrijnende situaties door partnerbegrip. Het partnerbegrip is een factor bij het bepalen van de hoogte van de aansprak op toeslagen met potentieel grote financiële gevolgen. Onbedoelde schrijnende situaties worden rechtgezet.

5. Wetsvoorstel Wet ODE-tarieven voor 2021 en 2022

- In het wetsvoorstel Wet aanpassing opslag voor duurzame energie- en klimaattransitie (ODE) worden de ODE-tarieven conform Regeerakkoord en Klimaatakkoord aangepast.

- De ODE is een heffing op het gebruik van elektriciteit en aardgas die dient ter financiering van de met de subsidieregeling Stimulering Duurzame energietransitie (SDE++) samenhangende kasuitgaven. De SDE++ stimuleert naast duurzame energieproductie ook CO2-reductie.

6. Wetsvoorstel Wet aanpassing box 3

- Het belasten van het werkelijke rendement is voor het huidige kabinet het uiteindelijke doel. Dit doel is echter niet op de korte termijn te realiseren.
- Daarom neemt het kabinet met dit wetsvoorstel een extra stap om op korte termijn tegemoet te komen aan de wensen van veel spaarders door het heffingvrij vermogen te verhogen tot € 50.000.

7. Wetsvoorstel Wet differentiatie overdrachtsbelasting

- Het kabinet wil de positie van starters en doorstromers verstevigen ten opzichte van andere kopers, zoals beleggers, zodat zij meer kans maken op een koopwoning.
- Om dit te bereiken wordt een differentiatie van de overdrachtsbelasting voorgesteld.
- De vrijstelling van overdrachtsbelasting bereikt dat starters en jonge doorstromers minder lang hoeven te sparen voor het kunnen betalen van hun kosten koper.
- Daarbovenop zorgt de beperking van de reikwijdte van het verlaagde tarief van twee procent tot alleen burgers die de woning ook echt primair gebruiken om er zelf in te wonen ervoor dat de positie van koopstarters vergeleken met andere kopers, zoals beleggers, wordt verbeterd.

- Om deze maatregelen te financieren wordt voor deze andere kopers het tarief verhoogd van zes procent naar acht.

8. Wetsvoorstel wet eenmalige huurverlaging huurders met lager inkomen

- Voor veel huurders geldt dat zij door de coronacrisis in een lastige financiële situatie zijn beland. Het kabinet wil deze huurders een steuntje in de rug geven.
- Daarom wordt in dit wetsvoorstel voorgesteld zittende huurders met een gereguleerd huurcontract en met een inkomen tot aan de voorheen maximale inkomensgrens, eenmalig het recht te geven op een huurverlaging tot de aftoppingsgrens.
- Om woningcorporaties tegemoet te komen wordt het tarief van de verhuurderheffing met 0,036 procentpunt verlaagd.

4.4 Aanpak belastingontwijking

- Het kabinet **heeft al veel maatregelen** tegen belastingontwijking **genomen**, waaronder:

Maatregel	**In werking**
Generieke renteaftrekbeperking (uit EU-richtlijn ATAD1)	2019
CFC-maatregel (uit EU-richtlijn ATAD1)	2019
Anti-hybridemismatches (uit EU-richtlijn ATAD2)	2020
Minimumkapitaalregel banken en verzekeraars	2020
Implementatie multilateraal verdrag	Juli 2019
Bronbelasting op renten en royalty's	2021

- Het kabinet zet de strijd tegen belastingontwijking voortvarend **voort**:

Maatregel	**Planning**
1. Aanvullende maatregelen tegen dividendstromen naar laagbelastende jurisdicties	Voorstel in voorjaar 2021
2. Wetsvoorstel om het arm's length beginsel aan te passen	Voorstel in voorjaar 2021
3. Internationale voorstellen in OESO-verband	In 2021

- Hieronder vindt u over de nieuwe maatregelen per maatregel een toelichting.

1. Aanvullende maatregelen tegen dividendstromen naar laagbelastende jurisdicties

- In mei 2020 heeft het kabinet bekendgemaakt om in aanvulling op de bronbelasting op renten en royalty's ook aanvullende maatregelen te nemen tegen dividendstromen naar laagbelastende jurisdicties.
- Het kabinet streeft ernaar om deze maatregelen voor het einde van deze kabinetsperiode uit te werken, zodat onbelaste dividendstromen vanaf 1 januari 2024 kunnen worden belast.

2. Wetsvoorstel om arm's length beginsel aan te passen

- Het kabinet heeft aangekondigd om in het voorjaar van 2021 met een wetsvoorstel te komen om de toepassing van het arm's-lengthbeginsel aan te passen
- Deze maatregel draagt bij aan een meer evenwichtige belastingheffing bij multinationals en zorgt ervoor dat Nederland internationaal meer in de pas loopt.
- De winst van vennootschappen die binnen een concern met elkaar handelen wordt vastgesteld op basis van het zogenoemde arm's-lengthbeginsel.

- Dit houdt in dat ook voor transacties binnen een concern een zakelijke prijs in rekening moet worden gebracht.
- Maar doordat landen dat zakelijkheidsbeginsel verschillend of niet toepassen, kunnen in internationale situaties verschillen (‘mismatches’) ontstaan. Dat heeft tot gevolg dat in internationale verhoudingen een deel van de winst niet wordt belast. Dit knelt met de aanpak van belastingontwijking.
- Met de voorgestelde maatregel worden ook zogenoemde informeel-kapitaalstructuren die leiden tot een dubbele niet-belasting aangepakt.
- Met deze maatregel loopt Nederland internationaal meer in de pas.

3. Internationale voorstellen in OESO-verband

- In OESO verband wordt in het kader van de digitalisering van de economie gewerkt aan een herziening van het internationale belastingstelsel voor grote multinationals op basis van twee pijlers:
    - Pijler 1 moet ervoor zorgen dat bedrijven meer belasting gaan betalen in landen waar hun consumenten zitten, ook als ze daar geen fysieke aanwezigheid hebben (bijv. digitale bedrijven).

  - Pijler 2 moet ervoor zorgen dat multinationals – hoe ze fiscaal ook gestructureerd zijn- altijd een minimumniveau aan belasting betalen.

- Op 8 en 9 oktober 2020 komt het Inclusive Framework bij elkaar om verder te praten over dit onderwerp. [PM Over dit proces is op 25 september 2020 een brief gestuurd naar de Eerste en Tweede Kamer.]
- Het doel was om in 2020 overeenstemming over oplossingen te vinden. Dit lijkt niet te gaan lukken. In de Kamerbrief is aangegeven dat het kabinet nu in 2021 definitieve afspraken op tafel wil hebben.

4.5 Fiscale behandeling eigen en vreemd vermogen

Algemeen

- De ongelijke fiscale behandeling van eigen vermogen (vergoeding op eigen vermogen: niet aftrekbaar) en vreemd vermogen (vergoeding op vreemd vermogen: wel aftrekbaar) kan vanuit het perspectief van de onderneming de financieringsbeslissing verstoren.
- Dit heeft negatieve gevolgen voor de Nederlandse economie. Zo zullen bedrijven zich extra met schuld financieren, waardoor faillissementsrisico's groter zijn.
- Daarnaast zijn investeringen die een groot aandeel eigen vermogen vergen relatief kostbaar door de ongelijke behandeling. Denk hierbij aan relatief jonge, meer risicovolle, innovatieve bedrijven.
- Een meer gelijke fiscale behandeling van eigen vermogen en vreemd vermogen komt de schokbestendigheid van de Nederlandse economie ten goede.
- Dit kabinet wenst het ondernemen met meer eigen vermogen te bevorderen en de belastingvoordelen voor vreemd vermogen te beperken.
- Dat levert stabielere bedrijven en gezondere economische verhoudingen op, zeker bij tegenslag. De coronacrisis herinnert ons eraan dat aanhouden van buffers belangrijk is. Dit geldt ook voor bedrijven.

Wat dit kabinet al heeft gedaan

- Om de belastingvoordelen voor vreemd vermogen te beperken heeft dit kabinet een **generieke renteaftrekbeperking ingevoerd**, namelijk de

earningsstrippingmaatregel uit de eerste EU-richtlijn antibelastingontwijking (ATAD1).

- De Nederlandse implementatie van de earningsstrippingmaatregel, die met ingang van 1 januari 2019 in werking is getreden, heeft naast het beperken van renteaftrek een aanvullend doel. Nederland wil dat de earningsstrippingmaatregel eveneens (of beter: vooral) tot doel heeft dat een meer gelijke fiscale behandeling van eigen vermogen en vreemd vermogen wordt bereikt. **Om die reden is de earningsstrippingmaatregel aanzienlijk strenger vormgegeven dan hetgeen ATAD1 (als minimum) vereist en dan omringende landen.**
- Bovendien is er een **specifieke renteaftrekbeperking voor banken en verzekeraars** ingevoerd (minimumkapitaalregel) omdat deze sectoren niet door de earningsstrippingmaatregel worden geraakt. Hierdoor wordt ook voor banken en verzekeraars de prikkel voor de financiering met vreemd vermogen beperkt.

Wat dit kabinet gaat doen

- Dit kabinet scherpt de minimumkapitaalregel aan, waardoor renten op geldleningen van banken en verzekeraars voortaan in aftrek wordt beperkt voor zover het vreemd vermogen meer bedraagt dan 91% van het balanstotaal (ipv 92% van het balanstotaal).
- Daarnaast gaat het kabinet onderzoek doen naar een verdere aanpassing van de earningsstrippingmaatregel in combinatie met een vermogensaftrek.
- Aangezien dit een ingrijpende wijziging betreft, moet de wenselijkheid en vormgeving van deze optie verder worden onderzocht.

4.6 Vestigingsklimaat en vpb

4.6.a Algemeen

- Het kabinet onderstreept het belang om voor ondernemers een aantrekkelijk vestigingsklimaat te creëren.
- Het Nederlands vestigingsklimaat is in de breedte aantrekkelijk. Nederland scoort consistent hoog in internationale vergelijkingen van innovatie- en concurrentiekracht (zie tabel 1).
- Een aantrekkelijk vestigingsklimaat in de brede zin behelst onder meer betrouwbare instituties, goede fysieke infrastructuur, een hoogopgeleide beroepsbevolking, toegang tot internationale markten, en een hoog innovatief vermogen.
- Met het noodpakket banen en economie is veel gedaan om bedrijven te ondersteunen en om de Nederlandse economie weer snel op gang te krijgen in het licht van de coronacrisis. Dat is van groot belang voor het Nederlandse vestigingsklimaat.

Tabel 1: Overzicht van Nederlandse positie in ranglijsten over innovatie- en concurrentiekracht

Ranglijst (opsteller, totaal aantal landen)	2018	2019
Global Competitiveness Index (WEF, 141)	6	4
Productiviteit (Conf Board, 40)	6	7

World Competitiveness Scoreboard (IMD, 63)	4	6
Global Talent Competitiveness Index (INSEAD, 125)	9	6
National Entrepreneurship Context Index (GEM, 54)	-	3
European Innovation Scoreboard (EC, 28)	4	4
Global Innovation Index (Cornell University e.a., 126)	2	4

4.6.b Fiscaal beleid kabinet incl. augustus

- Hoewel het begrip vestigingsklimaat een groot aantal factoren bevat, speelt fiscaliteit hierin een belangrijke rol.
- Tabel 2 geeft een (grof) overzicht van de lastenmaatregelen die dit kabinet op het domein van de vennootschapsbelasting heeft genomen. Het kabinet heeft de grondslag verbreed en het tarief voor winsten in de eerste schijf verlaagd. De eerder voorgenomen verlaging van het tarief in de tweede schijf is niet doorgevoerd.
- In totaal (dus over álle belastingen bezien) is voor bedrijven gedurende de kabinetsperiode (2018-2021) sprake van een beleidsmatige lastenverzwaring van cumulatief 5 miljard euro.

Tabel 2 Ontwikkeling lasten vpb + BIK (+ is lastenverzwaring, in €mrd)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Grondslag	**0,1**	**1,4**	**2,2**	**2,6**	**4,1**	**4,3**	**4,1**	**4,1**
Tarief	0,1	-0,1	-0,4	-0,4	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0

Totaal VPB	**0,2**	**1,3**	**1,8**	**2,2**	**3,1**	**3,3**	**3,1**	**3,1**
BIK (via loonheffing)	0,0	0,0	0,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Eindtotaal	**0,2**	**1,3**	**1,8**	**0,2**	**1,1**	**1,3**	**1,1**	**1,1**

4.6.c Grondslagverbredende maatregelen

- de earningsstrippingmaatregel (ca. 2 mrd euro, doel: tegengaan belastingontwijking, gelijkere behandeling eigen/vreemd vermogen),
- een minimumkapitaalregel voor banken en verzekeraars (opbrengst va. 0,3 mrd euro, doel: gelijkere behandeling eigen en vreemd vermogen in financiële sector)
- de maatregelen van de cie Ter Haar: beperking van de verliesverrekening tot 50% van de winst (555 mln euro) en aanpassing van het arm's-lengthbeginsel (173 mln euro, doel: ondergrens in Vpb en wegnemen mismatches)
- de aanpassing van de liquidatie- en stakingsverliesregeling (242 mln euro, doel: evenwichtige heffing van multinationals)
- verhoging tarief innovatiebox van 7% naar 9% (146 mln euro)

4.6.d Tarief vennootschapsbelasting

- Het hoge tarief vennootschapsbelasting blijft 25% per 2021, en niet 21,7% zoals eerder aangekondigd.
- Het lage tarief vennootschapsbelasting wordt verlaagd van 16,5% naar 15%. Hiervan profiteren vooral MKB-bedrijven.
- De schijfgrens voor het lage tarief vennootschapsbelasting gaat omhoog van €200.000 naar €245.000 in 2021 en naar €395.000 in 2022.

4.6.e Tarief innovatiebox van 7% naar 9%

- Door toepassing van de innovatiebox worden winsten uit **innovatieve activiteiten** in Nederland in de vennootschapsbelasting belast tegen een verlaagd effectief belastingtarief.
- Door de voorgestelde maatregel wordt dit effectieve tarief verhoogd van **zeven naar negen procent.**
- De maatregel is een van de **dekkingsmaatregelen** uit het lastenverlichtingspakket huishoudens dat op Prinsjesdag 2019 is gepresenteerd.
- Dit kabinet heeft per **1 januari 2018** het innovatieboxtarief – conform regeerakkoord – al verhoogd van vijf naar zeven procent.

4.6.f Liquidatie- en stakingsverliesregeling

- Het wetsvoorstel beperkt de reikwijdte van de liquidatie- en stakingsverliesregeling in de vennootschapsbelasting.

- Het voornemen voor dit wetsvoorstel langs de lijnen van het (concept)initiatiefwetsvoorstel van Snels (GroenLinks) c.s. is aangekondigd op Prinsjesdag 2019. De bestaande reikwijdte van beide regelingen wordt op onderdelen te ruimhartig geacht.

- De liquidatieverliesregeling is een uitzondering op de deelnemingsvrijstelling (winst en verlies op een deelneming is in beginsel vrijgesteld) op basis waarvan liquidatieverliezen bij de aandeelhouder toch ten laste van de winst kunnen worden gebracht. Voor vaste inrichtingen geldt een vergelijkbare uitzondering op de objectvrijstelling voor buitenlandse ondernemingswinsten voor stakingsverliezen, namelijk de stakingsverliesregeling.

- Het wetsvoorstel introduceert drie nieuwe (beperkende) voorwaarden alvorens een liquidatie- of stakingsverlies in aanmerking kan worden genomen:

  1. Temporele voorwaarde: Termijn waarbinnen een liquidatie- of stakingsverlies kan worden genomen van drie jaar na (besluit tot) staking (nu: onbeperkt in de tijd).

2. Territoriale voorwaarde: Slechts aftrek van liquidatie- en stakingsverliezen uit Nederland, de EU, de EER en derde landen waarmee de Europese Unie een kwalificerend associatieverdrag heeft gesloten (nu: wereldwijd).

3. Kwantitatieve voorwaarde: Slechts aftrek van liquidatieverliezen indien sprake is van beslissende invloed (> 50%) (nu: belang in deelneming minimaal 5%, alleen van toepassing op de LVR).

- Ten aanzien van de territoriale (2) en kwantitatieve (3) voorwaarde geldt een franchise van € 5.000.000. Hierdoor wordt vrijwel het gehele midden- en kleinbedrijf niet door deze voorwaarden geraakt. De temporele voorwaarde (1) geldt voor alle liquidatie- en stakingsverliezen.

4.6.g Beperking van de verliesverrekening

- Bij nota van wijziging op het Belastingplan 2021 zal het kabinet per 1 januari 2022 een aanpassing van de verliesverrekening voorstellen.
- Deze maatregel volgt uit een van de aanbevelingen van de Adviescommissie belastingheffing van multinationals.
- Deze maatregel levert structureel 555 miljoen euro op.
- Er wordt een in de tijd onbeperkte voorwaartse verliesverrekening voorgesteld (terwijl dat nu zes jaar voorwaarts is).

- De termijn voor de achterwaartse verliesverrekening blijft één jaar.
- Daarbij zijn de verliezen (zowel voorwaarts als achterwaarts) slechts tot een bedrag van € 1 miljoen aan belastbare winst volledig verrekenbaar.
- Bij een hogere winst zijn de verliezen tot 50% van die hogere belastbare winst in een jaar verrekenbaar.
- De voorgestelde maatregel met betrekking tot de voorwaartse verliesverrekening zullen van toepassing zijn op alle per 1 januari 2022 verrekenbare verliezen, dus ook op de verliezen die ultimo 2021 nog voorwaarts verrekenbaar zijn. Het kabinet acht dat gerechtvaardigd omdat deze wijzigingen zowel begunstigend als beperkend zijn voor belastingplichtigen en de bestaande verrekenbare verliezen niet verloren gaan.

4.6.h "Sofina": beperking verrekening van dividendbelasting en kansspelbelasting (voorheffingen)

- Het kabinet zal per 1 januari 2022 de verrekening van dividendbelasting en naar prijzen van kansspelen geheven kansspelbelasting (voorheffingen) met de vennootschapsbelasting beperken.

- Onder de huidige wet kunnen in Nederland gevestigde lichamen die belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting (Vpb-plichtige lichamen) kunnen dividendbelasting en kansspelbelasting (voorheffingen) volledig verrekenen met het bedrag aan verschuldigde vennootschapsbelasting. Dit heeft tot gevolg dat Vpb-plichtige lichamen die zich in een jaar in een verliessituatie bevinden en dus geen vennootschapsbelasting verschuldigd zijn, eventueel ingehouden dividendbelasting en/of kansspelbelasting in dat jaar volledig kunnen terugkrijgen. In het buitenland gevestigde lichamen die niet belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting, maar die zich overigens in een vergelijkbare (verlies)positie bevinden als Vpb-plichtige lichamen, hebben deze mogelijkheid daarentegen niet.
- Dit verschil in behandeling is mogelijk niet gerechtvaardigd gelet op het oordeel van het HvJ EU in de Franse zaak Sofina.
- Om deze mogelijke strijdigheid van met het EU-recht weg te nemen is het kabinet voornemens om de verrekening de voorheffingen met vennootschapsbelasting voor in Nederlands gevestigde lichamen te beperken per 1 januari 2022.

- Op basis van de beoogde maatregel zal de verrekening van voorheffingen gelimiteerd zijn tot in een jaar verschuldigde vennootschapsbelasting, waarbij de niet verrekende voorheffingen worden doorgeschoven naar een later jaar.
- Vooruitlopend op en in afwijking van deze maatregel zal binnenkort een beleidsbesluit worden gepubliceerd, waarin wordt goedgekeurd dat de inspecteur in lijn met het arrest in de zaak Sofina in bepaalde situaties – onder voorwaarden – teruggaaf van dividendbelasting en kansspelbelasting kan verlenen aan lichamen die buiten Nederland zijn gevestigd. Op die manier wordt in de tussenliggende periode de mogelijke Europeesrechtelijke strijdigheid weggenomen.
- Daarmee zou een budgettaire derving gepaard gaan van 910 miljoen in 2021. Deze eenmalige derving van € 910 miljoen – die is ontstaan over de periode 2001 t/m 2021 – wordt gedekt door de meeropbrengst van de tegenmaatregel over de jaren 2022-2027.

4.6.i "Vertrekboete" multinationals (initiatiefvoorstel GroenLinks)

- GroenLinks is voornemens om in september een (initiatief) Spoedwet in te dienen waarmee naar wij begrijpen uit de publiciteit (met terugwerkende kracht tot 10 juli) een eindafrekeningsverplichting wordt opgenomen in de dividendbelasting.

- Als dit de opzet en vormgeving zou zijn, kan een vertrek uit Nederland van beursgenoteerde vennootschappen gepaard gaan met een aanzienlijke dividendbelastingclaim van mogelijk vele miljarden euro's: er wordt door de Spoedwet – kort door de bocht – geheven over de totale marktwaarde van het concern wereldwijd, zonder dat van uitkering van dividend sprake is.
- De (timing van de) Spoedwet houdt verband met de aankondiging van Unilever om het hoofdkantoor te verplaatsen naar het VK en zou ook als doel hebben om een mogelijk toekomstige verplaatsing van andere beursgenoteerde vennootschappen, waaronder Shell, tegen te houden.
- Dit is een initiatief dat vele vragen oproept. Bijvoorbeeld of het doel daadwerkelijk bereikt gaat worden en wat de effecten zijn op het vestigingsklimaat. Bijvoorbeeld of zoiets mogelijk is binnen Europees en internationaal belastingrecht.
- Bij een gevoelig en inhoudelijk complex dossier is het belangrijk het juiste proces te volgen.
- Het initiatief van het wetsvoorstel ligt bij GroenLinks, na advies van de RvS kan het wetsvoorstel ter behandeling aan de Tweede Kamer worden aangeboden.
- Pas dan ziet het kabinet het advies van de RvS en zal dan met een publieke reactie komen.

4.7 Baangerelateerde investeringskorting (BIK)

Ter vervanging van eerdere FS/QA
Q: Wat is het doel van de BIK?
A:

- Uit eerdere crises hebben we geleerd dat het van belang is dat we zorgen dat private investeringen niet terugvallen. De prognose is dat door de coronacrisis bedrijven minder gaan investeren. Dat leidt tot structurele economische schade.
- Investeringen dragen bij aan verdienvermogen. Lange periodes van laagconjunctuur en lage investeringen hebben daardoor structurele negatieve gevolgen voor ons verdienvermogen.
- Langjarig wordt 80 tot 85% van alle investeringen in ons land gedaan door de private sector. Bedrijven investeren jaarlijks bijna € 100 miljard in bedrijfsmiddelen. De prognoses van het CPB voor de investeringen zijn dat deze afnemen met € 10 miljard. Dat is een grote terugval.
- Deze investeringen zijn juist nodig voor bedrijven om hun productiecapaciteit uit te breiden, om zich aan te passen aan veranderende omstandigheden, om nieuwe markten aan te boren. Kortom, die zijn nodig om na de crisis een sterk economisch herstel te realiseren.
- Daarom is volgens het kabinet een impuls als de BIK nodig. Om investeringen op peil te houden en structurele schade als gevolg van de crisis zoveel mogelijk te voorkomen.

Q: Is de BIK effectief?
A

- Een gerichte stimulering zoals de BIK in de huidige crisissituatie is effectief omdat het op korte termijn werkt.
- De BIK heeft het directe effect dat investeringen naar voren worden gehaald in plaats van uitgesteld. Daarmee levert de BIK een bijdrage aan het dempen van de laagconjunctuur door het verhogen van de vraag. Zonder BIK waren meer investeringen uitgesteld en was de economische terugval groter geweest. Dit draagt zo dus bij aan het aantal banen.
- Op de langere termijn zijn investeringen nodig voor bedrijven om hun productiecapaciteit uit te breiden. Dit is nodig zodat zij zich aan kunnen passen aan veranderende omstandigheden en na de crisis klaar te zijn om een voorspoedig economisch herstel te realiseren. De BIK stimuleert bedrijven deze belangrijke investeringen te doen.
- Op 5 oktober sturen wij de regeling naar uw Kamer. [NB: dinsdagochtend, voor de AFB, versturen we een brief met belangrijkste inhoud van de BIK]

Bij doorvragen:

- Het kabinet verwacht dat de BIK een effectief instrument is.

- Het richt zich namelijk alleen op nieuwe investeringen, die binnen 2,5 jaar in gebruik moeten worden genomen - ook als bedrijven verlies maken. De investeringen moeten immers uiterlijk 31

december 2022 zijn betaald en dan binnen 6 maanden in gebruik genomen.

- De BIK is, in tegenstelling tot een VPB-verlaging, specifiek gericht op nieuwe investeringen. Alternatieve regelingen (zoals versneld afschrijven) hebben het nadeel dat ze al gedane investeringen zouden bevoordelen of alleen ten gunste komen van bedrijven die winst maken (vpb-verlaging).

Q: Waarom kiest u voor de BIK en niet een ander instrument om investeringen en banen te stimuleren?

A:

- De BIK is een aanvulling op de inzet van andere crisismaatregelen waar het kabinet al toe besloten heeft.
- Binnen dit pakket vervult de BIK dan ook een andere functie dan de andere coronamaatregelen, namelijk het stimuleren en in de tijd naar voren halen van private investeringen.
- De BIK heeft het directe effect dat investeringen naar voren worden gehaald in plaats van uitgesteld. Daarmee levert de BIK een bijdrage aan het dempen van de laagconjunctuur door het verhogen van de vraag. Zonder BIK waren meer investeringen uitgesteld en was de economische terugval groter geweest. Dit draagt zo dus bij aan het aantal banen.
- Op 5 oktober sturen wij de regeling naar uw Kamer.

Bij doorvragen:

- Het kabinet verwacht dat de BIK een effectief instrument is.
- De BIK richt zich namelijk alleen op nieuwe investeringen, die binnen 2,5 jaar in gebruik moeten worden genomen - ook als bedrijven verlies maken. De investeringen moeten immers uiterlijk 31 december 2022 zijn betaald en dan binnen 6 maanden in gebruik genomen.
- De BIK is, in tegenstelling tot een VPB-verlaging, specifiek gericht op nieuwe investeringen. Alternatieve regelingen (zoals versneld afschrijven) hebben het nadeel dat ze al gedane investeringen zouden bevoordelen of alleen ten gunste komen van bedrijven die winst maken (bijvoorbeeld een vpb-verlaging).

Q. Waarom kiest u er bijvoorbeeld niet voor om de EIA, MIA, en VAMIL te intensiveren, zodat de extra investeringen ook bijdragen aan de energie- en klimaattransitie?
A.

- Het kabinet wil tijdelijk investeringen van werkgevers extra stimuleren omdat het ziet dat deze door de coronacrisis teruglopen.
- Het kabinet kiest hierbij voor een generieke regeling (BIK) en niet voor een specifieke regeling (zoals de MIA) om een zo groot mogelijk bereik te hebben.
- Daarnaast vindt het kabinet het belangrijk dat alle werkgevers kunnen profiteren van het voordeel. Omdat de EIA, MIA en VAMIL werken via de winstbelasting (IB en Vpb), levert dit op korte termijn alleen voordeel op voor bedrijven die winst

maken. Bij de BIK speelt dit probleem niet omdat het werkt via de loonheffing.

Bij doorvragen over samenloop met BIK:

- Het kabinet vindt het van belang dat de BIK de prikkels tot verduurzaming niet afzwakt. Investeringen kunnen daarom zowel voor de EIA of MIA, als de BIK in aanmerking komen. Dat levert bedrijven die bijvoorbeeld energie willen besparen een extra voordeel op.
- Dit is anders dan vermeld is in Miljoenennota.
- De regeling stuur ik op 5 oktober naar uw Kamer.

Q: Hoeveel banen levert de BIK op?
A:

- De BIK heeft als directe doel om tijdens de crisis de investeringen van bedrijven te stimuleren en geplande investeringen naar voren te halen.
- Het op peil houden van private investeringen kan op korte termijn bijdragen aan baanbehoud. Bijvoorbeeld een investering in een nieuwe machine.
- Voor het uitvoeren van investeringen is bovendien ook personeel nodig. Machines kunnen niet geïnstalleerd worden zonder personeel. Deze regeling levert daarmee een bijdrage aan het behoud van deze banen.
- Daarnaast is het belangrijk om investeringen op peil te houden voor de groeikracht op lange termijn. Zo draagt de regeling –

via het stimuleren van de groei – ook op langere termijn bij aan banen.

- Een precieze vertaling van de BIK in banenwinst is echter niet te geven. De prognoses van het CPB voor de investeringen zijn dat deze afnemen met € 10 miljard. Dat laat voor het kabinet echter zien dat deze impuls nodig is. De inschatting van het kabinet is daarbij dat een gerichte stimulering zoals de BIK in de huidige crisissituatie effectief is.

Q: Hoeveel extra investeringen verwacht u door de BIK?
A:

- De BIK heeft het directe effect dat investeringen naar voren worden gehaald in plaats van uitgesteld. Daarmee levert de BIK een bijdrage aan het dempen van de laagconjunctuur door het verhogen van de vraag. Zonder BIK waren meer investeringen uitgesteld en was de economische terugval groter geweest. Dit draagt zo dus bij aan het aantal banen.
- Op de langere termijn zijn investeringen nodig voor bedrijven om hun productiecapaciteit uit te breiden. Dit is nodig zodat zij zich aan kunnen passen aan veranderende omstandigheden en na de crisis klaar te zijn om een voorspoedig economisch herstel te realiseren. De BIK stimuleert bedrijven deze belangrijke investeringen te doen.

Q: Is de BIK wel echt tijdelijk? Wat gebeurt er na 2022 met het budget?
A:

- De BIK is een tijdelijke maatregel. In de nota van wijziging die u volgende week ontvangt, is expliciet opgenomen dat de BIK alleen geldt in 2021 en 2022.
- De regeling is bedoeld om werkgevers ertoe te stimuleren om ook tijdens de coronacrisis te blijven investeren. Na 2022 is de regeling in deze vorm dan ook niet meer nodig, omdat naar verwachting sprake zal zijn van economisch herstel en van minder onzekerheid voor bedrijven.
- Een generieke investeringskorting past dus niet bij de situatie waarin we weer naar 'normaal' gaan.
- Het budget blijft na de crisis wel beschikbaar om ingezet te worden voor lagere lasten voor werkgevers. Op welke manier dit het beste vorm kan krijgen wordt op een later moment besloten.

Q: Hoe toetst u de BIK op doelmatigheid en doeltreffendheid (eisen uit Comptabiliteitswet 3.1)?
A:

- In de Strategische Evaluatie Agenda is opgenomen dat de coronacrisismaatregelen worden gemonitord en geëvalueerd.
- De BIK-regeling is ook een tijdelijke crisismaatregel met de duur van twee jaar, en zal daarom worden meegenomen in deze agenda. Hierbij zal worden gekeken naar de doeltreffendheid, doelmatigheid en de uitvoerbaarheid van de BIK-regeling.

- Voor de doeltreffendheid zal onder meer worden onderzocht wat het effect is van de maatregel op additionele en naar voren gehaalde investeringen. Dit effect zal worden afgezet tegen de kosten van de maatregel - het budget van in totaal € 4 miljard, plus de uitvoeringskosten - en de uitvoerbaarheid van de maatregel.

- De BIK-regeling loopt tot en met 31 december 2022. In de planning is dan ook beoogd om in 2023 de effecten van deze maatregel te evalueren.

Q: Is de BIK niet een goedmakertje voor het grootbedrijf voor het niet doorgaan van de verlaging van de winstbelasting?

- De BIK is niet bedoeld als goedmakertje voor het grootbedrijf. Het kabinet vindt het juist belangrijk dat álle werkgevers in Nederland gestimuleerd worden om te investeren. De BIK zal naar verwachting voor circa 60% bij het MKB terechtkomen.
- Bedrijven krijgen geen cadeau. Bedrijven krijgen alleen een korting als ze investeren.

- Het eerlijke verhaal is dat er deze kabinetsperiode al sprake is van een structurele lastenverzwaring voor bedrijven van meer dan 5 mrd per jaar; als de BIK doorgaat. Gaat de BIK niet door dan wordt dat zelfs meer dan 7 mrd. per jaar.

- Er is aanleiding om de BIK in te zetten in plaats andere instrumenten, omdat de BIK bij crisisherstel past. De BIK is effectief gericht op nieuwe investeringen en op de korte termijn van de crisis.

- De vormgeving van de regeling op hoofdlijnen heeft stas Vijlbrief op 30 september aan uw Kamer gestuurd. De nota van wijziging volgt op 5 oktober naar uw Kamer.

Bij doorvragen:

- Bovendien profiteren kleine bedrijven nog eens extra, want 60% van de BIK gaat direct naar het MKB. Via de aanbodketens worden ook kleinere investeringen indirect gestimuleerd. Ook is samenloop met de KIA mogelijk.

Q: Profiteert het MKB van de BIK?
A:

- Naar schatting gaat 60% van de BIK direct naar het MKB.
- Via de aanbodketens worden ook kleinere investeringen indirect gestimuleerd.
- Kleinere investeringen nog eens extra, want ook samenloop met de kleinschaligheidsinvestering (KIA) is mogelijk.

Q: Is de BIK uitvoerbaar door RVO en Belastingdienst?

A:

- Het kabinet vindt het van het grootste belang dat de regeling goed uitvoerbaar is. De overheid wil daarin een betrouwbare partner zijn.

- RVO heeft in de uitwerking van de maatregel aangegeven waaraan moet worden voldaan om de uitvoerbaarheid veilig te stellen. In de uitwerking van de maatregel heeft het kabinet dat ook als uitgangspunt genomen.
- Zo wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande begrippenkaders van fiscale wet- en regelgeving, en wordt misbruik en oneigenlijk gebruik middels controlemogelijkheden tegengegaan.
- De uitvoeringsorganisaties RVO en de Belastingdienst zijn bij de uitwerking van de maatregel steeds nauw betrokken.
- Gelet op bovenstaande en de lessen die we hebben geleerd in het verleden bij onder andere de WIR is het kabinet er voldoende van overtuigd dat de maatregel goed uitvoerbaar is.
- Wij zullen gedurende de regeling nauw contact met de uitvoeringsinstanties blijven onderhouden.
- De regeling stuur ik op 5 oktober naar uw Kamer.

Q: Welke lessen van de WIR heeft u meegenomen bij uitwerking van de BIK? Leidt deze korting niet weer tot misbruik?
A:

- Ik begrijp dat uw Kamer zich hierover zorgen maakt. De Wet op de Investeringsrekening (WIR) is wezenlijk anders dan de BIK. Dat blijkt ook uit de brief die we dinsdag aan uw Kamer stuurden.
- De precieze vormgeving van de regeling BIK stuur ik op 5 oktober naar uw Kamer via een nota van wijziging op het Belastingplan.

- Een groot probleem bij de WIR was dat het bedrijfsmiddel ook al eerder gebruikt mocht zijn, waardoor via doorverkoop carrouselfraude kon ontstaan. Dit kan niet bij de BIK, want die is uitsluitend voor nieuwe bedrijfsmiddelen.
- Bij de BIK moet je voor de verzilvering (voldoende) personeel in dienst hebben. (Nagenoeg) lege bv's kunnen niet worden gebruikt, wat bij de WIR wel kon.
- En bovendien is een voorwaarde van de BIK dat investeringen volledig zijn betaald en bedrijfsmiddelen binnen 6 maanden in gebruik moeten zijn genomen.
- In de BIK wordt verder voorzien in een vorm van budgettering. Als eind 2021 blijkt dat we ver over het budget heen zouden gaan, zullen we de parameters aanpassen, zodat het totale budget op 4 mrd komt. Hiermee is budgettaire veiligheid ingebouwd.

****
****

Achtergrondinformatie [NIET UITSPREKEN]
Overeenkomsten BIK-WIR:

- Fiscale faciliteit voor het investeren in bedrijfsmiddelen.
- Beide faciliteiten zijn onafhankelijk van de omvang van de fiscale winst en de hoogte van de WIR onderscheidenlijk BIK wordt niet beïnvloed door progressie in het IB-/Vpb-tarief.
- Zowel de BIK als de WIR hebben geen invloed op de aanschaffingskosten van een bedrijfsmiddel en het investeringsbedrag (voor IB en Vpb). Daarmee is er bijvoorbeeld geen invloed op de afschrijvingsbasis van een bedrijfsmiddel (in IB en Vpb).

- Veel voorwaarden (denk aan antimisbruikvoorwaarden) voor de WIR zijn overgenomen in de KIA en gelden ook voor de BIK.

Verschillen BIK-WIR:

- De BIK is een tijdelijk crisisinstrument (voor de jaren 2021 en 2022), terwijl de WIR structureel was (1978 t/m 28 februari1988).
- Het budget voor de BIK bedraagt € 2 miljard per jaar (circa 0,25% BBP). De WIR kostte 1,5-2% BBP.
- Bij de BIK kwalificeren verplichtingen voor de verbetering van een bedrijfsmiddel en voortbrengingskosten van een bedrijfsmiddel niet. Bij de WIR was dit wel het geval. Deze keuze bevordert uitvoerbaarheid door RVO.
- Bij de BIK geldt de volgende eis: de investering moet vanaf 1 oktober zijn aangegaan en volledig zijn betaald uiterlijk 31 december 2022 en dan binnen zes maanden na die volledige betaling in gebruik worden genomen. Met name deze laatste eis beperkt de mogelijkheid tot een hele grote onvoorziene oploop van het gebruik van de BIK.
- BIK eist "aanschaffing van een niet eerder gebruikt bedrijfsmiddel", terwijl bij de WIR het bedrijfsmiddel ook eerder mag zijn gebruikt, wat ongewenst gebruik tegengaat.
- De BIK heeft de vorm van een afdrachtvermindering loonbelasting en premie voor de volksverzekeringen, terwijl de WIR de vorm heeft van een vermindering van het verschuldigde bedrag aan inkomsten- of vennootschapsbelasting.
  Voor de verzilvering van de BIK moet een bedrijf dus (voldoende) personeel in dienst hebben.
- Bij de WIR kon de basispremie worden verhoogd met de volgende toeslagen:
  - kleinschaligheidstoeslag;
  - bijzondere regionale toeslag;
  - ruimtelijke ordeningstoeslag;
  - grote projectentoeslag;
  - energietoeslag;
  - milieutoeslag.

  De BIK kent geen toeslagen en hanteert dezelfde regels voor alle

kwalificerende bedrijfsmiddelen. Dit maakt de uitvoering eenvoudiger.

- De WIR kende een systeem van desinvesteringsbetalingen (met name in geval van vervreemding of onttrekking van een gesubsidieerd bedrijfsmiddel binnen een bepaalde periode). De BIK kent het eenvoudigere systeem van de correctie-BIK-verklaring en een mededelingenplicht voor de inhoudingsplichtige. (De correctie-BIK-verklaring komt met name in beeld indien:
  - aannemelijk is dat bij de aanvraag van de BIK-verklaring gegevens of bescheiden zijn verstrekt die zodanig onjuist of onvolledig zijn dat een andere beslissing zou zijn genomen indien de juiste en volledige gegevens zouden zijn verstrekt;
  - aannemelijk is dat een bedrijfsmiddel waarvoor een BIK-verklaring is afgegeven niet binnen zes maanden na volledige betaling in gebruik is genomen.)

4.8 Maatregel zelfstandigen

Nieuwe stap in het verkleinen van het verschil in fiscale behandeling

- Vorig jaar is besloten de zelfstandigenaftrek met ingang van 2020 in acht stappen van € 250 en één stap van € 280 af te bouwen naar € 5.000 in 2028. Hier tegenover stond een verhoging van de arbeidskorting in zowel 2020 als 2021 met € 106 en in 2022 met € 73. Hiermee werden zelfstandigen in die jaren gecompenseerd voor de verlaging van de zelfstandigenaftrek.

- Het voorstel is nu om een nieuwe stap te zetten. Hierbij wordt de zelfstandigenaftrek additioneel met € 110 per jaar afgebouwd. Daarnaast wordt de jaarlijks afbouw van de zelfstandigenaftrek verlengd tot 2036 in plaats van 2028. De zelfstandigenaftrek bedraagt dan € 3.240 in 2036.
- Het voorstel van het kabinet sluit aan op het advies van de Commissie Regulering van Werk (Commissie Borstlap) om te komen tot een gelijke fiscale behandeling van arbeid voor alle werkenden.
- Om zelfstandigen op korte termijn tegemoet te komen, zijn compenserende maatregelen opgenomen, zoals het naar voren halen van de verhoging van de arbeidskorting uit 2022. Daarnaast daalt het tarief eerste schijf ten opzichte van 2020 met 0,25 procent, conform het basispad. Niet

alleen zelfstandigen maar ook werknemers profiteren van deze maatregelen.

- Het is de bedoeling en verwachting dat de maatregel leidt tot een nieuw evenwicht met hogere prijzen van zelfstandigen en minder verstoringen op de arbeidsmarkt. Door de maatregel leidt het inhuren van zzp'ers in plaats van werknemers in mindere mate tot een concurrentievoordeel ten opzichte van een bedrijf dat werknemers in dienst heeft.

4.9 Aanpassing box 3

- De vermogensrendementsheffing in box 3 wordt aangepast zodat met ingang van 2021 de belastingdruk op met name kleinere vermogens in box 3 daalt.
- Het heffingvrije vermogen in box 3 wordt verhoogd van ca. € 30.000 naar € 50.000. Voor partners bedraagt het heffingvrije vermogen het dubbele wat inhoudt dat deze wordt verhoogd van ca. € 60.000 naar € 100.000
- Het tarief stijgt van 30% naar 31%.
- De vermogenstoetsen in inkomensafhankelijke regelingen die aansluiten bij box 3 worden losgekoppeld, zodat de uitkomsten van de vermogenstoetsen ongewijzigd blijven.
- De belastingdienst blijft de vermogens tussen het huidige heffingvrije vermogen (ca € 30.000) en € 50.000 uitvragen, vaststellen en uitwisselen met instanties die verantwoordelijk zijn voor inkomensafhankelijke regelingen.
- De voorgestelde wijzigingen leiden tot een lastenverlichting voor het grootste deel van de huidige belastingplichtigen in box 3.
- Van de huidige box 3-populatie betalen in 2021 circa 900.000 mensen geen belasting meer in box 3.
- Belastingplichtigen met een vermogen tussen de € 50.000 en circa € 220.000 (€ 440.000 voor partners) gaan minder belasting betalen. Dit zijn circa 1,7 miljoen belastingplichtigen.

4.10 Auto's: Autonome vergroening

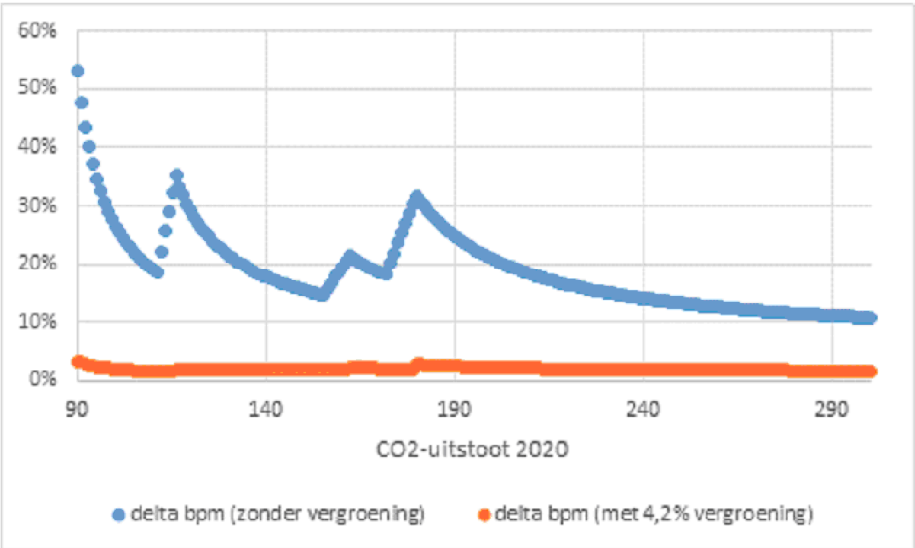
Maatregel

- Vanwege het jaarlijks C02-zuiniger worden van nieuwe auto's (autonome vergroening) is in de raming voor het Klimaatakkoord (2021 — 2025) uitgegaan van een jaarlijkse aanscherping van de bpm-tarieven. Deze aanscherping is vorig jaar aangekondigd in de MvT Wet fiscale maatregelen Klimaatakkoord.
- Uitvoering geven aan de verwachte autonome vergroening wordt vormgegeven door de CO2-grenzen met 4,2% te verlagen en de tarieven (geïndexeerd) te verhogen met 4,38%.
- De aanscherping van CO2-grenzen en tarieven in de bpm leidt ertoe dat nieuw verkochte auto's bij gelijkblijvende CO2-uitstoot duurder worden per 2021.

Bananenschillen

- Aanscherping van de bpm vanwege autonome vergroening is gebruikelijk (doen we al sinds 2009), maar heeft de afgelopen jaren tot veel kritiek van de autobranche geleid.
- Deze aanscherping, hoewel eerder aangekondigd, kan tot politieke reacties leiden. Zeker nu ook de omzetting van de NEDC naar de WLTP tot felle kritiek vanuit de autobranche heeft geleid en een fors aantal Kamervragen is gesteld.

- De autobranche laat in ambtelijk contact weten dat de nieuwe bpm-tabel bij een aantal auto's tot grote tariefstijgingen zal leiden.
- Als de CO2-uitstoot van een bepaalde auto gelijk blijft, dan stijgt de bpm inderdaad aanzienlijk (blauwe lijn in grafiek hieronder). De effecten zijn dan het grootst bij auto's die door de aanscherping van de tabel net in een nieuwe schijf vallen. Die grote relatieve wijzigingen zijn het gevolg van het progressieve karakter van de bpm;
- Uit interne analyse blijkt echter dat de bpm met slechts een kleine 2% toeneemt als de uitstoot van auto's in 2021 met de verwachte 4,2% afneemt (oranje lijn). De kleine 2%-stijging komt met name door indexatie van de tarieven.

Gevolgen bij niet doorgaan:

- Zonder deze maatregel ontstaat een lastenrelevante budgettaire derving van ca. € 300 mln. structureel vanaf 2021.

4.11 CO2-heffing industrie

Algemeen

- In het Klimaatakkoord is vorig jaar afgesproken dat industriële bedrijven worden gestimuleerd om te investeren om minder CO_2 uit te stoten. In het brede pakket zit het stimuleren van innovatie en subsidiëren van investeringen om te verduurzamen (SDE++).

- Als bedrijven alsnog te veel CO_2 uitstoten, gaan ze een CO_2-heffing betalen. De heffing is zo ontworpen dat het reductiedoel in 2030 gehaald wordt, terwijl tegelijkertijd de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven - en Nederland als vestigingsland – behouden blijft; de verstandige CO_2-heffing.

- De CO_2-heffing kent een afnemende vrijgestelde voet. Een deel van de uitstoot wordt vrijgesteld (in de vorm van dispensatierechten). De hoeveelheid vrijgestelde uitstoot is afhankelijk van de CO_2-efficientie van een bedrijf.

- Om de industrie tijd te geven om zich voor te bereiden op de heffing, en in verband met corona, is gekozen voor een voorzichtige start met relatief veel dispensatierechten. De hoeveelheid dispensatierechten loopt lineair af tot 2030, zodat in 2030 alle teveel uitgestoten emissies worden belast.

- Het tarief start op 30 euro/ton in 2021 en loopt geleidelijk op tot 125 euro/ton in 2030. Het tarief is vormgegeven als een minimumprijs bij het Europese emissiehandelssysteem (EU ETS). De EU ETS-prijs, momenteel circa 25 euro/ton, wordt hier dus vanaf gehaald.
- Het tarief zal in ieder geval in 2022 en 2024 worden herijkt, of eerder als zich ontwikkelingen voordoen die daartoe aanleiding geven (bijvoorbeeld in het kader van de Europese Green Deal/Europese subsidies).
- PBL wordt bij een herijking gevraagd het tarief door te rekenen dat nodig is om het reductiedoel van de industrie te halen.

Q en A
Waarom heeft de CO_2-heffing zo'n voorzichtige start? De industrie betaalt niets en bedrijven hoeven de komende jaren niets te doen.

A:

- De CO_2-heffing is gericht op het borgen van de reductieopgave voor de industrie zoals afgesproken in het Klimaatakkoord.
- In verband met corona heeft de heffing nu een voorzichtige start, maar de doelstelling voor 2030 is ongewijzigd. De hoeveelheid vrijgestelde uitstoot neemt

lineair af, zodat in 2030 het te veel aan uitstoot belast wordt.

- De hoeveelheid vrijgestelde uitstoot is bovendien afhankelijk van de CO_2-efficientie van een bedrijf. Slecht presterende bedrijven krijgen al eerder te maken met een heffing.
- Als de industrie voldoende CO_2-reduceert om de doelen te halen, dan betaalt de industrie inderdaad geen heffing. Dat is ook het doel van de heffing. We willen niet de schatkist vullen, maar de industrie aanzetten tot verduurzaming.

Zorgt de heffing er niet voor de industrie uit Nederland vertrekt?

A:

- In het klimaatakkoord hebben we afgesproken dat de industrie 14,3 Mton CO_2 gaat besparen. De CO_2-heffing is daarbij onderdeel van een breed pakket aan maatregelen om de industrie te verleiden om te verduurzamen, zoals subsidies en stimuleren van innovatie.
- De speelveldtoets van PwC laat zien dat subsidies helpen om het effect op het speelveld als gevolg van de heffing te verzachten, en dat Nederland hier voorop lijkt te lopen.

Ook voldoende zekerheid over benodigde infrastructuur helpt daarbij. Het kabinet werkt hard aan de verdere vervolmaking van het instrumentarium. In de reactie op het advies van de Taskforce TIKI zal het kabinet aangeven welke stappen het neemt om te komen tot een passende infrastructuur.

- De heffing belast het te veel aan uitstoot en zorgt dus alleen voor lastenverzwaring als de industrie niet reduceert. De industrieclusters ronden binnenkort hun regionale koplopersprogramma's af met plannen om de reductieopgave industrie te realiseren.

- Uiteindelijk is het wereldwijde doel om de emissies in 2050 nagenoeg tot nul terug te brengen. Door de vroegere start van de NL industrie door de heffing kunnen Nederlandse bedrijven koploper worden in verduurzaming van productieprocessen en dit benutten ter versterking van hun concurrentiepositie

Q: Hoe verhoudt de Nederlandse CO2-heffing zich tot de Europese Green Deal? Is de nationale CO2-heffing nog wel nodig?
A:

- In het Klimaatakkoord hebben we voor de industrie een breed pakket aan maatregelen afgesproken om te zorgen dat de industrie investeert in CO_2-reductie in Nederland. De CO_2-heffing is daarvan een belangrijk onderdeel.

- Bij de vormgeving van de CO_2-heffing wordt nauw aangesloten bij het ETS. Hierdoor ademt de heffing met het ETS mee. Wordt het ETS strenger, dan wordt de heffing automatisch minder streng. Er wordt immers een groter deel van de Klimaatdoelstelling door het ETS bereikt waardoor minder aanvullend nationaal beleid nodig is.
- In 2021 komt de Commissie met een wetswijzigingsvoorstel voor een aangescherpt ETS, in lijn met de ophoging van het EU broeikasgasreductiedoel voor 2030, waarvoor de Commissie recent een voorstel heeft gepresenteerd dat uitgaat van tenminste 55%. Het kabinet heeft de afgelopen jaren actief gepleit voor ophoging naar 55%. In de komende maanden vindt hierover besluitvorming plaats in Brussel.
- Het voorstel voor een aangescherpt ETS zullen we te zijner tijd inhoudelijk beoordelen en dan kijken we vanzelfsprekend ook weer naar de impact op Nederland.
- Zoals bekend, zet Nederland in die discussie op flinke aanscherping van het ETS in lijn met de 55%, juist om te zorgen voor een gelijk speelveld voor onze eigen ETS-sectoren.

4.12 Q en A Fossiele subsidies

Q: Hoeveel fossiele subsidie kent Nederland?

- Nederland geeft **geen prijssubsidies aan fossiele brandstoffen** om de marktprijzen van brandstoffen te verlagen. Nederland **belast brandstoffen juist** substantieel met accijns en energiebelasting.
- Nederland kent **wel belastingvrijstellingen en verlaagde tarieven voor energie** (vaak fossiel).
- Dit leidt tot 'gemiste overheidsinkomsten', die internationaal eveneens als fossiele subsidie worden gezien.
- **In het verleden** is vanuit **een smallere definitie** over subsidies voor fossiele brandstoffen gerapporteerd. De fossiele subsidies bedroegen toen circa € 150 mln.
- In de recente Kamerbrief sluit Nederland zich aan bij de **nu internationaal gebruikelijke bredere definitie** van fossiele subsidies. Totale fossiele subsidie per jaar is **€ 4,5 mld**.
- De **accijnsvrijstellingen** voor brandstoffen voor de **luchtvaart en scheepvaart** zijn de grootste post: **€ 3,9 mld**.
- Grootste posten daarna: het verlaagde tarief energiebelasting voor de **glastuinbouw € 160 mln. en de vrijstellingen** voor **energie-intensieve processen € 129 mln**.

Q: Wat vindt het kabinet van fossiele subsidies?

- **Fossiele subsidies passen niet** in de energietransitie.
- De regelingen volgen veelal uit de **ruimte die de Europese Richtlijn Energiebelastingen geeft**. De meeste EU landen gebruiken die ruimte.
- Doordat de regelingen in veel gevallen zien op sectoren die gevoelig zijn voor internationale concurrentie dient **afschaffing in internationaal verband** plaats te vinden met het oog op een gelijk speelveld.
- De Europese Commissie heeft aangekondigd om in het kader van de **Europese Green Deal** met concrete voorstellen komen om de **Richtlijn energiebelastingen in lijn te brengen met de klimaatdoelen**.
- Het kabinet **verwelkomt deze herziening**, omdat die ruimte kan bieden om **fossiele subsidies te beperken met behoud van het gelijke Europese speelveld**.
- Nederland zal ook bij de evaluatie van de nationale energiebelasting kijken naar mogelijkheden om fossiel subsidies af te schaffen ter voorbereiding op de discussie over de herziening van de Richtlijn energiebelastingen.

Hoeveel subsidie investeert dit kabinet in de energietransitie?

- In het **Regeerakkoord** is afgesproken dat in deze kabinetsperiode **jaarlijks bijna € 4 mld** beschikbaar is voor

de financiering van de klimaat-en energietransitie (meeste naar de SDE++.

- In de najaarsnota 2018 is **aanvullend incidenteel € 500 mln.** gereserveerd voor maatregelen die op **korte termijn CO_2 besparen** (bijvoorbeeld voor gedragsmaatregelen op het gebied van mobiliteit).
- Voor het klimaatakkoord heeft de overheid daarnaast aanvullend **€ 700 mln. incidenteel en € 110 mln. structureel** gereserveerd voor het **Klimaatakkoord**.
- Middelen in het topsectorenbeleid en het innovatiebeleid zullen daarnaast sterker gericht worden op de energie- en klimaatopgaven. Ook komt een deel van de middelen voor decentrale overheden ten goede aan klimaatbeleid.

4.13 Wetsvoorstel ODE Tarieven 2021 en 2022

- De subsidies voor hernieuwbare energie en andere CO2-reducerende technieken (SDE++ regeling) worden opgebracht via de ODE. De tarieven van de ODE volgen daarmee de uitgaven van de SDE++.
- Uit het Klimaatakkoord volgt dat bedrijven vanaf 2020 meer zijn gaan bijdragen aan de ODE dan huishoudens, namelijk 2/3 in plaats van de helft.
- De ODE tarieven worden aan de hand van deze verhouding voor 2021 en 2022 vastgesteld.

<u>Impact belastingdeel energierekening huishoudens</u>

- Met deze tarieven, en de voorgestelde tarieven voor de energiebelasting, stijgt het belastingdeel van de energierekening van huishoudens bij een gemiddeld verbruik in 2021 **niet** ten opzichte van 2020, conform de eerdere toezegging van het kabinet.
- Het Planbureau voor de Leefomgeving raamt in de nog te publiceren Klimaat- en Energie Verkenning (KEV) 2020 het gemiddelde aardgasverbruik per huishouden voor 2021 op 1.192 m3 en de gemiddelde elektriciteitslevering op 2.464 kWh. Doordat er onzekerheid bestaat over het toekomstige energieverbruik is ook de raming van dit gemiddelde met onzekerheid omgeven. Deze bandbreedte is opgenomen in de KEV 2020.

- In praktijk bestaat er spreiding rondom dit gemiddelde verbruik. Dit betekent dat voor sommige huishoudens sprake is van een stijging en voor sommige een daling v/h belastingdeel van de energierekening.

Impact bedrijfsleven

- Op verzoek van de Kamer zijn externe onderzoeken uitgevoerd naar de gevolgen van de in het Klimaatakkoord afgesproken aanpassingen in de ODE voor het bedrijfsleven.
- Daaruit blijkt dat de totale lastenstijgingen op sectorniveau gemiddeld beperkt zijn, maar er wel specifieke subsectoren, namelijk binnen de chemie, papier- voedingsindustrie en de glastuinbouw, zijn waarvoor de financiële gevolgen significant zijn.
- Het kabinet kiest ervoor om op de korte termijn gerichte maatregelen te treffen om het handelingsperspectief voor de betreffende sectoren te verbeteren.
- Daarom stelt het kabinet in de jaren 2021 en 2022 25 mln. per jaar beschikbaar om tegemoet te komen in de energiekosten van deze sectoren.

Q: De onderzoeken geven aan dat de glastuinbouw, de papier- en voedingsindustrie en de chemie te maken hebben met onevenredige lastenstijgingen, gaat het kabinet hier iets aan doen?
A:

- Op verzoek van de Kamer zijn externe onderzoeken uitgevoerd naar de gevolgen van de in het Klimaatakkoord afgesproken aanpassingen in de ODE voor het bedrijfsleven.
- Daaruit blijkt dat de totale lastenstijgingen op sectorniveau gemiddeld beperkt zijn, maar er wel specifieke subsectoren, namelijk binnen de chemie, papier- voedingsindustrie en de glastuinbouw, zijn waarvoor de financiële gevolgen significant zijn.
- Het kabinet kiest ervoor om op de korte termijn gerichte maatregelen te treffen om het handelingsperspectief voor de betreffende sectoren te verbeteren.
- Daarom stelt het kabinet in de jaren 2021 en 2022 25 mln. beschikbaar ten behoeve van een regeling om tegemoet te komen in de energiekosten van specifieke sectoren.
- Deze regeling zal op korte termijn, door de minister van EZK en de minister van LNV, nader uitgewerkt worden.
- Voor de middellange termijn worden opties in kaart gebracht voor structurele hervormingen in het fiscale kader, zoals effectievere fiscale prikkels voor verduurzaming met behoud van verdienvermogen en concurrentiepositie.

4.14 Vliegbelasting

Maatregel

- In het regeerakkoord is afgesproken om per 2021 een nationale vliegbelasting in te voeren, indien op dat moment nog geen heffing op Europees niveau plaatsvindt.
- Een Europese heffing wordt op korte termijn niet verwacht.
- De nationale vliegbelasting is een combinatie van een vliegbelasting per vertrekkende passagier (vliegticketbelasting), waarbij transferpassagiers zijn uitgezonderd, en een vliegbelasting op het gewicht van vertrekkende vrachtvliegtuigen, waarbij lawaaiige vliegtuigen zwaarder worden belast.
- Na een schriftelijke ronde in het najaar 2019 en de plenaire behandeling op 11 maart, heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel op 1 april aangenomen.
- Daarbij is aan de Kamer een extra onderzoek toegezegd naar de effecten van de luchtvrachtbelasting op de sector. De resultaten van dit onderzoek zijn op met Prinsjesdag met beide Kamers gedeeld.
- In juni 2020 heeft de Eerste Kamer commissie voor Financiën schriftelijke vragen bij het wetsvoorstel gesteld. De antwoorden zijn op 8 september met deze Kamer gedeeld.

- Voor de (plenaire) behandeling in de Eerste Kamer is nog geen datum bekend.

Banenschillen

- Uit het onderzoek naar de luchtvrachtbelasting blijkt dat potentiële indirecte gedragseffecten ertoe kunnen leiden dat de Nederlandse luchthavens een groot deel van de vrachtoperatie te verliezen. De vrachtoperaties op MAA kunnen verdwijnen Schiphol verliest een fors marktaandeel, met als gevolg een (in)direct verlies van circa 6.000 banen. De kans dat dit zich voordoet is niet gekwantificeerd.
- Daarnaast pleiten verschillende sectorpartijen voor een latere inwerkingtreding van de wet vliegbelasting dan per januari 2021, i.v.m. de effecten van COVID-19 op de luchtvaartsector.
- Ook verschillende partijen uit de Eerste Kamer hebben gevraagd of uitstel niet voor de hand ligt. Aan de andere kant, zijn er juist partijen die zich zorgen maken dat er uitstel komt.

Gevolgen bij niet doorgaan

- Zonder deze maatregel ontstaat een lastenrelevante budgettaire derving van ca. € 200 mln. structureel vanaf 2021.

Q: Waarom dreigt de vliegbelasting uitgesteld te worden?

- Op dit moment is geen sprake van uitstel.
- De staatsecretaris van Financiën heeft bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer aangegeven dat het beoogd is om de vliegbelasting op 1 januari 2021 in werking te laten treden.
- Hij heeft daarbij echter ook aangegeven dat het wetstechnisch mogelijk is om de vliegbelasting later in werking te laten treden als gevolg van de coronacrisis.

Q: Wat gaat u doen met de resultaten van het luchtvrachtonderzoek?

- De eerste orde effecten zijn beperkt en vergelijkbaar met het eerdere onderzoek dat door CE Delft is uitgevoerd in 2019.
- Of de significante tweede orde effecten zich voordoen is onduidelijk.
- Dit neemt niet weg dat de Staatssecretaris zal bezien of de resultaten van het onderzoek een aanpassing van het wetsvoorstel rechtvaardigen.

4.15 Fiscale maatregelen steunpakket

Kern

- Er is een groot aantal fiscale maatregelen genomen om de financiële gevolgen van de coronacrisis voor bedrijven en burgers te beperken.
- Als we deze maatregelen indelen naar looptijd, zijn er nu twee groepen:
  1. Maatregelen met een ongewijzigde looptijd tot en met 31 december 2020.
  2. Van de maatregelen met een looptijd tot 1 oktober wordt het overgrote deel **verlengd** tot en met 31 december 2020. Enkele maatregelen kennen een langere looptijd (verlaagde invorderingsrente.
- Dit gaat bijvoorbeeld om maatregelen die **fiscale belemmeringen voor een goede zorgverlening** moeten wegnemen (zoals btw-vrijstelling op het uitlenen van zorgpersoneel) en maatregelen die **onredelijke gevolgen van de anderhalvemeterregel** moeten beperken (zoals uitstel voor de "identificatieverplichtingen" voor nieuwe werknemers).
- Er is **één nieuwe maatregel** aangekondigd: Voor 2020 zal de reisaftrek voor woon-werkverkeer met het openbaar vervoer (zonder vergoeding van werkgever) worden toegepast alsof de werknemer zijn reispatroon van vóór de coronacrisis heeft voortgezet, onder de voorwaarde dat de reiskosten van de werknemer ongewijzigd zijn.

Uitstel van betaling en rente

Maatregelen	Oorspronkelijke looptijd	Nieuwe looptijd	Budgettair beslag (* mln.)
Uitstel betaling belastingen (en gerelateerde maatregelen)		Vanaf 1 januari start terugbetaling	**-12.200**
Uitstel energiebelasting/ODE	1 oktober 2020	Niet verlengd	
Uitstel van betaling rechten van invoer	15 september	Niet verlengd	
Uitstel van betaling Caribisch Nederland	1 oktober 2020	31 december 2020	-7
Verlaagde invorderingsrente en belastingrente	Verlaagde invorderingsrente: 1 oktober 2020 Verlaagde belastingrente: 1 oktober 2020	Verlaagde invorderingsrente: t/m 31 december 2021 Verlaagde belastingrente: niet verlengd	**FIN begroting** Invorderingsrente: - 113 Belastingrente: -168 Betalingskorting vanwege verlaging invorderingsrente (latenkader): 149 **Budgettair effect SZW en BZK:** Invorderingsrente SZW (KGB en KOT): -5 Invorderingrente BZK (huurtoeslag): -9
Verlaagde invorderingsrente Caribisch Nederland van 6% naar 0%	1 oktober 2020	31 december 2020	

Overige maatregelen

Maatregelen	Oorspronkelijke looptijd	Nieuwe looptijd	Budgettair beslag
Verlengd			
Regeling subsidie financiering vaste lasten MKB Tegemoetkoming Vaste Lasten (Subsidie vaste lastenTVL /TOGS 2.0) vrijstellen van belasting	30 september 2020	30 juni 2021	0
Btw nultarief mondkapjes	1 oktober 2020	31 december 2020	-105
Btw vrijstelling voor uitlenen zorgpersoneel	1 oktober 2020	31 december 2020	-158
Btw vrijstelling voor ter beschikking stellen medische hulpgoederen	1 oktober 2020	31 december 2020	-32
Uitstel administratie gegevens nieuwe werknemer	1 oktober 2020	31 december 2020	-
Ongewijzigd doorlopen onbelaste (reis-)kostenvergoeding	1 oktober 2020	31 december 2020	0
Behoud recht op hypotheekrenteaftrek hypotheekbetaalpauze	1 oktober 2020	31 december 2020	70 (kasschuif)
Reisaftrek toepassen alsof reispatroon wordt voortgezet	Nieuwe maatregel	31 december 2020	-
Overeenkomsten met Duitsland en België m.b.t. grensarbeiders	Tot opzegging overeenkomst	BE: 31/12/2020 DE: nu t/m 30/09/2020 □ Intentie tot: 31/12/2020	-
Nog lopend			
Vrijstelling Duitse netto-uitkeringen i.v.m. corona	31 december 2020	31 december 2020	-
Fiscale Corona reserve	Vormen in boekjaar 2019. Verplichte vrijval in boekjaar 2020	Vormen in boekjaar 2020. Verplichte vrijval in boekjaar 2021	-3000 (kasschuif)
Verlaging gebruikelijk loon dga's bij omzetdaling	31 december 2020	31 december 2020	-1000 (grotendeels kasschuif)
Verlaging gebruikelijk loon Caribisch Nederland			-1
Uitstel inwerkingtreding excessief lenen DGA's	-	-	0
Verhoging vrije ruimte in werkkostenregeling 2020	31 december 2020	31 december 2020	-50
TOGS en Subsidie vaste lasten vrijstellen van belasting	15 juni 2020 respectievelijk 30 september 2020	30 juni 2021	0
Uitstel termijnen Wet implementatie EU-richtlijn meldingsplichtige grensoverschrijdende constructies (incl. voorkomen dubbele meldingen)	31 december 2020	31 december 2020	-
Fiscale voorwaarden bij individuele steun			-
Niet verlengd			
Geldigheid taxatierapport motorrijtuig	1 oktober 2020	Niet verlengd	-
Maatregel voor om te bouwen taxi's	1 oktober 2020	Niet verlengd	-
Vrijstelling kortstondig gebruik van een motorrijtuig	1 oktober 2020	Niet verlengd	-
Urencriterium voor ondernemers tijdelijk versoepelen (incl. voor startersaftrek)	1 oktober 2020	Niet verlengd	-15
Handhaven van het verlaagde btw-tarief op online diensten door sportscholen.	Reeds verlopen	-	0
Termijnen geruisloze fusie, etc.	1 oktober 2020	Niet verlengd	
Uitstel publicatieplicht financiële gegevens ANBI's	1 oktober 2020	niet verlengd	

4.16 Werk aan Uitvoering (WaU)

- In de probleemanalyse WaU zijn vier grote uitvoeringsorganisaties (Belastingdienst, DUO, SVB en UWV) (vanaf 2010) geanalyseerd.
  - De probleemanalyse is op 14/2/20 met de Kamer gedeeld, de handelingsperspectieven op 11/9/20.

- Conclusie probleemanalyse WaU: er moet een **balans** zijn tussen wat de **politiek belooft** aan de samenleving en wat de uitvoeringsorganisaties **kunnen waarmaken**. Die balans is verstoord.
- Oorzaken van de problemen bij de uitvoeringsorganisaties:
  - stapeling van beleid, wet- en regelgeving en overgangsbepalingen;
  - onvoldoende werking van de ambtelijke besturing;
  - onevenredige impact van incidenten;
  - dynamiek die van vele kanten op uitvoeringsorganisaties afkomt;
  - mate van digitalisering voldoet niet aan wensen burgers en bedrijven;

- verouderde ICT-systemen en werkprocessen en onvoldoende ruimte voor innovatie, en
- bezuinigingen en de impact op (waardering voor) medewerkers, werkprocessen en uiteindelijk op tekortkoming in werken volgens de bedoeling, menselijk maat en maatwerk.

- Ook heeft de politiek een rol gespeeld bij de problemen. Gevolg van de versplintering van het politieke landschap is complexere regelgeving en tussentijdse wijzigingen met druk op de uitvoering om snel tot implementatie en uitvoering te komen.

- N.a.v. probleemanalyse zijn **handelingsperspectieven** ontwikkeld ten behoeve van:

  1. Toekomstbestendige dienstverlening;
  2. Versnelling digitale agenda;
  3. Wendbaar en toekomstbestendig beleid, wet- en regelgeving;
  4. Intensivering samenwerking en sturing in de sturing(sdriehoek),
  5. Vergroten statuur en aantrekkelijkheid van de uitvoering;
  6. Rol politiek.

- **Hoofdboodschap** van het eindrapport is dat het tijd is voor een paradigmashift naar een hernieuwde aanpak voor de uitvoering: **beleid en uitvoering moeten gelijkwaardige partners worden**.
- Het realiseren van de voorgestelde handelingsperspectieven vergt **meerjarige gezamenlijke inspanning** van uitvoeringsorganisaties, ministeries, kabinet, gemeenten én parlement. De **nadere uitwerking** van de handelingsperspectieven vindt plaats via de **Werkagenda** voor de uitvoering onder de Ministeriële Commissie Uitvoering.
    - De nadere uitwerking van de handelingsperspectieven op bovengenoemde 6 thema's vindt plaats via de Werkagenda voor de uitvoering onder de MCU. Het betreft uitwerking van de thema's in plannen (plannen tot formatie en daarna). In Q1 2021 wordt de Kamer geïnformeerd over de invulling van de Werkagenda.

4.17 Belastingdienst zomerbrief

Kern: de Belastingdienst moet verbeteren. Daartoe zijn verschillende ontwikkelingen ingezet, maar we zijn er nog niet.

1. Ambitie: de beste voor Nederland

- Doel: betrouwbaar, wendbaar en open.
- Belangrijkste onderliggende problemen:

- Verschuiving van burgers naar massale processen
- De complexiteit van wet- en regelgeving en de niet-fiscale taken die de Belastingdienst uitvoert.
- Uitstroom van ervaren en deskundig personeel
- Complexiteit en ouderdom van het ict-landschap
- Het ontbrak lange tijd aan sturingsmiddelen op basis van heldere doelen en KPI's,
- Het niet consequent en consciëntieus implementeren / naleven van wet- en regelgeving.
- Het rapport Werk aan Uitvoering concludeerde dat de continuïteit van de dienstverlening van onder andere de Belastingdienst onder druk staat.

- Er is ook **perspectief**. De ontvlechting helpt de focus te leggen op de kerntaken 'heffen en innen' en zorgt voor complexiteitsreductie.
  We werken - nadrukkelijk ook met de hulp van medewerkers - toe naar een dienst die haar maatschappelijke opgave optimaal uitvoert en de mens

centraal stelt. We willen de beste Belastingdienst voor Nederland worden door klantgerichte dienstverlening, effectief toezicht, eenvoudige, effectieve en doelmatige wetgeving en en door de organisatie op orde te hebben.

2. Organisatie met oog en oor voor burgers en bedrijven

- Deel 1 van het EY onderzoek gericht op een fundamentele transformatie van de dienstverlening (de probleemanalyse) is reeds aan uw Kamer aangeboden. Eind 2020 volgt deel 2, gericht op de handelingsperspectieven.
- Om het **contact** met burgers en bedrijven te verbeteren, wordt ingezet op het verbeteren van contactmethoden. Zo is persoonlijk contact mogelijk via 21 balies en onderzoeken we op welke wijze de dienstverlening en bereikbaarheid verbeterd kan worden. (planning: Q2 2021)
- We leggen de focus op zoveel mogelijk toezicht vooraf en waar nodig voeren we toezicht achteraf uit, wat uiteraard binnen juridische kaders moet.

3. Organisatie met focus op fiscale taken

- Een goed uitvoerbaar belastingstelsel is een randvoorwaarde voor een goed functionerende Belastingdienst.

- De Belastingdienst is gebaat bij en werkt aan eenvoudige, effectieve en doelmatige wetgeving. Niet-fiscale taken neemt de dienst alleen op zich op basis van het principe "nee-tenzij".
- Startend met het Pakket Belastingplan 2021 wordt voorgenomen regelgeving getoetst op of de regeling '**doenlijk'** is voor burgers en (kleine) bedrijven.

4. Organisatie met vakmanschap, de juiste cultuur en uitstekende ICT-voorzieningen

Er wordt geïnvesteerd in:

- een open en veilige, inclusieve cultuur.
- meer ruimte voor vakmanschap. Deze ruimte gaat samen met het vergroten van de aandacht voor fiscaal-juridische kennis in alle lagen van de organisatie.
- Sturing en beheersing: hiertoe is het programma Managementinformatie en Risicomanagement gestart.
- ICT: de BD volgt een vijf-jaren-strategie gericht op 1) het robuust houden van platformen en applicaties; 2) het wendbaar maken en houden van het applicatielandschap; 3) het blijven borgen van de veiligheid van gegevens en informatiesystemen.
- Er lopen programma's gericht op de verbetering van het ICT-landschap en de Belastingdienst werkt aan het beter beheersen van de wijze waarop gegevens worden

verwerkt. De verbeteringen zijn gericht op het terugdringen van de complexiteit, fragmentatie en gebruik van oude technieken.

- De aanbevelingen uit de diverse rapporten (EY, KPMG, BIT, ADR, ARK) zijn en worden opgevolgd.

5. Vervolg

Over de voortgang van de Belastingdienst informeren we de Kamer in de voortgangsrapportages
over het Jaarplan.

4.18 Q en A Zomerbrief BD

Q: in de brief staat dat maatregelen getroffen worden om de problematiek in het Fraude Signaleringssysteem 'en andere systemen en processen' aan te pakken. Welke andere systemen en processen betreft dit?

A:

De Belastingdienst heeft het voornemen om de bedrijfsprocessen van de Belastingdienst door te lichten op opzet, bestaan van de benodigde informatievoorzieningen waaronder de applicaties, en werking.

Er zijn zo'n 600 primaire processen en 800 applicaties in gebruik. In de bijlage Concept plan van aanpak Herstellen, Verbeteren en Borgen bij de Kamerbrief en beantwoording feitelijke vragen over de fraudesignaleringsvoorziening (FSV) bij de Belastingdienst van 13 oktober jl. wordt beschreven welke stappen worden ondernomen om deze systemen toetsen aan de eisen van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de Archiefwet.

Q: wat merken we (in positieve zin) van de ontvlechting?

A:

U bent op 15 juli per brief geïnformeerd over de voortgang van de ontvlechting.

Daarin werd geschetst dat de zelfstandige DG's per 1-1-2021 in de basis gereed zullen zijn.

De ontvlechting heeft al positieve effecten: er is complexiteitsreductie en de Belastingdienst kan zich meer richten op de uitvoering van fiscale taken.

Er wordt nu al hard gewerkt aan de vormgeving van de organisaties bij Douane en Toeslagen, teneinde de focus binnen de drie organisaties op hun eigen taken, verantwoordelijkheden en uitdagingen te leggen.

Toelichting:

- Fase 1 en 2 (benoeming twee staatsecretarissen en 2 [redacted] Belastingdienst en 2 nieuwe DG's en aanpassingen van de mandaten aan die situatie) is al gereed. Dus verbreding flessenhals is dagelijks merkbaar.
- Begrotingsartikel Toeslagen (art 13) is gemaakt en ligt nu voor aan de Kamer.
- Fase 3 a loopt volop. De DOR heeft positief geadviseerd over de koppeling van de mensen van Douane en Toeslagen aan hun eigen [redacted], waardoor 7000 mensen uit de sturing van de [redacted] worden gehaald en onder die van de [redacted] D respectievelijk [redacted] TSL komen. Binnenkort is ook de aansturing van driehoek (opdrachtgever-uitvoerder-eigenaar) voor alle drie de DG's vanuit het kerndepartement ingeregeld.

Q: er wordt onderzocht of fiscale hulp ook naar sommige mensen tóe kan gaan. U spreekt dan over bijvoorbeeld GGZ'en en

verzorgingstehuizen. Wordt deze mogelijkheid ook onderzocht voor de witte vlekken op de kaart?
A: Dit wordt meegenomen in het onderzoek over acceptabele fysieke bereikbaarheid. Het verbeteren van de bereikbaarheid kan door opening van een extra balie maar bijvoorbeeld ook door het ondersteunen van maatschappelijk dienstverleners, zoals vak- of ouderenbonden, wijkcentra, belastingwinkels, of vrijwilligers. Zij helpen burgers dicht bij huis, onder andere in lokale bibliotheken.

Q: hoe was de bereikbaarheid van de BelastingTelefoon tijdens de aangiftecampagne?

A:

De bereikbaarheid van de Belastingtelefoon tijdens de aangiftecampagne (maart-april 2020) was gemiddeld 85%.

Bereikbaarheid incl. keuzemenu	maart	april	gemiddeld
	79%	93%	85%

Q: 'We investeren in training van medewerkers van de BelastingTelefoon om met meer empathie gesprekken te voeren. Deze training is inmiddels door alle zittende medewerkers gevolgd'. Merken we hier al resultaat van?

A:

Ten eerste laat de ontwikkeling van de klanttevredenheid bij de Belastingtelefoon de laatste jaren een positieve ontwikkeling zien:

Telefonie	2017	2018	2019	2020
Niet	77%	73%	76%	80%

ontevreden				
Ontevreden	7%	10%	8%	6%

Daarnaast is het aantal klachten in 2020 in vergelijking met dezelfde periode in 2019 met ca. 25% afgenomen.

4.19 Q en A Uitvoerbaarheid Belastingplan-pakket

Q: Diverse rapporten waarschuwen ons over de continuïteit van de Belastingdienst. Wet- en regelgeving moet eenvoudiger, u heeft te maken met een grote uitstroom van goede medewerkers, het ict-systeem is oud, complex en inflexibel, enz. Dit wetende vraag ik mij af: hoe kunt u hier dan met zelfvertrouwen dit belastingplanpakket presenteren? Kan de Belastingdienst dit wel aan?

A:

- De Belastingdienst staat als organisatie inderdaad voor de door u beschreven uitdagingen, zoals ook onderkend in de Kamerbrief 'Verbeteringen Belastingdienst: op weg naar de beste Belastingdienst voor Nederland' van 14 september jl. (Kamerstukken II, 2019/20, 31066, nr. 700, onder paragraaf 1.3 (pagina 2)). Hierin is ook aangegeven dat de Belastingdienst, naast onderkenning van de ernst van deze problemen, deze ook gaat aanpakken.
- Uitvoeringstoetsen op nieuwe wet- en regelgeving zijn daarom belangrijker dan ooit tevoren. Voor het pakket Belastingplan 2021 heeft u voor de diverse voorstellen uitvoeringstoetsen ontvangen als bijlage bij de Memorie's van toelichting. Bij verschillende voorstellen is, ook in het

licht van genoemde uitdagingen, beschreven waar belemmeringen, risico's of randvoorwaarden zijn in de uitvoering van de nieuwe maatregelen.

4.20 Dicta wetsvoorstel differentiatie overdrachtsbelasting, wetsvoorstel aanpassing box 3 en wetsvoorstel huurverlaging

Wetsvoorstel differentiatie overdrachtsbelasting (dictum C)

- De Afdeling van de Raad van State heeft dictum C aangegeven voor het wetsvoorstel differentiatie overdrachtsbelasting.
- De bezwaren die zien op de doelmatigheid gaven desondanks geen reden om het wetsvoorstel te heroverwegen.
- De beoogde doelstellingen van het wetsvoorstel wegen nog altijd zwaarder. De maatregelen zijn bedoeld om starters een steuntje in de rug te geven bij de aanschaf van een eerste huis, door hen in ieder geval een deel van de kosten koper te besparen. En tegelijkertijd worden beleggers zwaarder belast.
- De overige twee adviezen, betreffende de handhaafbaarheid en de evaluatieparagraaf, zijn opvolgt. Hier is de toelichting op aangevuld.

Wet aanpassen box 3 (dictum C)

- De Afdeling van de Raad van State heeft dictum C aangegeven voor het wetsvoorstel aanpassen box 3.

- De Afdeling maakt opmerkingen over een eventuele structurele box 3-stelselwijziging en over de keuze voor het niet doorwerken van de verhoging van het heffingvrije vermogen naar de vermogenstoets in inkomensafhankelijke regelingen.
- De door de Afdeling geschetste bezwaren geven desondanks geen reden om het wetsvoorstel te heroverwegen.
- Als het gaat om de stelselwijziging geldt: na de aanpassing die recent in de grondslag van box 3 heeft plaatsgevonden, is de noodzaak om met een snelle stelselwijziging te komen niet meer aanwezig. Wel is het kabinet zich bewust van de (maatschappelijke) vraag om te onderzoeken in hoeverre er praktische mogelijkheden zijn om werkelijk rendement te gaan belasten. Op dit moment wordt hiervoor een onderzoek voorbereid. Het kabinet streeft ernaar de resultaten van dit onderzoek in het voorjaar van 2021 naar de Tweede Kamer te sturen.
- Als het gaat om de doorwerking naar de vermogenstoets in inkomensafhankelijke regelingen: de Afdeling vraagt met name om een nadere onderbouwing ten aanzien van een aantal afwegingen dat is gemaakt tussen de uitvoerbaarheid en complexiteit enerzijds en de doelstelling van het wetsvoorstel anderzijds. Zowel in het

nader rapport als in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel zijn enkele door de Afdeling gesignaleerde aandachtspunten nader toegelicht. De beoogde doelstelling van dit wetsvoorstel, het tegemoet komen van de kleinere vermogens, weegt zwaarder.

Wet verplichte huurverlaging toegelaten instellingen (dictum D)

- De Afdeling advisering van de Raad van State heeft een dictum D aangegeven voor het wetsvoorstel verplichte huurverlaging toegelaten instellingen.
- De door de Afdeling geschetste bezwaren geven desondanks geen reden om het wetsvoorstel te heroverwegen. De bezwaren van de Afdeling zien op de uitvoerbaarheid van de maatregel, de mogelijk ongelijke behandeling van huurders, het gebrek aan een correctiemechanisme en de financiële positie van woningcorporaties.
- Aan de eerste twee bezwaren is tegemoet gekomen door een inkomenscategorie te creëren bij de Belastingdienst, zodat woningcorporaties kunnen nagaan welke huurders in aanmerking komen voor huurverlaging (uitgaande van inkomensgegevens T-2). Op basis hiervan doet de woningcorporatie een huurverlagingsvoorstel aan de huurder. Huurders die een meer recente inkomensdaling

hebben doorgemaakt kunnen nog steeds zelf een verzoek tot huurverlaging indienen. Het wetsvoorstel en de memorie van toelichting zijn hierop aangepast.

- Ten aanzien van het derde bezwaar wordt nader bezien of en, zo ja, hoe kan worden voorzien in een correctiemechanisme.
- Ten aanzien van het vierde bezwaar zijn de effecten op de financiële positie van woningcorporaties verder onderzocht. De financiële gevolgen worden, in samenhang met andere maatregelen die worden genomen, aanvaardbaar geacht.

4.21 Verhuurderheffing

Inhoud maatregel

- Het tarief van de verhuurderheffing wordt structureel verlaagd met 0,036%-punt. Het tarief daalt daarmee van 0,562% naar 0,526%.
- Dit komt overeen met budgettaire daling van € 138 miljoen.
- Deze tariefsdaling is onderdeel van het wetsvoorstel eenmalige huurverlaging huurders met lager inkomen.
- De verlaging van het tarief van de verhuurderheffing is een parameteraanpassing en daarmee uitvoerbaar voor de BD.

Signaal oppositie

- De oppositie vindt de verlaging van het tarief van de verhuurderheffing te laag gezien de vele opgaven die er zijn op de woningmarkt. GroenLinks, SP en Partij van de Arbeid hebben al meermaals aangegeven de verhuurderheffing af te willen schaffen en hebben in hun tegenbegroting het tarief dan ook op 0% gezet.

- In de standaardreactie daarop wordt erkend dat corporaties voldoende financiële ruimte moeten hebben voor de opgaven. Uit het onderzoek opgaven/middelen corporaties dat de Minister van BZK aan de Kamer heeft aangeboden, blijkt dat corporaties te weinig geld hebben om hun opgaven tot 2035 op te pakken. Dit vraagt een structurele oplossing.

- Het kabinet heeft hier al veel op gedaan, bijvoorbeeld met de heffingsvermindering nieuwbouw waar dit jaar ruimschoots op is ingetekend. Hiermee helpt het kabinet corporaties om de komende 5 jaar om 150.000 woningen te bouwen. Daarnaast is er dus deze maatregel om het tarief te verlagen met 0,036%-punt, wat overeenkomt met een budgettair effect van € 138 miljoen.
- In de brief bij het onderzoek opgaven/middelen corporaties heeft de Minister van BZK aangegeven nog te komen met mogelijke oplossingsrichtingen voor de lange termijn.
- De Minister-President heeft tijdens de APB aangegeven ruimte te zien om verder te spreken tijdens de AFB over een verdere aanpassing van de verhuurderheffing.

4.22 Differentiatie overdrachtsbelasting

Wat?

- Er loopt een afzonderlijk wetsvoorstel mee met het BP pakket 2021 voor een differentiatie van overdrachtsbelasting.
- Het wetsvoorstel stelt natuurlijke personen eenmalig vrij van de overdrachtsbelasting, mits zij meerderjarig en jonger dan 35 jaar zijn en de woning zelf gaan bewonen. Voor deze vrijstelling is een horizonbepaling opgenomen tot 1 januari 2026.
- Daarnaast wordt ook het verlaagde tarief van 2% beperkt, door ook daar een zelfbewoningplicht op te nemen.
- Alle overige verkrijgingen van woningen en niet-woningen gaan het algemene tarief betalen, dat per 1 januari 2021 verder verhoogd wordt naar 8%.
- Hierbij valt te denken aan alle verkrijgingen van niet-woningen (bedrijfspanden), verkrijgingen van woningen door niet-natuurlijke personen (woningcorporaties en andere rechtspersonen) en verkrijgingen door natuurlijke personen die de woning niet als hoofdverblijf gaan gebruiken (particuliere beleggers, vakantiewoning, etc.).

Waarom?

- Het uitgangspunt van het wetsvoorstel is om de positie van koopstarters op de woningmarkt te verbeteren. Dat gebeurt op twee manieren. Door de vrijstelling hoeven starters minder lang te sparen voor de kosten koper. Daarnaast wordt de positie van starters verbeterd ten opzichte van beleggers, doordat zij het hogere tarief gaan betalen.

Q: Hoe beïnvloedt de differentiatie van de OVB woningcorporaties?
A:

- Woningcorporaties hebben een belangrijke rol in de woningmarkt en zijn belangrijke partners in de woningbouwopgave.
- Het is helaas niet mogelijk corporaties uit te zonderen van het standaardtarief, omdat dit tot mogelijk in strijd is met het staatssteunverbod en bovendien concurrentieverstorend werkt.
- Corporaties gaan ook per 1 januari 2021 het verhoogde tarief van 8% overdrachtsbelasting betalen. Dit leidt tot een extra last voor de gehele corporatiesector van € 21,6 mln. Corporaties worden op andere terreinen tegemoetgekomen. Het gehele pakket aan maatregelen

leidt tot een neutraal beeld voor corporaties in 2021 en 2022 en licht positief in de jaren daarna, vanwege een aanvullende verlaging van de verhuurderheffing..

- Voor de investeringscapaciteit van corporaties is echter niet de marktwaarde, maar de beleidswaarde relevant. Deze beleidswaarde wordt niet beïnvloed door het verhoogde tarief van de overdrachtsbelasting, omdat beleidswaarde uitgaat van het doorexploiteren van het bezit van de corporatie.

Achtergrondinformatie ***[niet uitspreken]***

Het hogere tarief voor de overdrachtsbelasting heeft ook impact op de marktwaarde die woningcorporaties, pensioenfondsen en beleggers, in hun boeken hebben staan. De marktwaarde van corporatiewoningen daalt door OVB-differentiatie naar verwachting met zo'n 5,5%, ofwel zo'n € 16 miljard. Daar staat tegenover dat de marktwaarde juist gestegen is toen in 2011 het (inmiddels structureel) verlaagde tarief van 2% voor woningen werd ingevoerd.

4.23 Fiscale aspecten uit de Climate Target Plan mededeling

- Op 17 september heeft de Europese Commissie een mededeling gepresenteerd waarin wordt voorgesteld het Europese broeikasgasreductiedoel voor 2030 op te hogen van 40% naar tenminste 55% t.o.v. 1990, met daarbij ter onderbouwing een uitgebreid Impact Assessment. In de mededeling komen ook een aantal fiscale vergroeningsaspecten aan de orde.
- De Commissie zal in juni 2021 voorstellen presenteren voor het aanpassen van de belangrijkste EU-wetgeving op het gebied van klimaat en energie, in lijn met het hogere doel. Dit betreft o.a. een herziening en uitbreiding van het EU-emissiehandelssysteem (ETS), aanpassing van de richtlijnen op het gebied van hernieuwbare energie, energiebesparing en energiebelastingen.
- In de mededeling laat de Commissie doorschemeren meer via beprijzing te willen gaan sturen op het halen van de doelen, en o.a. te denken aan uitbreiding van het ETS naar gebouwde omgeving, wegtransport en scheepvaart en reductie van gratis ETS-rechten voor de luchtvaart. Dit is conform wat reeds in de Europese Green Deal mededeling van dec. 2019 is aangekondigd. De Commissie zal in de eerste helft van 2021 tevens een voorstel doen voor een carbon border adjustment mechanism (CBAM), een koolstofheffing aan de EU-buitengrens om geïmporteerde producten te beprijzen voor hun CO2-uitstoot en om koolstoflekkage tegen te gaan.

Algemeen NL standpunt

- NL is bezig om de mededeling van de Commissie grondig te bestuderen. Daarbij zullen we onder andere letten op de onderlinge samenhang, uitvoerbaarheid en budgettaire gevolgen van de voorstellen.
- Een (ambtelijke) studiegroep o.l.v. een onafhankelijk [redacted], brengt komende maanden de beleidsantwoorden op een ophoging van het 2030 EU klimaatdoel voor Nederland in kaart. Eind dit jaar worden de uitkomsten van deze studiegroep met de Tweede Kamer gedeeld.
- Het kabinet is groot voorstander van het voorstel van de Commissie om het Europese 2030-broeikasgasreductiedoel op te hogen naar ten minste 55%.
- Afgelopen jaren heeft het kabinet, samen met een kopgroep van gelijkgezinde lidstaten, actief gelobbyd voor een aanscherping van het 2030-doel.
- Goed om nu in EU-verband op te trekken en gezamenlijk deze grote uitdaging te lijf gaan. Door het speelveld in de EU gelijk te trekken kan er verandering komen, ook op het wereldtoneel en zorgen we voor een goede concurrentiepositie voor internationale bedrijven.

4.24 Factsheet hersteloperatie toeslagen (UHT) financieel

Kern

- In december 2019 is de uitbetaling aan CAF-11 ouders gedaan.
- In februari is gestart met opzetten van de herstelorganisatie.
- In de tweede VGR KOT is een eerste toelichting gegeven op de verwachte programmakosten:

Tabel 1: huidige financiële raming programmageld Toeslagenherstel (op hoofdlijnen)

Regeling	Aantallen ouders*	Bedragen
1. Compensatie voor institutionele vooringenomenheid	6.900	€ 140 mln.
2. Hardheidstegemoetkoming	8.500	€ 112 mln.
3. Persoonlijke betalingsregeling en compensatie OG/S	26.200	€ 92 mln.
4. Vangnetbepaling	n.t.b.	€ 20 mln.
5. Werkelijke schade	n.t.b.	€ 20 mln.
6. Overig	n.t.b.	€ 26 mln.
Totaal		€ 410 mln.

* Vanwege het aangepaste perspectief op O/GS ouders zonder openstaande schuld, zijn deze aantallen hoger dan eerder gecommuniceerde aantallen. Verderop licht ik dit toe. Daarbij is het belangrijk om op te merken dat er overlap is tussen de verschillende doelgroepen die nog niet volledig in beeld is. De hier genoemde aantallen kunnen dus niet bij elkaar worden opgeteld om een totaal aantal ouders te berekenen.

- Daarnaast is een inschatting gemaakt van de apparaatskosten op ongeveer 110 mln.
- In juli zijn de eerste 108 uitbetalingen gedaan.
- Rond die periode werd duidelijk dat het meer tijd zou kosten dan initieel gedacht om de ouders écht te helpen.

- In de brief van 18-08 van de regering aan de Kamer is aangegeven dat: "..er dit jaar minder ouders kunnen worden behandeld dan eerder ingeschat."
- In dezelfde brief is toegezegd in de tweede helft van september een meer concrete planning aan te zullen leveren. Dit wordt in de VGR KOT (3) vervat.
- Naast een planning bevat deze VGR ook een financiele doorrekening, inclusief de voorziene wijzigingen in programma- en apparaatskosten
- De streefdatum voor het versturen van de VGR is 29 september.

4.25 Wetsvoorstel Wet verbetering uitvoerbaarheid toeslagen

Inhoud wetsvoorstel op hoofdlijnen

- Het kabinet zet met dit wetsvoorstel in op drie pijlers:

  1. het versterken van de menselijke maat in het toeslagenstelsel;

  2. het verbeteren van de praktische rechtsbescherming van burgers; en

  3. het voorkomen van schrijnende situaties door het verlies van toeslagen als gevolg van partnerschap.

- Zo wordt geregeld dat het op termijn mogelijk wordt om schulden bij de inkomensafhankelijke regelingen kwijt te schelden.

- Uitspraken van de Raad van State over het proportioneel vaststellen van de kinderopvangtoeslag en het kunnen matigen van de terugvordering van een toeslag bij bijzondere omstandigheden worden in wetgeving vastgelegd.

- Ook wordt voorgesteld om mensen op een veel eerder moment dan nu – nog voor het toekennen van de definitieve beschikking – hun zienswijze naar voren te

kunnen laten brengen. Hiermee wordt hopelijk voorkomen dat grote bedragen moeten worden terugbetaald of dat het recht pas bij de rechter wordt gehaald.

- Verder worden er aanvullende waarborgen geïntroduceerd ten behoeve van de bescherming van de burger. De Belastingdienst/Toeslagen moeten meer controles doorlopen voordat een toeslag kan worden gestopt of een boete kan worden opgelegd.
- Ten slotte voorkomt het kabinet schrijnende situaties als gevolg van de vormgeving van het huidige partnerbegrip.
- Zo wordt een eventuele partner straks niet meer meegerekend voor het hele toeslagjaar, maar pas vanaf de eerste maand nadat het partnerschap is aangegaan.
- De meeste maatregelen treden per 1 januari 2021 in werking of zien op het berekeningsjaar 2021. Het is belangrijk dat de maatregelen uitvoerbaar zijn.
- Hoewel er zeker uitvoeringsrisico's aanwezig zijn, dienen deze risico's zoveel mogelijk beperkt te worden. Daarom geldt voor een aantal maatregelen dat deze later in werking zal treden.
- Zo zal bijvoorbeeld de maatregel om toeslagschulden kwijt te kunnen schelden in werking treden bij een koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

- Een ander voorbeeld zijn de maatregelen om het proces met betrekking tot de informatieverplichtingen van burgers van aanvullende waarborgen te voorzien. Deze maatregelen zullen per 1 januari 2022 in werking treden.
- Met de maatregelen die wel per 2021 in werking treden wordt een groot deel van de schrijnende situaties ondervangen en krijgen mensen meer (praktische) rechtsbescherming.
- Deze maatregelen kunnen niet losgezien worden van een cultuurverandering bij de Belastingdienst/Toeslagen. In de voortgangsrapportage zal de Tweede Kamer worden geïnformeerd over de voortgang op dit vlak.

4.26 Toekomst van het toeslagenstelsel

Kabinetsinzet Toeslagen

- Het kabinet heeft in de kabinetsinzet Toeslagen uitgesproken dat de huidige nadelen van het toeslagenstelsel vanuit burgerperspectief niet acceptabel zijn. Een stap naar een ander stelsel - waarbij de zekerheid en voorspelbaarheid voor burgers wordt vergroot - is daarom noodzakelijk.
- Om dit te bewerkstelligen heeft het kabinet aangekondigd mogelijke alternatieven op het gebied van kinderopvang, wonen, zorg, kindregelingen, actualiteit en fiscaliteit uit te werken.

Tussenrapportage Toeslagen

- Het kabinet heeft onlangs een tussenrapportage Toeslagen naar de Kamer gestuurd waarin het een eerste globale schets van de beleidsopties geeft om tot een nieuw stelsel te komen.
- De mogelijke maatregelen zijn onderverdeeld in drie soorten beleidsopties:
    - *Beleidsoptie 1 Alternatieven per toeslag.* Hierbij wordt er voor elk van de toeslagen gekeken in hoeverre het mogelijk is de toeslagen te vervangen door onder

andere gebruik te maken van de voorzieningen kinderopvang, wonen en zorg.

- *Beleidsoptie 2 Generieke alternatieven voor de toeslagen.* Hierbij wordt er gekeken in hoeverre het mogelijk is de toeslagen te vervangen door opties binnen de fiscaliteit en het sociaal minimum.
- *Beleidsoptie 3 Beleidsopties binnen het huidige stelsel.* Hierbij wordt er gekeken in hoeverre het mogelijk is de toeslagen uit de actualiteit te halen of significant te vereenvoudigen.

- Na de tussenrapportage zal het kabinet verder werken richting een eindrapportage aan het einde van het jaar. Hierin zullen de maatregelen, die worden genoemd in de tussenrapportage, in fiches worden uitgewerkt. Ook zal hierbij een toets op het doenvermogen worden betrokken. Tot slot zal het kabinet een aantal integrale varianten presenteren waarin er wordt gezocht naar een logische combinatie van maatregelen.
- Daarnaast heeft het kabinet besloten om de koppeling met gewerkte uren (KGU) voor de kinderopvangtoeslag voor buitenschoolse opvang per 2022 uit te breiden. Doordat ouders sneller uren recht opbouwen, knelt de KGU minder snel voor ouders die werk en zorg voor kinderen combineren.

[Mocht dit ter sprake komen]

Motie Kox en huurverlaging

- Vanwege de motie Kox is besloten om de huren te verlagen voor lage inkomens met hoge huren. Op deze manier worden huurders ondersteund zonder dat de huurtoeslag wordt verhoogd. In plaats daarvan daalt de huurtoeslag. Er wordt nog onderzocht of terugvorderingen als gevolg van de lagere huren kunnen worden voorkomen door gegevenslevering tussen corporaties en Toeslagen.

5 Groeifonds

- Het Nationaal Groeifonds is gericht op publieke investeringen die bijdragen aan het verdienvermogen op de lange termijn van de Nederlandse economie.
- Die investeringen zijn nodig om uitdagingen voor de economische groei als de vergrijzing, klimaatverandering en de afvlakkende productiviteitsgroei het hoofd te bieden.
- Een hogere economische groei is geen doel op zich, maar een middel om maatschappelijke doelstellingen en welvaart in brede zin te bevorderen. Daar plukt iedereen de vruchten van plukken.

Investeringsterreinen

- De investeringsterreinen van het Groeifonds zijn (1) kennisontwikkeling, (2) research & development (R&D) en innovatie en (3) infrastructuur.

Budgettaire aspecten

- Voor de komende vijf jaar is er 20 miljard beschikbaar. Door de 100% eindejaarsmarge kan geld worden meegenomen naar volgende jaren.
- Het parlement keurt bij de behandeling van de niet-departementale begroting het budget goed voor het fonds. Het budget is dan nog niet gekoppeld aan specifieke projecten en is gelijk verdeeld over de drie investeringsterreinen.

- Op basis van het uiteindelijke totaalpakket aan projecten kan over de goedgekeurde verdeling van budgetten over de terreinen worden afgeweken. Dit wordt dan opnieuw aan het parlement voorgelegd, zodat het budgetrecht gerespecteerd blijft.

Indiening en beoordeling van voorstellen

- Dit jaar zullen de verantwoordelijke vakdepartementen (OCW, EZK, I&W) de voorstellen indienen bij de fondsbeheerders EZK en FIN. Er is omwille van de tijd deze ronde geen brede uitvraag gedaan.

Uitvoering en evaluatie

- Als een project is goedgekeurd, dan neemt de verantwoordelijke bewindspersoon de regie over de uitvoering binnen het daarvoor beschikbaar gestelde budget. Bij directe uitgaven uit het fonds is dit de Minister van Economische Zaken en Klimaat.
- Begin 2021 zullen de eerste projecten worden aangekondigd tijdens de Staat van de Economie.

Q: Waarom is klimaat geen pijler van het fonds?

A:

- De gekozen investeringsterreinen (1.infrastructuur, 2. kennisontwikkeling en 3. R&D en innovatie) zijn de domeinen

waarin de meeste potentie ligt om toekomstige groei te verhogen.

- Binnen deze pijlers kunnen projecten in het kader van duurzame technologie of duurzame energie-infrastructuur uitdrukkelijk in aanmerking komen.
- Voorstellen komen alleen in aanmerking als ze ook bijdragen aan de brede welvaart:
    - Een van de vereisten van het fonds is namelijk dat de som van de maatschappelijke kosten en baten positief is.
    - Daarnaast wordt nu onderzocht hoe verder invulling gegeven kan worden aan de aangehouden motie van Klaver en Segers tijdens de APB over het toevoegen van een generatietoets en interne CO2-beprijzing aan de beoordeling van voorstellen.
- Juist door in te zetten op het verhogen van de structurele economische groei, zorgt het fonds ervoor dat Nederland de middelen heeft om grote uitdagingen als de klimaatverandering te adresseren.

Q: Wordt het parlement niet buitenspel gezet (ondemocratisch)?

A:

- De Kamer staat niet buitenspel:

    - Het budgetrecht van de Kamer wordt nog steeds gerespecteerd. Het parlement keurt het bedrag goed dat jaarlijks aan projecten mag worden toegekend. Dit sluit aan bij de reguliere begrotingssystematiek.
    - Bovendien zal het parlement opnieuw goedkeuring moeten geven aan een incidentele suppletoire begroting zodra wordt afgeweken van de voorgestelde verdeling van gelden over de pijlers.
- Er is bewust voor gekozen om de honorering van individuele projecten op enige afstand van de politiek te plaatsen.
- Een onafhankelijke commissie van deskundigen geeft een zwaarwegend advies over welke voorstellen het meeste bijdragen aan de structurele groei.
- Zo wordt voorkomen dat het fonds een speelbal wordt voor politieke wensen op de korte termijn. Onze toekomstige welvaart moet centraal blijven staan.
- De commissie bestaat uit leden met een bewezen staat van dienst op een van de investeringsterreinen. Zij worden bovendien ondersteund door experts van onder andere het CPB.

Q: Waarom zijn er geen vacatures opengesteld voor de commissie?

A:

- De commissieleden zijn geselecteerd op basis van hun deskundigheid.
- Het zijn stuk voor stuk zwaargewichten in hun veld die gekozen zijn op basis van hun expertise op een de drie investeringsterreinen van het fonds, bestuurlijke ervaring, verstand van investeringen of ervaring met opschaling van bedrijven of innovatieve ecosystemen.
- Het openstellen van vacatures had ertoe geleid dat er pas veel later van start had kunnen worden gegaan met het fonds, terwijl nu de tijd is om te beginnen met investeren in de toekomst.

Q: Veel commissieleden uit het bedrijfsleven. Hoe wordt omgesprongen met belangenverstrengeling?

A:

- De commissieleden zijn uitgekozen op basis van hun deskundigheid en ervaring. Dat betekent onvermijdelijk ook dat er mensen uit de top van het bedrijfsleven bij zitten. Zij weten nu eenmaal veel over wat verstandige investeringen zijn.
- Wel vraagt dit om duidelijke regels over mogelijke belangenverstrengeling. Daarom is hiervoor aandacht in het instellingsbesluit.

- Voor aanvang van een adviesronde bespreekt de commissie eventuele belangen. Als een lid ergens directe betrokkenheid bij heeft, dan mag hij/zij niet meedoen met de beraadslaging over dat voorstel.

Q: Kritiek Raad van State: Waarom is gekozen voor een niet-departementale begroting en niet een begrotingsfonds?

A:

- Het fonds oprichten door middel van een niet-departementale begroting is een stuk sneller dan de route van het oprichten van een begrotingsfonds. Daarvoor zou eerst een aparte instellingswet nodig zijn en dan zijn we zo weer twee jaar verder.
- Dit is het moment om te investeren in ons toekomstige verdienvermogen. We moeten er hard aan werken om in de toekomst alle voorzieningen (gezondheidszorg, onderwijs, pensioenen) te kunnen betalen en om onze staatsschuld terug te dringen.
- Naar aanleiding van het advies van de Raad van State zijn voor het NGF de doelstelling, de doelomschrijving en het hanteren van een 100%-eindejaarsmarge opgenomen in de memorie van toelichting bij artikel 4 van de begroting van Financiën, die de Comptabiliteitswet aanpast. Dit artikel en de toelichting worden daarmee opgenomen in de

Comptabiliteitswet. Hierdoor kunnen het parlement en de Algemene Rekenkamer de regering goed controleren.

Q: Wat als blijkt dat een project tijdens de uitvoering veel meer kost dan was voorzien ten tijde van de indiening?

A:

- Zodra er geld uit het fonds is toegekend aan een project, is de minister van het relevante beleidsterrein verantwoordelijk voor de uitvoering binnen het gegeven budget.
- Mocht een duurder uitvallend project leiden tot hogere kosten op de begroting zal dit via het reguliere begrotingsproces aan de Kamer worden voorgelegd.

Welke investeringen vallen onder de drie terreinen?

A:

- Het fonds is bedoeld voor de komende decennia, maar voor de komende 5 jaar stellen we een eerste bedrag van 20 miljard euro beschikbaar voor investeringen in:
- Kennisontwikkeling, ijzersterk onderwijs dat aansluit bij de vraag van de arbeidsmarkt
- Onderzoek, ontwikkeling en innovatie, want met een effectieve samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en wetenschap kunnen we grote slagen slaan op het gebied

zoals kunstmatige intelligentie, robotica of duurzaamheidstechnologie.

- Infrastructuur, Sterke offline en online verbindingen die ondernemen, werken en wonen in Nederland aantrekkelijker maken. Niet alleen verbindingen over weg, spoor, water en door de lucht. Denk ook aan energie-infrastructuur en digitale verbindingen. Thuiswerken – waar velen van ons inmiddels al flink wat ervaring mee hebben opgedaan - moet overal mogelijk worden. En het zou helemaal mooi zijn als we dat met groene energie bereiken.

Waarom dienen departementen in bij deze ronde?

A:

- Het proces de eerste ronde is iets anders opgezet dan in de structurele situatie:
- Voor de zomer zijn bewindspersonen op hun terrein in gesprek gegaan met partijen om investeringsvoorstellen uit te vragen en te ontwikkelen, zodat een aantal goed uitgewerkte voorstellen binnenkort getoetst kunnen worden.
- Na evaluatie van de eerste ronde zal voorjaar 2021 een volgende indieningsronde starten. Partijen kunnen dan bij

de verantwoordelijke vakdepartementen voorstellen indienen.

- Daarnaast zullen subsidieregelingen worden ontworpen die veldpartijen in staat stellen om zelf, zonder tussenkomst van een departement, voorstellen te kunnen indienen.
- Ook in de structurele situatie zullen departementen voorstellen indienen. We kunnen niet alles aan de markt overlaten. Als bijvoorbeeld IenW geen voorstellen meer zou mogen indienen, dan wordt het een lastig verhaal op het gebied van mobiliteitsvoorstellen.

Hoe wordt voorkomen dat departementen subtiel bijsturen?
A:

- Een goede samenwerking tussen departement en veldpartijen die voorstellen initiëren is belangrijk. Departementen dienen formeel de voorstellen namelijk in bij de fondsbeheerders.
- Departementen kunnen partijen ondersteunen met het uitwerken van voorstellen en ook meedenken over zaken als juridische en praktische uitvoerbaarheid.
- Hierdoor wordt de kans vergroot dat een voorstel voldoet aan de criteria van de toegangspoort.

- De fondsbeheerders EZK en FIN zien erop toe dat vakdepartementen een onbevooroordeelde en faciliterende rol spelen.

Wat is de expertise van [commissielid]?

A:

- [redacted], ING
  - Expertise: macro-economie, economische groei
- [redacted], IAS Princeton en [redacted] UvA
  - Expertise: onderwijs, kennisontwikkeling, onderzoek, wetenschap
- [redacted], Onderzoeksraad voor Veiligheid
  - Expertise: economie, investeringen, politiek
- [redacted], AFM, daarvoor: [redacted] CPB
  - Expertise: macro-economie, investeringen, planbureau
- [redacted], Universiteit Maastricht
  - Expertise: kennisontwikkeling, onderzoek, wetenschap
- [redacted], envoy Techleap

- Expertise: startups, scaleups, R&D en innovatie.

- , Voormalig en DSM
  - Expertise: bedrijfsleven, opschaling, R&D en innovatie.
- , TU/E, daarvoor: onderzoek en innovatie Europese Commissie
  - Expertise: kennisontwikkeling, onderzoek, wetenschap, innovatie
- , RvC Boskalis, Unibail Rodamco, TomTom
  - Expertise: infrastructuur, bedrijfsleven
- , ASML
  - Expertise: bedrijfsleven, opschaling, R&D en innovatie.

6 Begroting FIN

a. Motie Harbersbrieven

- De Minister komt aan de Motie Harbers tegemoet door "de Tweede Kamer voorafgaand aan de start van een beleidsdoorlichting te informeren over de opzet en vraagstelling en daarmee de Tweede Kamer de mogelijkheid te geven invloed uit te oefenen op de opzet en vraagstelling".

- In de ontwerpbegroting IX 2021 staan in de Strategische Evaluatie Agenda de voorgenomen evaluaties en beleidsdoorlichtingen.
- Voor drie begrotingsartikelen diende in 2020 een plan van aanpak/Motie Harbersbrief voorafgaand aan een zogeheten beleidsdoorlichting te worden voorgelegd aan de TK.
- Voor het evalueren van artikel 1 en artikel 4 is een alternatief voorstel aan de TK gedaan; voor artikel 6 is het plan van aanpak aan de TK verzonden.

Artikel 1 (Toeslagen) (in de Motie Harbersbrief nog artikel 1 genaamd, vanaf begroting IX 2021 artikel 13),

- Gelet op de inmiddels grote hoeveelheid onderzoeken naar het functioneren van het toeslagenstelsel en de grote verander- en herstelopgave wordt ervoor gekozen om het

ex-post evalueren van Toeslagen meer strategisch in de tijd te plaatsen en uitstel te vragen voor deze beleidsdoorlichting.

Artikel 4 (Internationale financiële betrekkingen)

- In reactie op de Covid-19 crisis is een aantal crisismaatregelen genomen, zowel door de benoemde IFI's als op Europees niveau. Deze maatregelen hebben gevolgen voor artikel 4 van de begroting van Financiën. Daarom wordt voorgesteld de **beleidsdoorlichting strategisch vorm te geven te gebruiken om de getroffen crisismaatregelen te evalueren**. Hiermee krijgen we inzicht in de effectiviteit van deze maatregelen en kunnen we waardevolle lessen trekken voor mogelijk toekomstige crises.

Artikel 6 (Btw-compensatiefonds)

- In deze Motie Harbersbrief is het **Plan van Aanpak** voor de beleidsdoorlichting van artikel 6 bijgevoegd.
- De vraagstelling van de voorliggende beleidsdoorlichting volgt de doelstelling van het BCF: "Is het Btw-compensatiefonds doelmatig en doeltreffend gegeven de doelstelling de rol van btw kosten te elimineren in de keuze tussen in- en uitbesteding door gemeenten en provincies?"

- Voor het beantwoorden van deze vraag zal de beleidsdoorlichting betrekking hebben op de periode 2016-2020.

Q: Waarom wordt doorlichting artikel 1 uitgesteld ?

A:

- Voorgesteld wordt daarom om de beleidsdoorlichting Toeslagen te verplaatsen naar 2022/2023, wanneer de korte termijn **maatregelen voor verbetering van het stelsel zijn doorgevoerd en het nieuwe kabinet waarschijnlijk richting heeft gekozen voor een nieuw stelsel.**
- Voorstel is in 2022/2023 een nader vorm te geven evaluatieonderzoek te doen naar de effectiviteit en doelmatigheid van deze verbeteringen.

Q: Waarom wordt doorlichting artikel 4 anders vormgegeven?

A:

- Voorgesteld wordt daarom om de beleidsdoorlichting in lijn met de Strategische Evaluatie Agenda de beleidsdoorlichting strategisch vorm te geven (en de beperkte evaluatiecapaciteit binnen het ministerie) te gebruiken om de getroffen crisismaatregelen te evalueren.

- Mijn ministerie is voornemens om de evaluaties van de genomen crisismaatregelen die de komende jaren beschikbaar komen te benutten via de Strategische Evaluatie Agenda. Tezijnertijd zal een analyse aan uw Kamer worden toegezonden van de verschillende evaluaties die hebben plaatsgevonden. Daarbij zal nadrukkelijk worden stil gestaan bij de lessen die hieruit kunnen worden getrokken. De exacte vormgeving hiervan zal worden uitgewerkt in de Strategische Evaluatie Agenda van het ministerie van Financiën van 2021.

b. Investeringen Fin-1 2020

Beschikbaar gesteld bij VJN

Belastingdienst op orde (bedragen x € mln.)								
Nr.	Onderwerp	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Struc.
A	Toeslagen (compensatie ouders en uitvoeringskosten)	235	175	90	–	–	–	
	waarvan compensatie ouders	*200*	*120*	*70*				
	waarvan uitvoeringskosten	*35*	*55*	*20*				
B1	Herstellen Toeslagen	80	131	149	140	131	130	*130*
B2	Verbeteren dienstverlening Belastingdienst	61	79	75	78	68	62	*62*
B3	Borging stabiliteit cruciale processen Belastingdienst	111	240	227	233	217	182	*182*

- Tijdens de voorjaarsonderhandelingen zijn middelen beschikbaar gesteld voor:
  - A) Toeslagen (compensatie ouders en uitvoeringskosten): Generale dekking. Betreft de middelen die beschikbaar zijn gesteld om de gevolgen van een onredelijk hard toeslagenstelsel zo veel mogelijk te repareren.
  - B1) Herstel Toeslagen: Generale dekking. Bevat middelen voor herstellen wat fout ging, zorgen dat dat in de toekomst niet meer kan gebeuren en alternatieven voorbereiden.
  - B2) Verbeteren dienstverlening BD: Specifieke dekking. Dit betreft een impuls voor de bereikbaarheid en klantgerichtheid van de Belastingtelefoon en tijdige afhandeling van bezwaren en aangiften voor Erf- en Schenkbelasting.
  - B3) Borging stabiliteit cruciale processen BD: Specifieke dekking. Nieuwe problemen voorkomen door de druk op

cruciale onderdelen van de Belastingdienst te verlagen en de uitvoeringscapaciteit op een gelijk niveau te houden.

- Een deel van de generale middelen zijn met de 1e suppletoire begroting direct overgeboekt naar de beleidsartikelen, de rest is geparkeerd op artikel 10 in afwachting van een plan van aanpak.

- De middelen zijn als volgt verder uitgesplitst:

Toeslagen en versterken Belastingdienst (€ mln. +=tegenvaller; -=meevaller)

Nr.	Onderwerp	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Struc
A. Toeslagen (compensatie ouders en herstelacties)								
1	CAF-compensatie, Donner II, "pauzeknop invordering" en Uitvoeringscommissie & Hulp bij Rechtgang	**200**	**120**	**70**				
2	Toeslagen II: herstelacties - *Voorlopige reeks ivm scenario's reikwijdte herstelacties*	35	55	20				
Generale dekking voor compensatie ouders en herstelacties		**235**	**175**	**90**				
B. Belastingdienst op orde								
	Blok 1: Herstellen Toeslagen	**80**	**131**	**149**	**140**	**131**	**130**	***130***
3	Toeslagen I: maatwerk en structurele verbetering	40	70	93	94	88	87	*87*
4	Toeslagen III: duurzame alternatieven voor toeslagenstelsel	2	3	3	3			
5	Transitie en versterking Belastingdienst, Toeslagen, Douane en Kerndepartement	15	35	30	20	20	20	*20*
	btw e-commerce	23	23	23	23	23	23	*23*
Generale dekking voor blok B1 herstellen Toeslagen		**80**	**131**	**149**	**140**	**131**	**130**	***130***
	Blok 2: Verbeteren dienstverlening	**61**	**79**	**75**	**78**	**68**	**62**	***62***
6a	Dienstverlening en cultuur: de menselijke maat in de BD-organisatie *(bestedingsplan)*	4	8	6	6	6		
6b	Dienstverlening en cultuur: Implementatie menselijke maat t.b.v. burgers	2	5	8	8	0	0	***0***
7	Belastingtelefoon: "visitekaartje" & bereikbaarheid	30	43	39	40	37	37	*37*
8a	Versterken keten en wegwerken achterstanden: Bezwaar Particulieren en MKB	19	18	17	19	19	19	*19*
8b	Versterken keten en wegwerken achterstanden: Schenk en Erf	6	5	5	5	5	5	*5*
	Blok 3: Borgen stabiliteit cruciale processen	**111**	**240**	**227**	**233**	**217**	**182**	***182***
9	Stabiliteit en continuïteit uitvoeringscapaciteit: CAP (Centrale Administratieve Processen) - zekerstellen inning belastingontvangsten	17	24	36	60	60	60	*60*
10	Intensiveren en versnellen Informatievoorziening (IV) - Personeel & Materieel (*inclusief Bestedingsplan IV-vernieuwing*)	88	180	170	141	134	120	*120*
11	Ketenplannen - Loonheffing en Gegevens	5	5					
12	Vernieuwing generieke processen excl IV *(Bestedingsplan)*	1	7	5	21	21	2	*2*
	Kasschuif/overdekking e-commerce 2020	*-10*						
13	Managementinformatie & risicomanagement (bestedingsplan)		7,1	3,00				
14	Bedrijfsvoeringssystemen (bestedingsplan)	9,7	15,9	13,2	10,1	0,5		
Totaal B. Belastingdienst op orde		**252**	**450**	**451**	**451**	**415**	**374**	**374**

Compensatie ouders

- In de 1e supp is cumulatief 500 mln generaal geld beschikbaar gesteld voor compensatie ouders. Hier is nog 20 mln bijgekomen vanaf artikel 10 voor O/GS.
- De uitvoeringskosten zijn inmiddels in z'n geheel overgeboekt naar art. 1 en art. 13. De programmamiddelen staan grotendeels nog op art. 10 omdat er nog met SZW wordt onderhandeld over waar de middelen worden verantwoord.
- Momenteel staat hiervan op artikel 10 (programmamiddelen):

In mln	2020	2021	2022
Stand 1e supp	200	120	70
Extra OG/s art. 10	20		
Kasschuif augustusbrief	-70	60	10
Overboeking art. 1	-50		
Resterend art. 10	100	180	80

7 Internationaal/EU

7.1 Recovery & Resilience Facility

- De Recovery and Resilience Facility (RRF) vormt het grootste onderdeel van het herstelpakket in reactie op de COVID-19-crisis. 338 miljard euro is beschikbaar als subsidie, 386 miljard euro als leningen. Nederland kan aanspraak maken op circa 5,6 miljard euro aan subsidie. Nederland zal geen leningen aanvragen.
- Om aanspraak te maken moeten lidstaten plannen indienen met een combinatie van hervormingen en publieke investeringsprojecten .
- Vanaf 1 januari 2021, en tot 30 april 2021, kunnen lidstaten hun plannen formeel indienen. De Commissie beoordeelt de plannen, waarna de Raad formeel goedkeuring geeft op basis van een voorstel van de Commissie. In 2022 is er een nieuwe ronde waarin plannen kunnen worden ingediend.
- Nederland kijkt ook goed naar de plannen van andere lidstaten. De eis van hervormingen was immers een belangrijke voorwaarde van Nederland om in te kunnen stemmen met de RRF. Nederland zal in gesprek treden met de lidstaten en de Europese Commissie over de plannen.
- Ook Nederland is gestart met de voorbereiding van een plan. Het is nog te vroeg om daar veel over te kunnen zeggen.

Voordat Nederland een plan formeel indient bij de Commissie, zal het aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

- Een herstelplan bevat mijlpalen en doelen voor investeringen en hervormingen (tot 2026). Pas als deze zijn gehaald volgt uitbetaling van geld. De Commissie beoordeelt dit in eerste instantie, maar lidstaten geven hun mening en kunnen aan de rem trekken als ze vinden dat een lidstaat onvoldoende heeft gedaan.

7.2 Brexit

Over Internal Market Bill:

- Vooropgesteld: de reeds gemaakte afspraken in het terugtrekkingsakkoord zijn juridisch bindend voor beide partijen.
- NL gaat er dan ook van uit dat het VK zich daar aan houdt.
- Dat is van groot belang voor burgers, bedrijven, de EU en voor het VK zelf.
- Het is voor NL en de EU van het grootste belang dat we op onze partners en de daarmee gemaakte afspraken kunnen vertrouwen.

Over onderhandelingen

- PM: hier iets opnemen over de stand van de onderhandelingen.
- NL en EU blijven inzetten op een breed en ambitieus akkoord. Dat is ook in het belang van het VK.
- Met politieke wil en bereidheid kunnen we veel bereiken.
- Correcte en volledige implementatie van de afspraken uit het terugtrekkingsakkoord bieden de beste basis en het vertrouwen voor goede afspraken in de toekomst.
- We blijven hierover met het VK in gesprek.

Over nationale voorbereidingen

- Zoals eerder gecommuniceerd zijn NL voorbereidingen omvangrijk: van reizende burgers tot goederenhandel, van rijbewijzen tot medicijnen.
- Ik roep ook burgers, bedrijven, instellingen en (mede)overheden op om zich zo goed mogelijk voor te bereiden op de nieuwe situatie. Ga daarvoor naar de speciale Brexitwebsite op Rijksoverheid.nl, of naar www.Brexitloket.nl. Laat je niet verrassen en laat Brexit je niet alsnog in de weg zitten, want voor je het weet is het 31 december.

7.3 Brexit: Douane

- Het Verenigd Koninkrijk (VK) heeft de Europese Unie (EU) verlaten op 31 januari 2020. Op 1 februari jl. is een overgangsperiode ingegaan, die duurt tot en met 31 december 2020. In deze periode onderhandelen de EU en het VK over een handelsakkoord.
- Gedurende de overgangsperiode blijft het VK onderdeel uitmaken van het douanegebied van de EU, in het handelsverkeer EU-VK blijft het VK de EU-douanewetgeving toepassen. Dus feitelijk vinden de veranderingen op douanegebied pas plaats op 1 januari 2021 als de overgangsperiode eindigt.
- Ongeacht of de EU een handelsakkoord met het VK sluit zijn er vanaf 1 januari 2021 douaneformaliteiten vereist in het goederenverkeer tussen de EU en het VK
- Indien de EU en het VK niet tot een handelsakkoord komen gedurende de overgangsperiode, zal het VK per 1 januari 2021 een 'derde land' worden waarmee de EU geen handelsakkoord heeft gesloten en waarbij de standaard **WTO-voorwaarden** op de onderlinge handel van toepassing zullen zijn.
- Onderdeel van het terugtrekkingsakkoord is het protocol **Ierland/Noord-Ierland** dat voorziet in een bijzondere

regeling voor het goederenverkeer vanuit de EU bestemd voor Noord Ierland en verkeer van goederen van oorsprong uit Noord Ierland met de bestemming EU. Noord Ierland zal behandeld worden als onderdeel van de EU, er zijn geen douaneformaliteiten tussen Noord-Ierland en de EU maar wel tussen Groot-Brittannië (GB) en Noord Ierland. Hoe dit protocol zal uitwerken op het douanetoezicht op het goederenverkeer tussen het VK en de EU is op dit moment nog niet volledig duidelijk.
Door het VK is op 9 september de ontwerp Internal Market Bill gepubliceerd. Deze nationale VK wetgeving is in strijd met het Protocol **Ierland/Noord-Ierland**. Volgens de IMB zijn er geen douaneformaliteiten vereist bij de uitvoer van goederen van Noord-Ierland naar Groot Brittannië, terwijl dit volgens het protocol wel het geval is.

- Douane bereidt zich onverminderd voor op de situatie na de transitieperiode op 1 januari 2021 (mensen, huisvesting, middelen, IT).
- De Douane schat in dat door de Brexit het aantal invoeraangiften met 18% en het aantal uitvoeraangiften met 33% stijgt en 10 miljoen luchtvaartreizigers extra onder douanetoezicht gaan vallen. Ca. 76.000 bedrijven doen zaken met het VK waarvan ca. 35.000 nog niet eerder met

de Douane te maken hadden. Al het ferryverkeer tussen VK en NL (8 terminals) komt onder douanetoezicht.

- Op basis van deze berekeningen heeft de Douane **ongeveer 930 FTE** geworven en opgeleid om zo goed mogelijk voorbereid te zijn op Brexit.
- Er is een rijksbrede overheidscampagne, gericht op het aansporen en informeren van ondernemers die zaken doen met het VK. De Douane heeft hier aan bijgedragen door onder andere brieven, belacties en bijdragen als spreker tijdens evenementen en bijeenkomsten. Stappenplannen voor bedrijven zijn beschikbaar zoals de toolkit van de Douane op douane.nl en de Brexit Impact Scan op www.brexitloket.nl. Aan de hand van deze stappenplannen kunnen ondernemers de voorbereidingen vormgeven. Eind juli 2020 is opnieuw door de Douane een brief over de Brexit aan 76.000 ondernemers verzonden die een handelsrelatie hebben met het VK.
- In de aanloop naar 1 januari zal er weer intensief ingezet worden op het informeren van burgers en bedrijven via de rijksbrede campagne en in samenwerking met koepels en andere lidstaten om het bedrijfsleven zo goed als mogelijk voor te bereiden op de nieuwe situatie.

- BZ coördineert de Nederlandse inbreng in Brussel, MinFin (en dus Douane) zijn aangesloten om relevante dossiers voor te bereiden.
- Bij de onderhandelingen tussen het VK en de EU over een nieuw handelsrelatie/handelsakkoord is douane(samenwerking) een belangrijk onderwerp, deelonderwerpen zijn o.a. trusted traders, wederzijdse bijstand en de uitwisseling van douanegegevens.
- Douane bereidt zich onverminderd voor op de situatie na de transitieperiode op 31 december 2020 (mensen, huisvesting, middelen, IT).

7.4 Europese steunmaatregelen

Kern

- In Europees verband zijn diverse maatregelen genomen om de economische gevolgen van de COVID-19 pandemie te mitigeren.
- Allereerst is flexibiliteit binnen de bestaand wet- en regelgeving gebruikt aangaande de Europese begroting- en staatssteunregels om lidstaten in staat te stellen hun economie te stabiliseren.
- Daarnaast is de Eurogroep een omvangrijk noodpakket overeengekomen op 9 april jl. bestaande uit verschillende vangnetten voor overheden (kredietlijn bij het ESM), bedrijven (pan-Europees garantiefonds - EGF - bij EIB-groep) en werknemers (SURE). Deze drie vangnetten zijn momenteel volledig operationeel.
- Binnen het huidige Meerjarig Financieel Kader zijn voor 2020 veel maatregelen genomen om beschikbare middelen voor onder andere het Cohesiebeleid flexibeler uit te geven en meer gericht op het bestrijden van de COVID-19 crisis. Ook kan de Commissie met de middelen uit het Emergency Support Instrument overeenkomsten afsluiten met producenten van vaccins.
- Op 21 juli jl. bereikte de Europese Raad overeenstemming over het Meerjarig Financieel Kader voor de periode 2021-

27 (MFK) en het herstelinstrument in reactie op de COVID-19-crisis (Next Generation EU).

- NGEU heeft een omvang van 750 miljard euro (prijzen 2018). Hiervan kan 390 miljard euro worden verstrekt als subsidies en 360 miljard euro als leningen.
- Het grootste onderdeel van het herstelinstrument is de Recovery and Resilience Facility (RFF), waaruit lidstaten onder voorwaarden steun kunnen aanvragen voor hervormings- en investeringsprojecten.
- Dit RRF heeft een omvang van 672,5 miljard euro (prijzen 2018), met een verdeling van 360 miljard euroleningen en 312,5 miljard euro subsidies.

8 Overig

8.1 Tegenbegroting PvdA, SP, GL

Kernpunten

- De linkse oppositie heeft alternatieve plannen gemaakt en laten doorrekenen. De kern van de plannen is een verhoging van de publieke uitgaven (met 4,6 miljard), wat wordt gedekt door de lasten te verhogen (met 4,6 miljard). Ex-ante leiden de voorstellen tot een ongewijzigd EMU-saldo t.o.v. Miljoenennota in 2021 (-5,1% volgens berekening CPB, -5,5% volgens Miljoennota). De macro-economische doorwerking van de maatregelen is niet berekend.

- U kunt aangeven:
  - Het is zeer te prijzen dat de linkse oppositiepartijen alternatieve plannen presenteren en deze hebben laten doorrekenen door het CPB. Dit faciliteert een debat gebaseerd op feiten. Ook verdient het een compliment dat de linkse partijen begrotingsdiscipline tonen en het saldo niet laten verslechteren vergeleken met de Miljoenennota.
  - De lasten gaan in totaal met meer dan 6,6 miljard omhoog. Vooral voor het bedrijfsleven, maar ook op vermogen, en een deel van de mensen gaan meer belasting op hun inkomen betalen. Ook wordt het hoge vpb-tarief verhoogd tot 30%. Dat is niet verstandig in crisistijd en niet goed voor de werkgelegenheid in Nederland.

- De coalitie maakt op dit punt daarom andere keuzes en kiest juist voor een pakket maatregelen dat de totale lasten verlicht, om werken en investeren te stimuleren. Dit is zeker in crisistijd van belang.
    - Het kabinet verlaagt de verhuurderheffing met 200 miljoen. De verhuurderheffing volledig afschaffen is niet nodig voor de financiële positie van woningcorporaties op de korte termijn.
    - Het kabinet dient met deze Miljoenennota al een wetsvoorstel in voor een CO2-heffing voor de industrie, en voor een minimum-CO2-prijs voor elektriciteitproducerende bedrijven. Nog verder gaan zou een verdere lastenverzwaring betekenen.
    - Hat kabinet trekt ruim 2 miljard uit voor de bonus voor zorgmedewerkers. Dat komt bovenop de stijging van de lonen die al was afgesproken. Het kabinet is niet van plan om structureel meer ruimte beschikbaar te stellen voor arbeidsvoorwaarden. Het is belangrijk hier voorzichtig mee te zijn gezien de voorspelde oploop van de zorgkosten in de toekomst en het effect daarvan op de zorgpremies en de houdbaarheid.

Overzicht belangrijkste verschuivingen (o.b.v. CPB)

De tegenbegroting wordt afgezet tegen het huidige voorgenomen beleid. Het terugdraaien van een ombuiging van het kabinet betekent daarom een intensivering.

Maatregel (in miljard, -/- is saldoverslechterend)	Effect 2020
Uitgaven (EMU-basis)	**-4,6**
w.v. zorg (o.a. lager eigen risico)	**-2,2**
w.v. sociale zekerheid (minimumloon omhoog)	**-0,9**
w.v. arbeidsvoorwaarden collectieve sector	**-0,4**
w.v. overdrachten aan bedrijven	**+0,4**
w.v. ontwikkelingssamenwerking	**-0,5**
w.v onderwijs	**-1,0**
Lasten (EMU-basis)	**+4.6**
Inkomen en arbeid	**+0,4**
Vermogen en winst	**+3,1**
Invoering CO_2-belasting	**+1**
Totaal beleidsmatige lasten*	**+6,6**
Lasten burgers	**+2,4**
Lasten bedrijven	**+4,2**

De beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) is 2,0 mld hoger dan de lastenontwikkeling op EMU-basis, omdat het niet doorgaan van de BIK in de blo wordt gerekend als lastenverzwaring van €2 mld terwijl deze op EMU-basis bij het CPB aan de uitgavenkant staat.

Bijlage – Toelichting maatregelen

Lasten burgers

- De vereveningsbijdrage aan zorgverzekeraars wordt verhoogd, op jaarbasis maakt dit een 64 euro lagere nominale premie mogelijk. Dit levert een lastenverlichting op van 0,9 mld euro. De Europese Commissie zou dit mogelijk kunnen beoordelen als staatssteun omdat de financieringsverhouding tussen marktpartijen en overheid wijzigt.
- Er wordt een derde schijf in de inkomensbelasting ingevoerd voor inkomens vanaf 150 dzd euro, met een tarief van 60%. Dit is een lastenverzwaring van 1 mld euro.
- De 30%-regeling wordt afgeschaft (lastenverzwaring van 0,3 mld).
- Door aanpassingen in de forfaitaire rendementen op sparen en beleggen en het heffingvrije vermogen in box 3 betalen huishoudens met een vermogen lager dan 103 dzd euro geen belasting meer in box 3, en voor vermogens hoger dan 103 dzd euro wordt het effectieve tarief verhoogd. Per saldo leidt dit tot een lastenverzwaring van 2 mld euro.
- NB: De Belastingdienst verwacht bij zowel de aanpassingen in de inkomsten- als vermogensbelasting forse uitvoeringsproblemen.

Lasten bedrijven

- De lasten voor bedrijven worden fors verhoogd.

- Het hoge vpb-tarief wordt verhoogd tot 30%, en de BIK wordt teruggedraaid.
    - *Opbrengst verhoging hoge vpb-tarief :* In de tegenbegroting wordt het hoge vpb-tarief in 2021 met 5%-punt verhoogd, van 25% naar 30%. Het CPB raamt de opbrengst voor het EMU-saldo op €2,7 miljard in 2021.
    - Voor deze opbrengst is gerekend met de incidentele sleutel van de vpb, waarbij de grondslag van de vpb voor 2021 de als gevolg van de Coronacrisis incidenteel significant lager is. Vanuit het effect op het EMU-saldo is het logisch dat het CPB deze grondslag aanhoudt. Ook de nieuwe definitie van de beleidsmatige lasten rekent met deze incidenteel lagere grondslag in 2021.
    - Voor het inkomstenkader wordt bij een structurele aanpassing van de lasten echter zoveel mogelijk gekeken naar het structurele effect van maatregelen op het kader. Hierbij wordt dan ook gerekend met de structurele grondslag in de vpb (dus zonder het effect van corona). Dit is ook gedaan in het augustuspakket. De structurele vpb-sleutel is 840 mln per %-punt. Indien met de structurele vpb-sleutel wordt gerekend zou er dus sprake zijn van een lastenrelevante

opbrengst van 4,2 mld bij een verhoging van het hoge vpb tarief met 5%-punt (indien het hoge vpb-tarief ook structureel wordt verhoogd).

  - Volgens de regels van het inkomstenkader genereert de verhoging van het hoge vpb-tarief in de tegenbegroting dus 1,5 mld meer budgettaire ruimte dan nu op EMU-basis wordt weergegeven in de doorrekening van de budgettaire effecten van de tegenbegroting van het CPB.

- Er wordt een CO2-belasting ingevoerd voor alle bedrijven in de industriesector die onder het Europese emissiehandelssysteem (ETS) vallen.
- De partijen verlagen de verhuurderheffing naar 0%. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 1,6mld euro in 2021.

Totale lastenontwikkeling

- De beleidsmatige lasten zoals gemeld in de Miljoenennota dalen in 2021 met €0,4 mld
  - Onderliggend is er sprake vaneen lastenverlichting van 1,5 miljard voor burgers en een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,1 miljard.

- De tegenbegroting zou t.o.v. van deze plannen de lasten juist verhogen met meer dan €6,6 mld, waardoor de beleidsmatige lasten in 2020 niet meer afnemen maar sterk toenemen (het verschil met het EMU-saldo effect komt door het niet laten doorgaan van de BIK).
    - De totale lasten in 2021 zouden inclusief de tegenbegroting met €6,2 mld stijgen.

Uitgaven

Sociale Zekerheid

- Er wordt 0,9 miljard geïntensiveerd in extra loondoorbetaling.

Onderwijs

- Het loonbudget in de onderwijssector wordt verhoogd met 1 mld euro.

Zorg

- Met oog op het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden worden de Rijksbijdrage Zvw (1,2 mld.), de contracteerruimte in de Wlz (0,7 mld.) en de rijksbijdragen Wmo/jeugd (0,3 mld.) verhoogd. Het kabinet heef ruim 2 miljard euro vrijgemaakt voor de zorgbonus, en is niet van plan om structureel meer ruimte beschikbaar te stellen voor arbeidsvoorwaarden.

Overdrachten aan bedrijven

- De partijen intensiveren 0,5 mld euro ten behoeve van de cultuursector.
- De partijen intensiveren 0,9 miljard in een leerwerktraject voor omscholingsdoeleinden.
- De partijen schaffen de partnertoets van de TOZO af. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro
- De partijen draaien de invoering van een BIK terug. Dit is een ombuiging van 2 mld euro die leidt tot een beleidsmatige lastenverzwaring voor bedrijven.
- De partijen draaien de storting van de staat in het solvabiliteitsfonds terug. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro.

Overige uitgaven

- Het budget voor de ontwikkelingssamenwerking wordt met 0,5 mld euro verhoogd.
- Het budget voor de arbeidsvoorwaarden van de overheid en de sociale advocatuur wordt met 0,4 mld euro verhoogd.

8.2 Investeringsplan PvdA

- De PvdA schetst een fors investeringsplan van 50 mld, voor de korte en lange termijn. Bij nader inzien investeert de partij echter niet (veel) meer dan het kabinet, maar vooral anders.
- Het Groeifonds, zoals het kabinet dat van plan is, verdwijnt in principe, en wordt voor een groot deel vervangen door geld voor woningbouw en verduurzaming en reguliere budgettaire zaken (zoals afschaffen verhuurderheffing en OS-gelden). Dit is dus veel minder gericht op arbeidsproductiviteit en meer op andere beleidsdoelen.
- Algemene disclaimer is dat de plannen niet duidelijk zijn uitgewerkt, dus een meer gedetailleerde appreciatie is niet mogelijk.
- De plannen bevatten nog geen extra geld voor de publieke sector, de vpb-verlaging wordt niet teruggedraaid en er staat niets over het verlengen van het reguliere noodpakket.
- Qua overheidsfinanciën lijkt het plan in zijn geheel niet heel anders uit te pakken dan het kabinetsbeleid, al is wel een veel snellere besteding van het Groeifonds voorzien. Er liggen wel wat ongedekte cheques (o.a. het structureel afschaffen van de verhuurderheffing). Daarnaast zijn sommige posten (bijv. bij infra) te optimistisch ingeschat.
- De snelle besteding roept wel vragen op over de haalbaarheid: het is onduidelijk hoe snel 35 miljard kan worden uitgegeven aan de gebouwde omgeving (bovenop bestaand beleid).

Korte termijn

		Omvang in mld (+ is saldoverslechterend)
1	Noodpakket kunst en cultuur	1
2	Noodpakket gemeenten	1
3	Garantiebanen (budget aan werkgevers voor nieuwe vaste banen)	1
4	Fonds voor omscholing, bijscholing en deeltijd-WW	2
5	Banenbehoud bouw (tijdelijke afschaffing verhuurderheffing en garantieregeling nieuwbouw)	4
6	Bestrijden dakloosheid	0,5
7	Schulden en armoede (o.a. opkopen problematische schulden)	0,5
	Totaal	10

Lange termijn

		Omvang in mld (+ is saldoverslechterend)
	Volkshuisvesting	
8	Bouwfonds Volkshuisvesting (subsidie voor betaalbare koop/huurwoningen)	4
9	Structuur afschaffen verhuurderheffing	8
10	Investeringsfonds vitale steden en dorpen	2
	Infrastructuur	
11	Lelylijn	5
12	Intercity Berlijn	2
13	Doortrekken Noord-Zuidlijn naar Schiphol	1
13	Lightrail Randstad	0,6
14	OV buiten Randstad	1,5
	Economie/internationaal	
15	InvestNL	2
16	Internationale handel/OS (incidentele steun corona)	1
	Duurzaamheid	
17	Verduurzaming huurwoningen	4
18	Groene steden tegen extreem weer	1
19	Natuurgebieden	1
20	Waterstof	2
	Onderwijs en onderzoek	
21	MBO techniekpact	0,5
22	Onderzoek	2
23	Schoolgebouwen	2,5
	Totaal	40

Appreciatie

Totaalbeeld

- Het plan lijkt enerzijds zeer ambitieus (50 miljard totaal), en is onderbouwd met een duidelijk Keynesiaanse logica, maar is in feite niet groter dan wat het kabinet zelf doet. Wat de PvdA namelijk niet meetelt is het verlengen van het 'reguliere' noodpakket (NOW, TVL, evt. sectorale regelingen en flankerend beleid), wat qua omvang ook fors kan uitpakken. En het langetermijnplan is simpelweg een (volkomen) andere aanwending van het Groeifonds, waarbij de PvdA veronderstelt dat de uitgaven uit het fonds 50 miljard zullen bedragen. Oftewel: de PvdA investeert niet (substantieel) meer, maar vooral anders dan het kabinet. Het plan maakt overigens niet duidelijk op welke termijn het bedrag van 50 miljard wordt geïnvesteerd.
- Dat betekent ook dat de budgettaire gevolgen te dragen zijn, al zijn er wel een aantal aandachtspunten. Zo stelt de PvdA dat de verhuurderheffing voor 8 miljard structureel afgeschaft kan worden. Dat is onjuist: 8 miljard is maar genoeg om voor een jaar of 5 de vhh te schrappen. Dat betekent dat hier een ongedekte structurele rekening ligt. Dat geldt ook voor enkele andere zaken (bijv. schulden/armoedebeleid, MBO) die in feite structureel beleid zijn, en worden sommige infraprojecten te gunstig ingeschat qua kosten.
- Voor de korte termijn valt op dat het plan niet het reguliere noodpakket noemt, al ligt het in de rede dat de PvdA ook het bestaande pakket (deels) wil verlengen. Meest opvallende zijn de garantiebanen en een forse impuls voor baanbehoud in de bouw.
- Voor de lange termijn valt vooral de andere invalshoek van investeringen in. Waar het Groeifonds is gericht op het verhogen van de arbeidsproductiviteit, is dit gericht op allerlei andere doelen (woningbouw, duurzaamheid).

8.3 Overzicht budgettaire/FIN-moties APB

a) Aangenomen moties APB met financiële component:

Motie	Terrein
Kinderen die tijdelijk niet naar school kunnen, toch kosteloos onderwijs aanbieden	OCW
Voorstellen te komen om de aanvragen alsnog toe te kennen en de 2.400 afgewezen leraren daarover te informeren, zoals bijvoorbeeld een kasschuif waarbij een deel van de middelen voor de lerarenbeurs van volgend jaar naar voren wordt gehaald	OCW
Een perspectiefnota voor het op termijn terugbrengen van de schuldquote naar maximaal 60% van het BBP	FIN
Een voorstel om de toegang tot de Wet Schuldsanering Natuurlijk Personen te vereenvoudigen	SZW/JenV
Aanvullende voorstellen om wonen weer betaalbaar te maken	BZK
Een waarborgfonds dat garant staat voor saneringskredieten	SZW/JenV
Voorstellen voor een werkgarantie	SZW
Voorstellen om de bouw van kleinschalige zorginstellingen te versnellen	VWS
Het herstelplan regionale economie uitwerken in overleg met provincies en andere stakeholders	BZK/EZK

b) Aangehouden (budgettaire) moties tijdens APB die mogelijk bij AFB terugkomen

Motie	Terrein
De invulling van het Nationale Groeifonds ten aanzien van klimaatverandering en inspraak van komende generaties	FIN/EZK
Een zorgakkoord met vakbonden, werkgevers en financiers van zorg om de lage lonen te verbeteren	VWS
Opnemen van een structurele waardering voor zorgverleners in de plannen voor 2021	VWS
Af te zien van de verlaging van de maximale inkomensgrens voor sociale huurwoningen;	BZK
Eén perspectiefplan waarbij Groningen koploper en kenniscentrum wordt in de energietransitie	BKZ/EZK
De wooncrisis beëindigen door een krimp van het aantal dieren in de veehouderij	LNV
Een investeringsplan om structureel tot een ontwikkelingsbudget van 0,7% van het BNI te komen	BZ

Verlagen van het afbouwpercentage van de aanvullende beurs	OCW

8.4 Mediabeeld APB 2020

Hoofdpunten

- De APB kregen volop aandacht in de nieuwsmedia. In diverse nieuwsberichten en liveblogs werd verslag gedaan van de discussies tussen het kabinet en de verschillende fractievoorzitters.
- Volgens nieuwsmedia werd de APB 'overschaduwd' door de slechte coronacijfers.
- Nieuwsmedia benadrukken de noodzaak van het kabinet om zowel in Eerste als Tweede Kamer samen te werken met de oppositie. Rutte deed enkele toezeggingen aan de oppositie. Fel werd het tussen de linkse leiders en Rutte volgens *NRC* alleen toen het ging over de Baangerelateerde Investeringskorting (BIK).
- Van de financiën-gerelateerde onderwerpen krijgt de BIK de meeste aandacht in de berichtgeving. Volgens media uiten uiteenlopende partijen kritiek op de maatregel.

Mate van aandacht en context

De Algemene Politieke Beschouwingen (APB) kregen volop aandacht in de nieuwsmedia. In diverse nieuwsberichten en liveblogs werd verslag gedaan van de discussies tussen het kabinet en de verschillende fractievoorzitters.

Een aantal onderwerpen leidden van de discussie in de Kamer af of namen invloed op de discussies die daar plaatsvonden.

- Het belangrijkste nieuws was de aankondiging van het kabinet om in overleg met de veiligheidsregio's nieuwe maatregelen te nemen vanwege het stijgende aantal corona-infecties. *NOS* kopt naar aanleiding hiervan dat "corona tijdens de Beschouwingen centraal staat". *NU.nl* schrijft dat "de slechte coronacijfers en het tegenvallende test- en traceerbeleid de pogingen van de minister-president overschaduwden om steun bij de oppositie te vergaren voor de begrotingsplannen".
- Verder presenteerde EC-voorzitter Von der Leyen voorstellen om de CO2-uitstoot in Europa voor 2030 met 55% te verlagen. In meerdere kranten wordt hier uitgebreid over bericht. Dit onderwerp wordt gekoppeld aan het voorstel van het kabinet om de industrie al volgend jaar een CO2-heffing te laten betalen. *ND* schrijft bijvoorbeeld dat "tot chagrijn van het bedrijfsleven de maatregel niet uitgesteld wordt vanwege corona". Dit onderwerp krijgt tijdens de APB weinig tot geen aandacht. De toespraak van Von der Leyen kreeg in verhouding met bijvoorbeeld het Baangerelateerde Investeringskorting (BIK) wel minder aandacht in de berichtgeving.

Belangrijkste discussies

In de berichtgeving van nieuwsmedia over de APB staan over het algemeen de niet-financiën gerelateerde onderwerpen centraal. Media schrijven over:

- De noodzaak van het kabinet om zowel in Eerste als Tweede Kamer samen te werken met de oppositie. *FD* concludeert na het debat dat premier Rutte zich meer dan bereid toonde naar de oppositiewensen te luisteren. 'Bikkelharde toezeggingen' kwamen er niet, wel een erkenning van de aangedragen knelpunten en een belofte te kijken wat daaraan te doen zou zijn. Volgens [redacted] (*RTLNieuws*) werkte Rutte zich vandaag 'soepel' door de APB. Rutte deed enkele toezeggingen aan de oppositie over aanpassingen aan de woningmarkt en over werkgaranties. *NRC* vatte het als volgt samen: "Rutte deed wat hij al zo'n tien jaar doet: meebuigen met de oppositie omdat hij steun nodig heeft." Volgens *Tr* bleef het debat 'wat slap' omdat het voor de linkse oppositie moeilijk is om kritiek te hebben omdat er zoveel "links beleid zit in de extra geleende miljarden die tijdens Prinsjesdag zijn aangekondigd". Fel werd het tussen de linkse leiders en Rutte volgens NRC alleen toen het ging over de Baangerelateerde Investeringskorting (BIK).

- De belangrijkste inhoudelijke kritiek van de oppositie was vooral gericht op de zorg(salarissen), de woningmarkt, werkgelegenheid en milieu (*RTLNieuws*). Om hun eigen ideeën te onderbouwen presenteerden SP, GL en PvdA een tegenbegroting. Hier berichten media uitgebreid over tijdens de start van de APB. Premier Rutte toonde zich tijdens het debat bereid met de oppositie mee te denken. *FD* vat samen dat er gekeken zal worden naar een verdere begrenzing van de huurstijging in de vrije sector, naar een mogelijke afschaffing van de verhuurdersheffing voor woningcorporaties, en naar de begeleiding van overtollige werknemers naar nieuw werk.

- Er vindt een kentering van het politieke denken plaats bij coalitie- en oppositiepartijen. Volgens [redacted] (*RTLNieuws*) hielden meerdere partijen pleidooien om lessen te trekken "uit de zwakke plekken in onze samenleving die de coronacrisis pijnlijk heeft blootgelegd", bijvoorbeeld in de zorg en de woningbouw. Volgens *BNR* en *NRC* maakten veel partijen donderdag duidelijk dat ze wegwillen van het neoliberalisme en het marktdenken en dat er een overheid moet komen die meer aanstuurt, vooral op de gebieden wonen en zorg. "Verandering hangt in de lucht", meent ook SP-leider Lilian Marijnissen. "Het liberalisme wordt van alle kanten uitgedaagd", ziet ChristenUnie-voorman Gert-Jan Segers. Maar volgens *Vk* blijft op de belangrijkste vergadering van het jaar blijft nog opvallend veel bij het oude.

Belangrijkste financiën-gerelateerde onderwerpen

Van de voor het ministerie van Financiën relevante onderwerpen kregen de Baangerelateerde Investeringskorting (BIK), de verlaging van de verhuurdersheffing voor woningcorporaties, het Nationaal Groeifonds en het voorstel uit de tegenbegroting van SP, GL en PvdA om de belastingen te verhogen voor vermogenden en multinationals de meeste aandacht in de berichtgeving van nieuwsmedia. Andere onderwerpen uit de Prinsjesdagstukken zoals de vliegtaks, de vermogensbelasting, de winstbelasting of de zelfstandigenaftrek werden maar zijdelings in het kader van de berichtgeving over de APB genoemd.

Baangerelateerde Investeringskorting

Over de BIK schrijven meerdere kranten artikelen. Ook de *NOS* bericht hier tijdens het Achtuurjournaal op 17 sep uitgebreid over. Volgens de berichtgeving wordt er veel kritiek geuit op de door het kabinet voorgestelde maatregel. Volgens *NOS*-journalist [redacted] is "het geld voor bedrijven het grote strijdpunt in deze APB" en gebeurt dit "met een felheid die het kabinet niet verwacht had". Volgens media uiten uiteenlopende partijen kritiek.

- De oppositie is uiterst kritisch (*RefDag*) en noemt dit onderdeel van de Miljoenennota het meest omstreden onderdeel (*FD*, *Vk*). "Het zoveelste cadeautje voor het bedrijfsleven", oordeelt SP-Kamerlid Lilian Marijnissen. GL-Kamerlid Jesse Klaver ziet het als een succesvolle lobby van werkgeversorganisatie VNO-NCW. Een soort dividendbelasting, "alleen de kleur van het cadeaupapier is veranderd", aldus Klaver. Geïrriteerd was de oppositie over het feit dat een precieze onderbouwing voor de korting nog ontbreekt. Ook is het onduidelijk hoe met de maatregel het beoogde doel wordt bereikt. *Tr* bericht dat de linkse oppositiepartijen GroenLinks, SP en PvdA zich tegen deze regeling dreigen te keren.

- *RTLNieuws* meldt dat in coalitiekring en bij de betrokken ministeries twijfels leven of de invoeringsdatum van 1 januari wel haalbaar is. Bovendien zijn er 'grote zorgen' over de uitvoerbaarheid van de maatregel. Het zou ingewikkeld en moeilijk zijn de regeling zo op te stellen dat het geld goed besteed wordt.

- Economen zijn niet enthousiast over de belastingkorting die het kabinet voorstelt om de bedrijfsinvesteringen aan te jagen, bericht *FD*. Onderzoek leert dat zulke overheidspremies niet erg doeltreffend zijn.

- Ook het CPB uit kritiek op deze maatregel, schrijft *NRC*. De BIK vertoont volgens het planbureau "grote gelijkenis met de in de eind jaren tachtig ingestelde Wet [op de] investeringsrekening". Deze WIR werd 'een financieel drama', omdat het een gemakkelijk te misbruiken subsidieregeling bleek. Bedrijven voerden voor miljarden (guldens) aan onterechte investeringen op.

Premier Rutte houdt tijdens de APB vol dat de BIK nodig is op dit moment in de crisis. "Het Nederlandse bedrijfsleven investeert zo'n 100 miljard euro per jaar in de economie, goed voor ongeveer 80 tot 85 procent." De overheid doet ook investeringen, maar dat noemt de premier "een druppel op de gloeiende plaat". Ook wil Rutte het beeld wegnemen dat het bedrijfsleven 'wordt gespekt ten koste van de burgers'. Rutte heeft beloofd dat er voor 5 oktober een concrete uitwerking ligt.

Verlaging van de verhuurdersheffing voor woningcorporaties

De verlaging van de verhuurdersheffing voor woningcorporaties wordt in het brede debat over de woningmarkt genoemd, melden kranten. De oppositie stelt in de tegenbegroting voor de heffing helemaal te schrappen zodat woningbouwcorporaties gestimuleerd worden nieuwe woningen te bouwen, bestaande woningen te verduurzamen en de huurprijzen te verlagen (o.a. *Joop.nl*). Het kabinet toont zich bereid te kijken naar een verdere verlaging van

de verhuurdersheffing voor woningcorporaties, bericht o.a. *RTLNieuws* verwijzend naar uitspraken van premier Rutte. *RefDag* kopt naar aanleiding hiervan het bericht "Kabinet steekt hand uit naar oppositie". De aangekondigde vermindering van 200 miljoen euro in 2021 is volgens onder meer PvdA, GroenLinks en SP niet genoeg.

Nationaal Groeifonds

De aandacht voor het groeifonds in de nieuwsmedia (o.a. *NOS*) richt zich op de kritiek van GL-Kamerlid Jesse Klaver. Er wordt verder ook nog over de kritiek op het fonds bericht, zoals door de Raad van State, maar niet in het context van de APB. Klaver vreest dat het groeifonds gebruikt gaat worden voor investeringen in wat hij "oude economie" noemt. Hij vindt dat de nadruk niet op economische groei zou moeten liggen, maar op verduurzaming van de economie, en dat dit ook moet worden vastgelegd in de voorwaarden van het investeringsfonds. De reactie van premier Rutte op het verwijt van Klaver wordt door verschillende nieuwsmedia overgenomen. Rutte stelt dat het groeifonds niet zal investeren in projecten die het klimaat schaden. Maar de premier vindt het te ver gaan om alleen investeringen toe te staan die ook direct tot een afname van de CO2-uitstoot leiden, zoals GroenLinks graag zou zien.

Belastingverhoging voor multinationals en vermogende burgers

Ten slotte berichten nieuwsmedia vooral in live-blogs over het voorstel van GL, SP en PvdA om de belasting voor multinationals en vermogende burgers te verhogen. "Om hun plannen te kunnen betalen stellen de oppositiepartijen voor de belastingen voor bedrijven en vermogende burgers te verhogen", bericht o.a. *NOS*. Het hoogste tarief in de winstbelasting wordt volgens de plannen verhoogt van 25 naar 30%. "Dat kan best", zegt SP-leider Lilian Marijnissen. "In mijn leven alleen al is de winstbelasting gehalveerd." Daarnaast willen Marijnissen, Klaver en Asscher de belasting op vermogens boven de 100.000 euro verhogen. Wie meer dan 150.000 euro aan vermogen heeft, komt dan in een tarief van 60%. Lang niet altijd krijgt de oppositie haar zin, stelt *Tr*. De coalitiepartijen zijn tegen de door de oppositie voorgestelde belastingverhoging. Zij willen de lasten voor ondernemingen juist beperken via de Baangerelateerde Investeringskorting, melden media.